

ԲԱՅԿԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

ՊԱՏՐԱՍՏԵՑ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԱՂԱՆԱՅ ԳԱԼՖԱԵԱՆ

ՀՈՎԻԻ ԵԳԵՄԻ

Մանգո Երզրանյան

1944

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

ԱՌԱԿՆԵՐ, ԱՌԱԾՆԵՐ, ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ,
ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐ

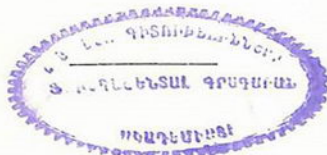
ԵՒ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

A 41269

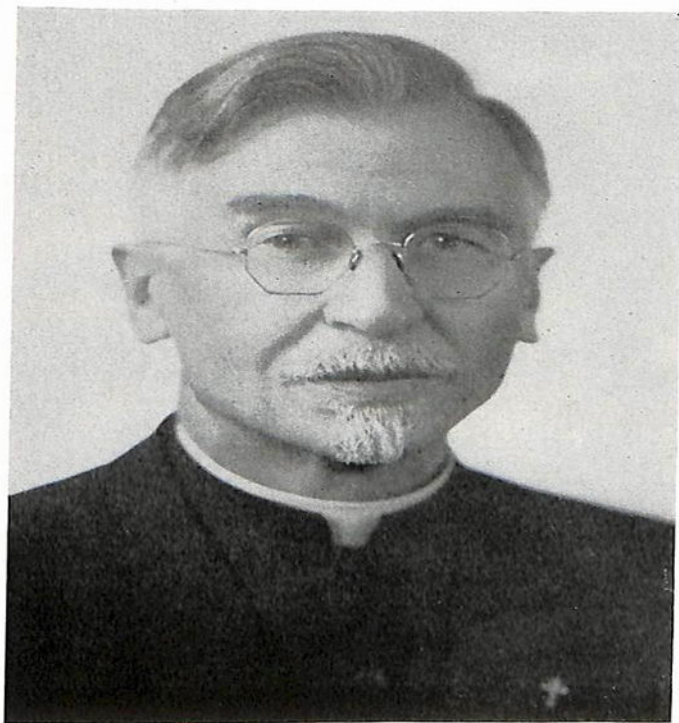
ՀԱՍՈՑԹՐ ՊԻՏԻ ՅԱՏԿԱՅՈՒԻ
ՄԱՅՐ ԱԹՈՒԻ «ԷՋՄԻԱՅԻՆ» ԹԵՐԹԻՆ

ՊԱՏՐԱՍՏԵՅ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԱՀԱՆԱՅ ԳԱԼՖԱԵԱՆ
ՀՈՎԻ ԵՂԵՄԻ

ՊՕԶԱՃԵԱՆ ՏՊԱԿՐՈՒԹՅՈՒՆ
BOZART PRESS
LOS ANGELES

1944

ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԱՂԱՆԱՅ ԳԱԼՖԱԵԱՆ

ԳՐԳՈՅԿԻՍ ՄԵԿԵՆԱՍԸ

ՏԻԱՐ ՆԱԶԱՐԷԹ ԻՍՊԷՆՋԵԱՆ

ԾՆԵԱԼ Ի ԿԵՄԱԼԻՅԱ, 1860 ՓԵՏՐ 12

ՀԱՆԳՈՒՅԵԱԼ՝ ՅԵՂԵՄ, 1944 ՄԱՐՏ 29

ԵՒ ԻՐ ԿԻՆԸ

ՏԻԿԻՆ ՏԱԼԻԹԱ

ԾՆԵԱԼ, ՀԻՊԷՐԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԱՏՈՆՅ կը փափագէի հրատարակել ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑ-ՆԵՐՍ, որ հաւաքեալ եմ առհասարակ Կապաղովկեան ժողովըրդային ամէն խաւերէ եւ ուրախ եմ որ այսօր զայն հրատարակելու բաղդը կ'ունենամ:

Զրոյցները, ինչպէս յայտնի են, ժողովրդային Բանահիւսութեանց կարեւոր մէկ մասը կը կազմեն որ կը բղխին ժողովուրդի ծոցէն եւ ջինջ հայելին են անոր ներքնաշխարհին: Յաճախ կեանքի փոքորիկներէ փրքած կայծեր՝ որ կը փորձեն շանքել զինքը պրկող շղթաները: Կարծես բողոքի բռնկեցներ են ցցուած զինքը կապկպող ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԺԱՆԳՈՏ ՀԱՆԳՈՅՑՆԵՐՈՒ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՓԱՐԻՍԵՑԻՈՒԹԵԱՆՅ, ԾԹՌԱԾ ՆԱԽԱՊԱՇԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ, եւ ԲՌԱԿԱԼ ԲՈՐԲՈՍԱԾ ՔԱՄԱՀՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԴԷՄ:

Զրոյցները պարզ են եւ յստակ՝ որպէս իրենց ակն ու աղբիւրը՝ ժողովուրդը, եւ խորունկ, որպէս ժողովուրդի հոգին:

Ես որպէս հաւաքող աշխատեալ եմ հաւատարիմ մնալ զրոյցներու կառուցուածքին, նոյնիսկ ջանացեալ եմ յաճախ լեզուն իսկ պահել նոյնութեամբ, այնպէս՝ ինչպէս ժողովուրդը ինքը կ'ուզէ ըսել եւ լսել: Կապաղովկեան տանկախօս խաւերէ քաղած զրոյցներու մէջ երբեմն պահեր եմ տանկերէնը նոյնութեամբ, քարզմանութիւնն ալ իմ կողմէս աւելցնելով:

Ինքեւս ընդերքողներ գրեցիկս մէջ պիտի հանդիպին զրոյցներու որոմէ կը տարբերին իրենց արդէն ծանօթ եղած ձեւերէն, բայց կը խնդրուի զայս չընդունիլ ԵՂԾԱՆՈՒՄ, այլ ՓՈՓՈԽԱԿ (Variant):

Զրոյցներու մէկ մասը ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ առակներ են կենդանական կեանքէ աշխարհում, մէկ մասն ալ ԲԱՆԱԽՈՐ եւ ԽԱՌՆ՝ մարդոց եւ կենդանիներու կեանքէն քաղուած: Բուսական կեանքէ առնուած առակներու քիչ անգամ հանդիպել եմ: Ինձ կը քաի քէ Հայ ժողովուրդը որպէս խաշմարած եւ երկրագործ ժողովուրդ, բոյսերէ աշխարհում առակներ ալ շատ ունեցած պէտք է ըլլայ, սակայն զինքը պաշարող դարերու գուլումները՝ հաւանական է՝ հետզհետէ զինքը անմեղ բոյսերու կեանքէն հեռացուցեր եւ իր ուշադրութիւնը մօտեցուցեր են զիրար բզմաղ անասուններու աշխարհին:

Մէջընդմէջ, Առակներէ յետոյ, ջանացեր եմ ԱՌԱՆՆԵՐ եւ ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՄԲԵՐ ալ դնել, որոնցմէ շատեր կը խորհիմ անսիպ են եւ իմաստալից:

* * *

Գրեցիկիս հրատարակութեան առթիւ շնորհակալութեան պարտք ունիմ անոր մեկեմասին, բնիկ կեսարացի Պ. ՆԱԶԱՐԷԹ ԻՍՊԷՆՉԵԱՆԻՆ, որ Եդեմի մէջ ի Տէր հանգեաւ 1944 Մարտ 29-ին: Հանգուցեալը կը փափագէր գրիմ հրատարակութիւնը տեսնել, բայց չյաջողեցաւ: Իր մահուընէ յետոյ այսօր անոր կտակը կը յարգէ իր կինը, Տիկին ՏԱԼԻԹԱ՝ ծնեալ ՃԻԿԷՐԵԱՆ, յԱտանա: «Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»:

Այս հրատարակութեան համար յիսուն տոլար եւս ընդունած եմ աշակերտս Զումախլուցի Լեւոն Ռուբինեանէ: Սոյն Եդեմացի ազնիւ բարեկամներուս կը մաղթեմ ԵԴԵՄԱԿԱՆ ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆ:

Շնորհակալութեան մեծ քաժին մը նաեւ գրեցիկիս բոլոր ընթերցողներուն, որոնք կը յուսամ պիտի քաջալերեն սոյն համեստ ձեռնարկս եւ իր նպատակը:

Եդեմ, 1944 Դեկտեմբեր

Կ. Բ. Գ.

ՎԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀԵՏ ԸՆԿԵՐ

ՀՈՂԱԳՈՐԾԻՆ մէկը կը փափաղէ տարի մը ընկեր
ըլլալ Աստուծոյ հետ: Կ'որոշէ այսպէս, եւ, ընկերովի
ցորեն կը ցանէ արար:

Կը լծուի աշխատանքի, կը վարէ, կը հերկէ, կը
ցանէ, օր արեւ, եւ ի՞նչ տեսնէ:

Այդ տարին հողը կուտայ իրեն բազմապատիկ
հունձք, քան ուրիշ տարիները:

Հիմա ցորենը կը կամնէ, կ'որնէ եւ չէնը կը գիգէ
լերան նման:

Կ'առնէ գրիւր, կը նստի, կը չափէ, կը կիսէ ար-
դար չափով, կէս առ կէս: Մէյ մը կը նայի իր բաժ-
նին, մէյ մըն ալ Աստուծուն:

— Նո՛, կ'ըսէ Աստուծո՞ւ օլուլս չոնուլս չունի, բան
չունի: Ի՛նչ պիտի ընէ այսքան ցորենը: Կ'ընամ առկէ
քիչ մը իմինիս վրայ աւելցնել:

Մաս առ մաս, չափելով չափելով կը դարակէ Աս-
տուծոյ կալը: Եւ որպէսզի Անոր ալ բան մը տուած ըլ-
լայ՝ կ'աւել, կը հաւքրտէ կալին չորս կողմէն, թա-
փածը, թափթփածը եւ խոչոր մախրկաւուց մը կը գիգէ
մէջտեղ:

— Ա՛ն քեզ Աստուծոյ բաժին...:

Մէյ մըն ալ ի՛նչ տեսնու: Չեւքի չափ ամպ մը
երկինքն իջեր կը նետուի, կը մեծնայ, կը թխալի եւ
յանկարճ կը սկսի փայլատակել:

Վայրկենապէս յորդահոս անձրեւ մը կը հեղհեղէ
սար ու ձոր, կ'աւել կը տանի ամէն բան մարդու ձեռ-
քով շինուած: Յօրենի հատիկ մըն իսկ չմնար հողա-
դորձին կալը: Հողագործը ինքն ալ հաղիւ չոր գլուխը

աղատած, մազն ու կարմաղը ձեռքը, ծակ մը կը փըն-
տըռէ մանեկիք: Դեռ երկինք կ'որոտայ:

Դրացիներ կը հարցնեն.

— Ա'տ ի՞նչ հալ է, րէնջպէր արեր:

— Մի՛ հարցնէք, բարեկամ, կը պատասխանէ հո-
ղազործը, ծուռ նստանք շխտակ ելանք, օրքախուք-իւն
մը ընել փորձեցինք Աստուծոյ հետ: Յարգ ու ցորեն
առաւ տարաւ, հիմա ալ զեռ ջահը վառեք, ետիս է ին-
կեր... Կտակս աս ըլլայ Ձեզի, ո՛վ կ'ուզէ զԱստուած
փորձել, քո՛ղ նախապէս պատանքը պատրաստէ:

* * *

Դ Ռ Ն Բ Ա Յ Է Ք

Տէր ՄԱՐԿՈՍՆ ու Տէր Ղուկասը Դնքացե՛ք կ'ը-
նեն բայց աղօթքէն աւելի սխ ու քէն ունին սրտերնուն
մէջ, իրարու հանդէպ:

Հիմա, վարադոյրը քաշուած է, Տէր Ղուկասը
ներսէն, Տէր Մարկոսն ալ դուրսէն կըսկսին:

— Բաց մեզ Տէր, բաց մեզ, կը պոռայ Տէր Մար-
կոս դուրսէն:

Տէր Ղուկաս լուռ է:

— Բաց մեզ, բաց մեզ, կը կրկնէ նորէն:

Տէր Ղուկաս դարձեալ լուռ է:

Այս անգամ սուր ձայնով կը պոռպոռայ Տէր Մար-
կոս:

— Բաց մե՛զ... Բաց մե՛զ...:

Մեղմ ձայնով մը Տէր Ղուկաս ներսէն.

— Ճաթիս նէ ալ, չպիտի բանամ...:

աղատած, մազն ու կալմաղը ձեռքը, ծակ մը կը փըն-
առնէ մասնակիք: Դեռ երկինք կ'որոտայ:

Դրացիներ կը հարցնեն.

— Ա՛տ ի՛նչ հալ է, քէնջպէր արեր:

— Մի՛ հարցնէք, բարեկամ, կը պատասխանէ հո-
ղադործը, ծուռ նստանք չիտակ ելանք, օրքալսուք իւն
մը ընել փորձեցինք Աստուծոյ հետ: Յարզ ու ցորեն
առաւ տարաւ, հիմա ալ դեռ ջահը վառեր, հախ է ին-
կեր... Կտակս աս ըլլայ Ձեզի, ո՛վ կ'ուզէ զԱստուած
փորձել, քո՛ղ նախապէս պատանքը պատրաստէ:

* * *

Դ Ռ Ն Բ Ա Ց Է Ք

Տէր ՄԱՐԿՈՍՆ ու Տէր Ղուկասը Դոկացե՛ք կ'ը-
նեն բայց աղօթքէն աւելի սիր ու քէն ունին սրտերնուն
մէջ, իրարու հանդէպ:

Հիմա, վարագոյրը քաշուած է, Տէր Ղուկասը
ներսէն, Տէր Մարկոսն ալ դուրսէն կըսկսին:

— Բաց մեզ Տէր, բաց մեզ, կը պոտայ Տէր Մար-
կոս դուրսէն:

Տէր Ղուկաս լուռ է:

— Բաց մեզ, բաց մեզ, կը կրկնէ նորէն:

Տէր Ղուկաս վարձեալ լուռ է:

Այս անգամ սուր ձայնով կը պոտպոտայ Տէր Մար-
կոս:

— Բաց մե՛զ...: Բաց մե՛զ...:

Մեղմ ձայնով մը Տէր Ղուկաս ներսէն.

— Ճաթիս նէ ալ, չպիտի բանամ...:

— Ծո՛ւ՛ լակո՛ւտ, կ'ըսէ, ա՞ն է բերած ճոնդ, խելքդ
ս՞ուր էր, քուռա՛կ:

— Աման պապա, տէ էլ ի՛նչ բնէի, կը կակաղէ ե-
րկասարկը:

— Տոլալը ցիհոսին քով տուն մ'ունէր:

Ճերմակ սիպտակ շուն մ'ունէր:

Պըտըտիկ, տոլոլիկ հարս մ'ունէր:

Ես առ հարսին նայելն ի՛քէն՝

Փիս Թոմարցին յարդը խառնէր է հոնին:

* * *

ԱՂՈՒԷՍԸ ԲԱԺԱՆԱՐԱՐ

ԱՂՈՒԷՍ, Գալլ եւ Ասիւծ ճամբորդելու տանն կ'ա-
նօթենան: Գալլին կ'ըսեն որ երթալ ոչխար մը զող-
նայ: Գալլը կ'ընէ ալդ բանը: Ասիւծը բաժնելու ի-
րաւունքն ալ կուտայ Գալլին: Կ'ըսէ:

— Որքո՛ր քուկդ է, արդար է որ զոն ինքդ ալ բլ-
լաս բաժնողը:

Հիմա անմիա Գալլը իրաւունք կուտայ ինքզին-
քին աղւտոր կառնները իրեն պահելու, չոր ու ցամաք
սակորներն ալ կուտայ Ասիւծին: Աղուէսին բան չկայ:

Իշխան Ասիւծին խոչին չի վար այս բանը եւ յան-
կարծ թաթի զօբաւոր հարուածով մը կը պայթեցնէ
Գալլին աչքերը, որ փորն անօթի, սիրտը ցաւ, պտտին
տակը կծկուեր կուլայ: Եւ Աղուէսը կը կարգուի բա-
ժանարար:

Հիմա Ազա Աղուէսը յաւիթի-մուշիկ կը նստի, կը
զատէ, կը ջոկէ լաւագոյն կառնները, կուտայ Ասիւծին
եւ կ'ըսէ.

— Տէ՛ր Իշխան, սա է արդար բաժին:

— Ուրկի՞ց սորվեցար ալդ արդար բաժանումը,
կը հարցնէ Ասիւծը Աղուէսին:

— Սա լացո՛ղ Գալլին աչքերէն...:

ԳԶԸԼՊԱՇԻՆ ՈՒԽՏԸ

ԳԶԸԼՊԱՇԻՆ մէկը ճամբուս քնթացքին կը հասնի մեծ եւ յուսթի գետ մը: Գետը պէտք է անցնի, որ կարենայ ճամբան շարունակել, բայց լողալ չգիտեր, ուստի կ'աղաւինի Աստուծոյ, ծունկի կուգայ, կ'աղօթէ ու կ'ըսէ:

— Ո՛վ Խըզըր, եթէ ինծի օգնութեան հասնիս, որ կարենամ գետին միւս եզերքը անցնիլ, կով մը ունիմ, կ'ուխտեմ գայն քեզ զոհել:

Կը նետուի գետը, եւ Խըզըր, եւ կը հասնի գետամէջ ժայռ մը: Կ'ելլէ ժայռին վրայ, կը սրբէ քիթ ու բերան, աչքերը պճլաւուն, նորէն ծունկի կուգայ:

— Եւ Խըզըր, կ'ըսէ. գիտես որ այդ մէկ կովը իմ օլուխ-չոմուխս ապրուստի միջոցն է: Եթէ կովս մօրթեմ, քնտանիքս անօթի պիտի մնայ եւ դուն պիտի ցաւիս: Չէ՞ որ բարի ոգի ես: Հիմա, կ'աղաչեմ, թո՛ղ կովը մեզի մնայ, սակայն այժմ մը ունիմ որ կով մը կ'արժէ, սիրուն, թոմպուլիկ: Արդ, եթէ անվտանգ գետեզրը հասնիմ, կ'ուխտեմ այդ այծս զոհել քեզ:

Կը նետուի գարձեալ ջուրը եւ գետեզրի մօտ երկրորդ խարակի մը վրայ կ'ելլէ: Լայն շունչ մը կ'առնէ եւ գարձեալ կ'աղօթէ:

— Եւ Խըզըր, գիտեմ որ դուն կովու եւ այծու միտն բան չես հասկնար: Դուն բարի, շատ բարի ոգի ես, եւ անշուշտ չես ուզեր փոքրիկներս ուլիկներէ զրրկել: Հիմա ճշմարիտ կ'ըսեմ, եթէ օգնես ինծի եւ անվտանգ հասնիմ հող, այդ գետեզրը, ոսկեփետուր, կարմիր-կապույտ պատուական աքաղաղ մը ունիմ, որ կովէն ալ վար չմնար, այժէն ալ: Խօսքս խօսք, այդ աքաղաղը հալալ ըլլայ քեզի:

Գլըլղաղը այս անգամ ալ կը նետուի ջուրը, Խըզըրը կ'օղնէ իրեն, ապահով կը հասնի գետամիջ: Հիմա քիթ ու պոսուկը կը սրբէ ու զոհունակ սրտով կը յարէ:

— Օ՛խ, Խըզըր, քեզ խաբեցի՜...:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ՄՈԼԼԱՆ

ԿԱՊԱՆՈՎԿԻՈՅ մէջ, գեղջուկ մը կը խնդրէ Մոլլա-լայէն, որ բարեհաճի նամակ մը գրել իր եղբօր, որ կը գտնուի Պաղտատ:

— Բայց, կ'ըսէ Մոլլան, ես Կեսարիայէն մինչեւ Պաղտատ ինչպէ՞ս երթամ, տաքան ցուրտ ձմեռն:

— Ա՛, քէլ դաֆա Մոլլա, կը յարէ գիւղացին, դուն չէ, որ Պաղտատ պիտի երթաս, այլ՝ գրած նա-մակդ...:

— Սակա՛յն, սարսա՛լս քէօյլիւ, կը պատասխանէ Մոլլան, եւ դուն չե՞ս գիտեր որ գրածս միայն ես կըր-նամ կարդալ:

* * *

ՆԻԿՐՈՅԻ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱԻԵՏԱՐԱՆԻԶ մը Նիկրոններու քրիստոնէութիւն քարոզել կ'երթայ: Կը հաւաքէ Նիկրոնները, կը խօսի, կը քարոզէ, այնքան լաւ, որ ամէնքը կը հիպոստոնան իրմով:

Միտիոնարը մեկնելու պահուն երկու Նիկրոններ կ'ուզարկեն զինքը եւ կըսկսին ճտուել իրարու հետ: Մին կ'ըսէ միւսին:

— Կարծեմ մեր տա պատուելին, Պրըսըր Ճորբը, չտա մեծ մարդ է, թերեւս Լինքընէն աւելի:

— Այո՛, կ'ըսէ երկրորդը:

— Կարծեմ ճորճ Ուաշինկթընէն ալ մեծ է:

— Այո՛, մեծ է անկէ:

Քիչ մը լռութենէ ետք կարծեալ կը հարցնէ:

— Կը խորհի՞ս թէ Աստուծոյ չափ ալ մեծ է:

— Բայց, կը յարէ երկրորդը քիչ մը տատամսե-լով, չէ՛, Աստուծոյ չափ մեծ չէ, բայց, ը՛, ը՛, ը՛, զլուխը քերելէ յետոյ, դեռ երիտասարդ է...:

Ա Ռ Ա Ծ Ն Ե Ր

(Կապադոկիեան Աշխարհէն)

Շունն յիշէ, վախար քաշէ: (Թշնամին միշտ մօտդ կարծէ):

Շունը հաչեր, արար կանչեր: (Բամբասանքներու կարեւորութիւն մի՛ տար):

Շունը շանը միսը չուտեր: (Բռնակալը բռնակալին բարեկամ է):

Սալար օձ է: (Խորամանկ է):

Մօրը կաթը՝ աղջկանը օժիտ: (Մայրիկին համբարը զաւակին կ'անցնի):

Անուշ սրտառ՝ թեթեւ տեօշէլ: (Անբուժելի հիւանդ մը, որ մեռնի, ազատի):

Օջախդ վառի: Օջախդ մարի: (Առաջինը օրհնութիւն, երկրորդը անէծք):

Ուղան բերան՝ կթան կով: (Պիտի ուզես որ արբուի):

Յարգին տակէն ջուր կուտայ, երեսը կ'ելլէ, կը լողայ: (Երկերես է):

Էշուն հասնիր ուժը, քիւրքիւնը կը ծեծէ: (Զօրաւորէն կը վախճայ):

Ըլլայ նէ ազաման, չըլլայ նէ հողաման: (Աննպատակ կը գործէ):

Եզունդ ունիս նէ, գլուխդ քերէ: (Ուրիշին օգնութեան մի՛ վստահիր):

Ծովն ինկողը՝ օձին կը սլլուի: (Յոյսը կտրած է, ի՛նչ բնելիքը չգիտեր):

Ո՛ւր մատաղ, հոն չերեմի: (Մէջընկան մարդ է, ամէն բանի կը խառնուի):

Հոս կուտէ, հոն կ'ածէ: (Մեղի խեղ չունի):

Մեր տունը փոս, խենթերը հոս: (Զարեքը գիտեն իրենց ժամադրաւայրը):

ԱՂՈՒԷՍԻՆ ՆՐՈՎԱՐՏԱԿԸ

ԱՂՈՒԷՍԻՆ մէկը հեղիւսանի խանութ մը կը մօտնէ
և Զրուշակը լափելն իջէն, թուղթը կը փակէ ձախա-
տը և աղպէս ալ կ'ելլէ դուրս:

Հոս ու հոն, ճամբան կը հանդիպի արջի մը, որ
զարմանքով կը հարցնէ:

— Աղա՛ Աղուէս, առ ի՞նչ թուղթ է ձախալիդ:

— Ա՛, չե՞ս գիտեր Բրդոս Պարոն, կը պատաս-
խանէ Աղուէսը, ասիկա թաղաւորական փէրման է:

— Որ ի՞նչ ըլլայ:

— Որ ասոր շնորհիւ մենք իրաւունք ունենանք ա-
մէն տեղ ազատ համարձակ մօտնել ելլել, ուտել և ճա-
րակելու:

— Դա՛ւ...:

Կ'ընկերանան ու յուշիկ-մուշիկ կը մօտենն մօտի
պարտէզը և կըսկսին խալ-խալ արածել միւրդ ու
պոստան:

Յանկարծ պարտիզպանի հրացանը կը արաքէ:
Աղուէսը կծիկը կը զնէ: Իսկ զեռ արջը տկանջները
կտալ կը մըմռայ:

— Ո՞ւր աղպէս, Աղա՛ Աղուէս, հապա ո՞ւր մնաց
փէրմանը:

— Եթէ կրնաս, կը պոսայ հետուէն Աղուէսը, զուն
ալ օձիբդ ազատէ: Աս բուք ու բորանին սօ՛վ է փէր-
ման կարգապահը:

* * *

Ճ Շ Մ Ա Ր Ի Տ Խ Օ Ս Ք

ԱՌԻԻԾԻՆ մէկը հիւանդացիք էր և ծառի մը չու-
քին տակ ընկողմներ էր անկենդան:

Երէկի հյու հնազանդ իր գերիները, երբ զինքը կը
տեսնեն այդ փրձակին մէջ, կըսկսին խաղաբիկել:

Արջը կը միտէ կողին, ը՛հ, կ'ըսէ ու կ'անցնի: Ա-
սիւծը կը ներէ անոր:

Քսոստա դասլ մը, ո՛ւ, քիթ ու պոսունդ կ'ընէ ու կը
ցատկէ վրայէն: Ասիւծը ատոր ալ կը ներէ:

Ապա Ֆշլտուն օձ մը կը սուլէ եւ կը սողայ փորին
վրայէն: Ասիւծը ատոր ալ կը ներէ:

Ամենէն վերջ կուգայ խորխլած աւանակ մը, որ
անճառնի գոննչ մը արձակելով, հուժկու աքացի մը կը
զարնէ Ասիւծին ու կը ցատկէ անդին:

Ահա այդ մէկուն չկրնար զիմանալ Իշխան Ասիւծը
ու կ'ոտնայ:

— Ո՛վ Աստուած, ա՛լ հոգիս առ, չեմ ուզեր ապ-
րել: Լաւ է ինձ մեռնիլ, քան աւանակ մը տեսնել գըլ-
խուս իշխան:

* * *

Ա Գ Ա Ն Ը

ՀԱՐՈՒՍՏ մարդ մը կար, որ զիւղեր էր մեծ գանձ,
բայց երբեք չէր սիրեր ուրիշին օգնել:

Օր մը այս հարուստը կը հիւանդանայ եւ մահուան
անկողնի մէջ կարծես անդենակաւոր կը խորհի:

Տնեցիք տեսնելով հիւանդին այս գէշ վիճակը,
պատուելի մը կը հրաւիրեն իր մօտ, որ աղօթէ:

Պատուելին ալ իր կարգին խորհելով որ այդ հա-
րուստ աղան թերեւս կտակ մը ունի բնելիք, իրեն հեռ
կ'անէ փաստարան մը, եւ պատուելի-փաստարան կը
մանեն հարուստին ննջարանը:

Հարուստը մահուան շուքէն կ'արթննայ, աչքերը
կը չփէ, մէյթը պատուելիին կը նայի, մէյ մըն ալ
փաստարանին եւ ձեռքի նշանով կը խնդրէ որ պատուե-
լին կենայ իր ձախին, փաստարանն ալ աջին:

Եւ հիմա երկուքին մէջակց ինքն ալ ծռնիկի եկած
կ'աղօթէ:

— Ո՛վ Յիսուս, կ'ուզեմ որ հիմա տունս հոգիս:
Կը տեսնե՞ս, կ'ըսէ, ես ալ ճիշդ Քեզի նմանեցայ: Դուն
խաչիդ վրայ, ես ալ հոս, երկու աւազակներու մէջ:

ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ ՊԱՌԱԻԸ

ՕՐԻՆ մէկը լաւ խօսող, ընտիր քարոզիչ մը գիւղ մը կ'ալացելէ: Ժողովուրդը պաշտամունքի կը հրաւիրէ եւ կըսկսի խանդավառութեամբ Կեանց Բանը աւանդել անոնց:

Զրոե՞ս, այս պատուելին իր այնքան գեղեցիկ յատկութիւններուն հետ կ'ունենայ նաեւ երկա՞ր, շատ երկար միւրուք մը, նման մեր հին վանականներուն:

Պատուելին քարոզի պահուն ուշադրութիւն կ'ընէ զինքը ունկնդրողներուն եւ կը տեսնէ հոն, հեռուօր մէկ անկիւնը կին մը նստեր, պատուելին չըթուներէն կախուած, սրբըմ սրբըմ կուլայ:

Պատուելին կը խորհի, որ այդ օր եթէ մէկ հոգի փրկած է, ան ալ այդ բարեպաշտ կինն ըլլալու է:

Պաշտամունքը աւարտելէ ետք, կը սեղմէ պառաւի ձեռքը եւ կը հարցնէ անոր:

— Ինչո՞ւ այդքան յուզուած էիր քոյրի՛կ, իմ քա-
րօղելու ժամանակս: Ես միշտ քեզ գիտեցի, հոգիով
հրճուեցայ, որ դուն զիս մտիկ ընողներէն միայն մէկն
էիր, որ անդադար լացիր, արցունք թափեցիր: Կըր-
նա՞մ հասկնալ, որ իմ ո՛ր խօսքս էր քեզ յուզողը:

— Շիտա՛կը խօսիմ պատուելի՛, կ'ըսէ բարեպաշտ
կինը, ես քու քարոզէդ բան մըն ալ չհասկեցայ: Միայն
թէ այժմ ունէի որ օր մը առաջ ստակեցաւ եւ այդ ալձս
աղուօր, երկար, սպիտակ մօրուք մը ունէր, ճիշդ քու-
կինիդ պէս: Ամէն անգամ որ խօսէիր, մօրուքդ այն-
պէս մը կը շարժէր, որ ես այժմ կը յիշէի, եւ ասոր
համար ալ կուլայի...

* * *

Ա Ս Ա Յ Ո Ւ Ա Մ Ք Ն Ե Ր

Ղափալ Էլին, Էէլ Ալլահըն,

Զա՛լ, փարմագլարն օյնասըն:

Փողն օտարին, հովն Ալլահին,

Զայէ՛, մատներդ շարժին:

ՍԱՏԱՆԻՆ ՄԱՏԸ

ԱՆԳԻՄ մը մայր Սատանան իր պլուզը գրկած տներեւութապէս թառեր էր ազարակի մը ցանկապատին վրայ եւ կը դիտէր աշխարհը:

Իր սաքին տակ, պառաւ ազարակապանուհին ալ հողէ շարկիթը ձեռքը կով կը կթէր: Յանկարծ կովը աքացեց խեղճ պառաւին, որ թառալ գլոր ինկաւ վար: Շարկիթը կտարեցաւ եւ փրփրուն կաթը թափաւ գետին:

Խեղճ պառաւը պառկած տեղէն խոլ բացաւ իր օրհնած բերանը եւ սկսաւ...

— Օջա'կը քէօրանայ, շար սատանայ, տունդ բոյնդ աւրուի, ի՞նչ կ'ուզէի'ր ինձմէ:

Այդ պահուն մայր Սատանան դժոխային հեղնանքով մը կը ծաղրէր պառաւին յուզումը, երբ իր պլուզը՝ անխորձ աղայ, բողբոջ պառաւի անխառն թեան դէմ, խօսք ուղղելով իր մօր:

— Մայրի'կ, մայրի'կ, ի՞նչ անիրաւ են այս մարդ տրարածները: Մենք հոս հանդիսաւ մը նստեր, ո՛րեւէ մէկուն բանին գործին չենք, մինչդեռ այդ թերմաշ պառաւը մեզ կ'անիրձէ: Ի՞նչ գործ է այս:

— Հանդարակ' ձագուկս, կը ստատէ մայրը, գունդեռ անխորձ ես, պառաւը իրաւունք ունի: Ծիւղ է, որ ես հոս եմ, բայց մասա հոն է, կովի սղոշին տակը:

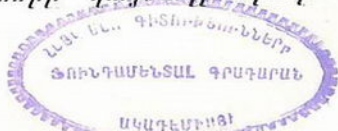
* * *

ՈՐՍՈՐԴԻՆ ԲԱՐԱԿԸ

ԱՆՏԱՌԻՆ մէջ սրտորդին մէկը կը հանդիպի խումբ մը եղնիկներու:

— Վազէ', կ'րտէ սրտորդը իր բարակին, վազէ', եթէ կարենաս ասոնցմէ մին սրտալ, այսօր մեծ հաճոյք պատճառած պիտի ըլլաս իմ գաւաղներուն եւ քեզ պիտի կշտացնեմ խորտիկին սակորներովը:

Խեղճ բարակը կը վազէ ու կը վազէ, բայց չկընար հասնիլ: Թեթեւոտն եղնիկները կաճակի արագու-

թեամբ կը սուբան եւ կը կորսուին իրենց թաքստոցներուն մէջ եւ բարակը կը դառնայ ձեռնուռայն:

— Ձե՞ս ամէնար, կը յանդիմանէ որսորդը բարակին, ինչո՞ւ անոնցմէ մէկուն չափ չկրցար վազել:

— Տէ՛ր իմ, կը պատասխանէ բարակը, ես վազեցի քու փորիդ համար, իսկ անոնք՝ իրենց դէխուն համար:

* * *

ԱՆԱՐԴԱՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔ

ՅՈՒՐՏ ձմեռ էր: Ծարաթներէ իվեր ստեղալի փոթորիկ կար եւ ծակուծուկ ձիւնն էր ծածկեր:

Ճնճղուկները քիւերու վրայ սլաղած զուր տեղ՝ օր արեւ կ'երազէին: Իսկ անդին վալբի անասուններ սովամահ կը կորչին: Միայն չուող եւ թմրող կենդանիները երջանիկ են:

Ահա ալգուլիսի դժբաղդ օր մը սովալլուկ դալլին մէկը հողին բերանն առեր՝ լերկ ու մերկ սարերու վերայ կը թափասէր չոր սկիւրի մը կարօտը քաշելով, եւ ո՛ւ, ո՛ւ, սոնոցներով քարերը լեզու կը հանէր:

Անդին կուշա փորով գիւղացիներ ժամու դուռը հաւաքուած կը շաղակրատէին հեղնելով խեղճ անասունին հոգեխոտով սոնոցները:

— Տեսէ՛ք, կ'ըսէին իրարու, տեսէ՛ք սա տնաշէնը, ի՛նչ ուրախութեան ձայներ կը հանէ: Ո՛ր գիտէ հիմա որ մէկ խեղճին առնն է քանդեր: Այնքան ալ շատ է կերեր անախտանը, որ չկրնար շխտակ քալել:

* * *

ՈՒՂՏԻՆ ՅԱԻԸ

ԾԵՐՈՒԿ ուղտաղանին մէկը, իր մահուան անկողնին մօտ, կը կանչէ իր ծառաները եւ անոնցմէ ներս գութիւն կը խնդրէ:

Յետոյ կը կանչէ նաեւ իր ծերուկ ուղտը, արատաւախտան հեկեկանքով կը համբուրէ անոր աչքերէն ու կ'ըսէ:

— Սիրելի եւ պատուակա՛ն ընկերս: Կը յիշեմ, որ

ամբողջ կէս դար առկայիր տաժանագին աշխատանքներու, ծառայեցիր ինձ հաւատարմօրէն եւ անդանդատ: Սակայն հիմա կըզգամ որ ես քեզ շատ եմ ցուցուցեր: Կը խնդրեմ որ ներեա ինձի:

— Անօթի թողի քեզ յաճախ, մեղա՛յ:

— Ներուա՛ծ է: Գլուխը կը շարժէ բարի ուզալ:

— Անապատի կիզիչ արեւու տապին, ծարաւ եմ թողեր քեզ: Մեղա՛յ:

— Ներուա՛ծ է: Դարձեալ գլուխը կը շարժէ ուղաւ:

— Լոկ իմ շահուս համար կարողութենէդ վեր բեռներ դրի ուսիդ: Մեղա՛յ:

— Ներուա՛ծ է:

— Երկար ճամբորդութիւններէ վերջ յաճախ քեզ հանդիսա շնորհել զլացայ: Մեղա՛յ:

— Ներուա՛ծ է:

— Վերջապէս իմ շահուս համար զքեզ հաճաքէ զրկեցի: Քեզ մալեւով ներքինացուցի, քեզ կեանքի ընկերէդ բաժնեցի: Մեղա՛յ:

— Ներուա՛ծ է:

— Եւ եթէ կամայ ահամայ ուրիշ անիրաւութիւններով ալ քեզ ցուցուցեր եմ, որ հիմա չեմ յիշեր, զարձեա՛լ մեղայ:

Հոս բարի ուզալ՝ իր խորշոմած աշտերէն վար արցունքի կաթիլներ սահեցնելով ի խորոց սրտի հառա՛չեց ու բտաւ:

— Ի՛մ Տէր եւ Իշխան: Ի՛նչ անիրաւութիւններ որ բերեալ են ինձ՝ ներուա՛ծ բլլայ: Միայն իմ սրտուական ցեղի անունով կերզնում եւ չեմ ներեր այն մէկ յանցանքդ, որ ճամբորդութեանդ մէջ միշտ քոստ աւանակ մը աստջնորդ կը գնէիր մեզ: Այս մէկը, քո՛ղ Ալլահ ալ չներէ քեզ:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ւ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Տասր տէրվիչ մէկ անկողնի մէջ կը սեղմին, երկու թապատր մէկ երկրի մէջ չեն սեղմիր: ՍԱԱՏԻ

ԿԱՄԱԿՈՐ ԿԻՆԸ

ԿԱՐ չկար, գիւղացի մարդ մը կար, որ ունէր կընիկ մը, բաւական տեսքոտ, բաւական ալ զօրեղ, բայց չափազանց կամակոր: Նո՛յ ըսէր՝ Նահապետ չէր ըսեր:

Օրին մէկը, աշնան օր, երկուքնին մէկ կը նստին իշուկը եւ տեա՛հ, չո՛, կը քշեն քաղաք:

Ճամբու վրայ կը հանդիպին հնձուած արտի մը:

— Տե՛ս կնիկ, կ'ըսէ էրիկը, ի՛նչ մաքուր հնձուած է այս արտը:

— Ի՞նչ, արտը հնձուա՞ծ, կը յարէ կնիկը: Այդ արտը հնձուած չէ, այլ՝ մկրատուա՞ծ:

էրիկը թէ հիմուած, կնիկը՝ մկրատուած, կ'իյնան իրար: Վէճ ու կռիւ, ա՛լ հար ու մար...: Այնպէս որ այլեւս էրկանը հողին բերանը կուգայ: Մինչ այդ կը մօտենան կամուրջի մը, որուն տակէն վիթխարի գետ մը կը հոսէր, սլոր-մուր:

— Տիֆուէտէն սեօֆուիլիս՝ կնի՛կ, կ'ըսէ էրիկը: Ա՛լ համբերութիւնս հաւաւ:

Եւ, կնոջը օձիքէն բռնելուն պէս կը նետէ ջուրը:

Կինը ջուրին մէջ բնկուողեր խեղդուելու մօտ էր, բայց գետ երկու մասները ջուրէն վեր բարձրացուցեր մկրատի ձեւ կուտար անոնց: Ըսել կ'ուզէր, մկրատուա՞ծ է...:

* * *

ՏԻՐԱՅՈՒ ԳԱՅԼԸ

ԻՇԽԱՆ Գայլը օրին մէկը արօտավայրին մէջ հանգիստեալ ծերուկ ջորիի մը, որ ախանջն ու սուր կախած յօրանջելով կ'արածէր:

— Ծո՛, յիմա՛ր ջորի, բոաւ Գայլ պարտնը, չե՞ս դիտեր որ այս մարմանդը լման իմս է, ի՞նչ համար-ձախութեամբ մտեր ես ու անհոգ անխոյժ կը ճարակիս հոս:

Խեղճ ջորի, ի՛նչ ընէ, հասկցաւ որ բանը ինչումն

է, անմիջապէս խեղճին զիմեց, ու ըսաւ:

— Իշխա՛ն Գալլ, կը ներես, ես հոս մտեր եմ թա-
ղաւոր Ասիւծի Ֆէրմանով: Ֆէրմանը գրուած է ահա
հոս, ետեւի պայտերուս վրայ, եթէ չես հաւատար,
եկուր կարգա՛:

Բթամիա Գալլը հազիւ թէ մօտեցեր էր ջորիի
պայտերուն, ջորին վեր հաւաքեց իր վերջին ուժը եւ
անանկ աքացի մը տուաւ գալլին, որու քիթն ու պը-
ռունդը մէկ խառնեց: Հիմա Իշխան Գալլը արին-
լուայ կծկուեր՝ ժայռի մը տակ ու կուլար ըսելով:

— Ես վարպետ մսագործ, ինչի՞ս պէտք էր տի-
րացու դառնալ:

* * *

Ա Ր Դ Ա Ր Խ Օ Ս Ք

ՕՐԻՆ մէկը կենդանիները կը հաւաքուին Բրդոս
Պարոնին, Արջին քով ու կ'ըսեն:

— Բրդո՛ս Պարոն, մենք կենդանիներս միաձայ-
նութեամբ որոշել ենք, քեզ պահապան կարգել սա մօ-
տի տանձէններուն: Կը յուսանք չես մերժեր:

Բրդոս Պարոնը տեսած ու անցուցած կենդանի,
չլինքը կախած հանդարտ հանդարտ կը մեկնի մըմու-
լով:

— Ինչո՞ւ այսպէս, կ'աւելցնեն կենդանիները:

— Հեռու, հեռու կեցէք ինձմէ, խելօք պարոններ,
կ'ըսէ Արջը: Գիտեմ որ դուք իմ պահապանի իրա-
ւունքս կը ճանչնաք միայն, միմչեւ որ տանձերը հա-
սուցնան:

* * *

Թ Ա Ն Ո Վ Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ

ԳԵՂՁՈՒԿ տէրաէրին մէկը Աստուածածնայ Տօ-
նին կը փափաղի պատարագ մատուցանել, բայց կը
տեսնէ բաժկին թթուեր է: Կ'իյնայ զիւղամէջ, վար
վեր կը փնտոէ գինի չկայ: Ի՞նչ ընէ: Կ'որոշէ այս
անգամ ալ փոխան գինիի թան գործածել:

Օրեր վերջ, երբ Եպիսկոպոս մը կ'այցելէ իրենց, խօսքի ընթացքին, թերեւս քահանան խղճահարութենէ մղուած, կը հարցնէ Եպիսկոպոսին:

— Սրբազա՛ն Հայր, ծառայ եմ, թանով պատարադ կ'ըլլա՞յ:

— Ի՞նչ կ'ըսես, անժի՛տ տէրաէջ, կը սաստէ Եպիսկոպոսը: Դա՛ մահացու մեղք է, ո՞ւր տեսնուեր է ատանկ ըսն: Միթէ թանով պատարա՞դ կ'ըլլայ:

— Սակայն Սրբազան, կը կմկմայ տէրաէջը, մեք բրինձ՝ եղաւ:

* * *

ԶՕՐԱԽՈՐ ՍՈՒՐԲԸ

ԱՏԵՆՕԹ ջորեպան մը կար Զէյթունի մէջ: Կրարիճ, անվախ մարդ էր ան, բայց քիչ մը սնապաշտ: Շատ մեծ հաւատք ունէր Սուրբերու զօրութեան եւ ասոր համար ամէն տարի ուխտի կ'երթար հոս ու հոն:

Օրին մէկը այս ջորեպանը Կեսարիա եկաւ: Այցելեց սրբավայրերը, համուրեց տապանաքարերը Սուրբ Մակարոսին, Սուրբ Դանիէլին, Սուրբ Կարապետին եւ այլն: Վերադարձին հանդիպեցաւ Տէրաւանք Սուրբ Սարգիս Վանքը, հնչուն նուէր մը տուաւ վանահօր եւ ընդունեց Սուրբ Սարգիսի Զարխափանը: Կարեց զայն ետանկին լաթի մը մէջ եւ եղերքները գոյնզգոյն ուլունքներով զարդարելով կախեց ջորիին վզէն, սրպէս հմայեակ, չար նազարի զէմ:

Հիմա ալլելու ապահով, ինկաւ ճամբայ, հեւալով, ճալով կարեց սար ու ձոր ու հասաւ Անտօք, լեռ մը բարձրաբերձ, սեպ ու դերբուկ:

Իջաւ ջորիէն, առաւ մարաղը եւ տեա՛հ—չո՛ սկսաւ մարակել կենդանին: Ինչէ՞ն պիտի վախնար, Սուրբին Զարխափանը կայ ջորիին վզին:

Զար բա՛ղդ, մէյ մըն ալ նայիս, կենդանիին սաքը կը սահէ եւ թաւալ զլոր կ'երթայ անդունդ:

Իսկ ջորեպանը ծունկի եկած տակաւին միամտօրէն կ'ազօթէ, այս անգամ այսպէս:

— Սո՛ւրբ Սարգիս, Սո՛ւրբ Սարգիս, զօրութեանդ մեռնիմ: Զորիէս վագ անցայ, քե՛՛ք գլուխը ազատէ:

* * *

ԿՐՈՆԱԿԱՆՆԵՐ ԱՆԴԷՆԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

ՀՈՆ ԵՐԿԻՆՔ, ԵԳԵՄԱԿԱՆ աշխարհի մէջ հաւաքուելիք են Սուրբերը հազարք հազարաց, դարերով կը փառարանեն զԱստուած, անդադար երգելով Աւելուի, ԳԼՈՐԻ, ալէլուիա:

Բայց մարդ են չէ՞: Միօրինակութենէ կը ձանձրանան եւ նորութիւն կ'ուզեն: Կ'որոշեն զիմեւ Գարբէլ Հրեշտակապետին ու կ'ըսեն:

— Ո՛վ բարի հոգի, ողորմէ՛ մեզ, ա՛լ ձանձրացանք աղօթելէ: Զանք'մ, աս ի՞նչ աշխարհ է: Խմեւ չկայ, ծխել չկայ, գիշեր ցորեկ ալէլուիա:

— Հապա ի՞նչ կ'ուզէք, կը հարցնէ Հրեշտակապետը:

— Բարեխօսէ՛ Տէրօջ, շնորհ ընէ մեզ, որ ամուսնանանք:

Կը շանթաւորի Հրեշտակապետը, կ'ըսէ մտովի, «աս ի՞նչ ամբարիշտ խնդրանք է, ան ալ Աստուծոյ Սուրբերու կողմէ...»: Ո՛չ, պէտք է ճարժը գտնել:

— Խնդրեմ, կ'ըսէ սուրբերուն, ես պիտի կատարեմ ձեր խնդրքը, եթէ հարիւր տարի միջոց տաք ինձի:

Կը արտի, ի՞նչ կ'արժէ հարիւր տարին յաւիտենականութեան առջեւ:

Երբ ժամանակը կը լրանայ Սուրբերը թրջուալով կը հաւաքուին նորէն Գարբէլին մօտ եւ կը յիշեցնեն իր խոստումը:

Գարբէլ Հարիւր տարի եւս միջոց կ'ուզէ: Եւ այսպէս երրորդ անգամ մըն ալ:

Երբորդին Գարբէլ շրկնած ու ամօթահար այսպէս կը պառպամէ:

— Ո՛վ Աստուծոյ սուրբերը, զիտէք որ մենք հո-

զեղէն արարածներն ամուսնութենէն ըսն չենք հասկը-
նար: Ո՛չ կրնանք ամուսնանալ, ո՛չ ալ ամուսնացնել:
Ձեր պսակը կատարողը պիտի ըլլայ կրօնական մարդ
մը, քարոզիչ կամ պատուելի: Սակայն եկո՛ւք, տե՛ս
որ մինչեւ այսօր այդ տեսակէն ո՛րեւէ մէկը զեւ չմտա-
հոս:

* * *

ՍԱՐՍԱԿ ՓՈՔՐԱԿՈՐԸ

ՓԱՆՈՒԿԻՆ մէկը հրաժեշտ կուտայ աշխարհի
ցանկութեանց ու կը մտնէ մենաստան: Կ'ուզէ հոն ու-
սանիլ եւ օր մըն ալ Վարդապետ ու Եպիսկոպոս դառ-
նալ:

Վանահայրը, փորձառու մարդ, փորձի համար
զինքը կը կարգէ էջերու պահապան:

Օր մը մեր իշապանը կը տեսնէ, որ գայլ մը դադ-
տագողի մտեր է վանքի պարտէզը եւ իր խնամքին
յանձնուած էջերէն մին փորատեր է ու կ'ուռէ: Հի-
մա, փոխանակ էջը պաշտպանելու, կը վազէ Վանահօր
մօտ եւ կը սկսի ճառել, դրարարով:

«Ծառա՛յ եմ, Հայր Սուրբ: Վանքին ծաղկաւտա-
նը, լերան դադանը, մեր մոխրաթաւալը փորատեր,
բարբառելով կը ճաշակէ...»:

Վանահօր աչքերը կը դառնան եւ այս անճարակ
իշապանին երեսն իվեր կը պոռայ ու կ'ըսէ:

— Ծո՛ր թերմաշ, կորսուէ սրկէ: Դուն դրարար չէ՝
ապիսագերէն ալ խօսիս ըսն չես արժեր, քանի որ էջ
մըն ալ պահել չես գիտեր:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ ՈՒ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Լոքման Իմաստունին հարցուցին.—Ո՞րկէ ձեռք
բերիր այս հմտութիւնը: Ըսաւ՝ Կոյրերէն. անոնք են
որ ոտք չեն կոխեր տեղ մը երբ վստահ չեն:

* * *

Քիմիքնէ «հա՛յ» կիւնիւ, քիմիքնէ «վա՛յ» կիւնիւ:

Ոմանց «հա՛յ»ի օր, ոմանց «վա՛յ»ի օր:

ԱՆՎԱՇԱՌ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ

ԻՆՉՊԻՍ Կ'ԵՐԼԱՅ, ինչպէս չԵՐԼԱՐ, քրտախօս Հայ
գիւղին մէկը իրեն հոգեւոր հովիւ կ'ընտրէ գիւղը այ-
ցելով միբուսուոր փոքրաւոր մը:

Այս խեղճը, զոնէ ինքը գիտէր որ միբուքէն զատ
բան չունի կրօնականութեան յարմարելիք: Բայց ին-
չի՞ն պէտք:

— Գիւղացին խախայ է արդէն, կ'ըսէ: Գիրքէն
միբուքէն բան չհասկնար: Լըր մը բամպակ, լըր մը
բուրդ, կ'ուզէ հայ ԵՐԼԱՅ՝ կ'ուզէ ֆուրդ:

Սեւ փիւրնը կ'առնէ վրան եւ մեղա՛յ, Տէր ողորմ-
եա՛ր, կ'ԵՐԼԱՅ քահանայ:

Ժողովուրդը կուտայ իրեն: Մէկտով, երկուքով
ժամոցները կը ցնծան, տարիներու ընթացքին Տէր-
տէրը կը հարստանայ եւ կը զառնայ Տէրտէր փառա-
ւոր, հարուստ մարդ, իշխանազօր:

Ինչպէս կ'ԵՐԼԱՅ տառնեակ մը տարիներ ետք, Ե-
պիսկոպոս մը թեմական այցելութեան կ'ելլէ եւ ճամ-
բան կ'իյնայ մեր քրտախօս գիւղը: Ի՛նչ տեսնէ: Տէր-
տէրը զգուժ գլուխ է: Հարուստ է, բայց վերնատունը
մարդ չկայ:

Առօք փառօք կ'իջնէ ժամ: Ժողովուրդը կը հա-
ւաքուի եւ Եպիսկոպոսը Աւետարան մը կուտայ Տէր-
տէրին եւ կը հրամայէ որ կարդայ: Հիմա Տէրտէրը
կրօնի անչուշա հայերէնով, Աստուծոյ հասկցած բայց
ժողովուրդին չհասկցած լեզուով:

— Սրբազան Հայր, Սրբազան Հայր: Ես գրե-
կարդալ չեմ գիտեր, բայց այս խախաները միբուքէս
խարուելով գիտ տէրտէր րբին: Այգառ էի, հարստա-
ցայ: Հիմա ունիմ 200 ալծ, 400 ոչխար: Ուրդը պաղ-
նեմ Սրբազան, ձէնդ կարէ՛, բան մի՛ ըսեր տանց:
Թէ՛ք, ունեցածիս կէսը ինծի՛ր, կէսը քեզի...:

Սրբազանը խոնարհելով, կը հրամայէ ժողովուր-
դին:

— Ծո՛ւ խաղոնք, խաչ հանեցէք եւ ասացէք միա-
րերան: «Օրհնեա՛լ է Աստուած»:

ԺՈՒԺԿԱԼ ՀԱՐՍՆՈՒԿԸ

ԱՂՈՒ ՀԱՅԻՅ քառասունքը աղով հացով, պահք-
ծամ անցրենիէ ետքը, Խթումի գիշերը հարսնուկը խաշ
դրեր էր թնիրը, սրու հօտը խունկի նման կը բուրէր:

Տնեցիներ պատարագ տեսնել կ'երթան, հարսնուկը
կը մնայ մինակը:

— Թոնիրի յատակը, կը խորհի հարսնուկը, այ-
ծու պարարտ գլուխ մը ծեփուած, չորս տտիկներ ե՛ր-
է ելեր...: Չո՛ր գլուխ, կ'ըսէ ինքնիրեն, մինչեւ հի-
մա Տէր Պապան «Առէ՛ք կերէք»ն ըսած ըլլալու է, է՛լ
ս՞ի կ'ընայ քեզ արգելիլ ուտելէ:

Ուտտի կամացուկ մը կը քակէ պտուղին խփուկը,
մուշիկ մուշիկ կ'ուտէ, կը լմնցնէ, միայն չոր սկիւր-
ները կը ձգէ:

Հիմա Ձատիկի տուաւ է: Կեսուրը ընտանիքը
հաւաքեր է Ձատիկի սեղանին շուրջ եւ դգուշութեամբ կը
քակէ պտուղի ծեփը եւ շրա՛խ պտուկը կը պարպէ կոն-
քին մէջ եւ ի՛նչ տեսնէ: Միայն չով-չոր սկիւրներ:

Տնեցուց դգայները կ'իշխան վար եւ աչքերը կը յա-
սին հարսնուկին: Իսկ հարսնուկն ալ ըսես, թան թա-
ւած փխսիկի նման տպուշ կտրած, քթին տակէն կը
մրմոյայ:

«Կէլին ետտի, կէլին ետտի,
Կէլին պունըն նէսին ետտի,
Պիր մէլէր, իփի չէլէր,
Տէօրքտէ քիւր քիւրընը ետտի»:

(Հարսը կերաւ, հարսը կերաւ,
Հարսը ասոր ինչը՞ կերաւ,
Մէկ լեզուն, երկու ծնօտ,
Չորս ալ տտիկները կերաւ):

Եւ գեռ կ'ըսէք հարսը՛ կերաւ:

* * *

Ի Ի Ղ Ո Տ Դ Մ Ա Կ Ը

ԳԵՂՁՈՒԿ Խըմպելին մէկը, Բ'նչ կ'ընէ Բ'նչ չընէր,
ուլ մը կը գնէ: Բայց Բ'նչ ուլ: Հոգի ունի մարմին
չունի, մարմին ունի հոգի չունի: Խեղճը անօթի ծա-
րաւ, չորցեր, տառնցեր է:

Հիմա մեր արարտը, չուան մը կը ձգէ ուլի վզին
ու քաշկրտակով կը տանի ձորամէջ, կ'իյնայ սար ու
ձոր, կը ճարէ, կը ճարճը փունջ մը խոտ կը հաւաքէ:
Կը մօտեցնէ խոտը ուլի քթին եւ սրճի կողմը շոյելով,
կը խօսի:

— Տեսա՞ր ուլիկս, Բ'նչ երջանիկ ես գուն, շուտով
մը դմակ կապեցիր:

* * *

Ե Ր Ե Ս Ի Ն Գ Ո Յ Ն Ը

ԵՂՍԱ Տուտուն միամիտ կին մըն էր. ունէր աղ-
ուորիկ փեսայ մը զոր շատ կը սիրէր:

Օր մը իր տունը հրաւիրեց զայն: Ելաւ շաքրացին
(տապակ) մէջ երկու հաւկիթ եփեց, բերաւ հրամցուց
փեսին: Եւ զիմացը աթոռակի մը վրայ նստաւ ու ըս-
կըսաւ փեսան զիտեղ:

Փեսան զեռ սրտատը բերնին չգրած Եղսա Տու-
տուն ինքնագոհ կ'ըսէ:

— Օ՛խ, տեսա՞ր մը հաւքուս, երեսդ զոյն եկաւ:

* * *

Ի Մ Ա Ս Ս Ո Ւ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Աեօգ վար կէլեր կէչեր, սեօգ վար տէլեր կէչեր:

Խօսք կայ կուգայ ու կ'անցնի, խօսք կայ կը
ծաղէ կ'անցնի:

* * *

Նէ քի վերիքսին էլին իլէ,

Օ կիտէր սէնին իլէ:

Բ'նչ որ ձեռքովդ ցանես,

Ան հեադ կը տանես:

* * *

Աչքդ ելլէ լաւ է, քան անունդ:

ԿՆՈՋՄԷ ԶՎԱԽՑՈՂԸ

ԳԻՒՂԻ մը մէջ ալբերու մեծ հաւաքոյթ մը կար, ուր իրենց գլխաւորը խօսք խորաթա մէջնակ բերելով, բռնաւ:

— Ո՛վ որ կին տրարածէն կը վախնայ, սաքի ելլէ: Ժողովականները բոլորը մէկ կը ցատկեն վեր: Միայն մէկը կը մնայ գետինը զամուսած:

Գլխաւորը խօսք ուղղելով անոր, կ'ըսէ:

— Դո՛ւն, բարեկամ, զո՞ւն ինչու սաքի չես ելլեր: Միթէ մեր մէջ ամենէն քաջը զո՞ւն ես, որ կին—մարդէն չես վախնար:

— Ո՛չ, ազա, ո՛չ, կը կմկմայ ալդ նստուկը: Ոտքի չելայ անոր համար, որ երբ կին—մարդու անունը լսեցի, ծունկիս կապերը արձրկուեցան:

* * *

ԱՍՈՐԻ ՏՈՆՔԻՇՈԹԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՒ, Միջնակարի մէջ Ասորի բնասներ մը կը բնակէր, ունեւոր բնասներ: Այր եւ կին շատ ալ սիրով էին, իրարու համար հոգի կուտային: Մանաւանդ կնոջ աչքին իր էրիկը աներկիւղ հերոս մըն էր: Ճիշդ է, որ այս մարդուն քաջութիւնը տեսնող չկար, բայց լսող շատ էր: Ինքն էր, որ շատ մը բաներ կը պատմէր իր մասին, կինն ալ միամտօրէն կը հաւատար:

Օրին մէկը, մեր այս հերոսը երբ գիշերանց անկողնին մէջ կնոջը սլլլուած կը խոկար, յանկարծ տարօրինակ իջըտուէ մը լսուեցաւ: Կինը, վերմակին տակէն գլուխը վերցուց եւ ուշադրութեամբ գիտելով տեսաւ, որ մէկը սուտերամերկ ննջարան մտեր՝ վեր վար կը պտտի ու մերթնդմերթ լուցկի մը վառելով աչքին ինկած արժէքաւոր առարկաները կը տալարակէ, որ տանի:

— Ամա՛ն, մարդ, կ'ըսէ կնիկը, իր հերոս էրկանը կողին մշտելով: Ելի՛ր, զոյ մըն է մտեր, մեր տունը կը կողոսկաւ, ելի՛ր:

— Սո՛ւտ եղեր կնիկ, ձայնդ կարէ, կը յարէ մեր

հերոսը, թող անիկա հաւաքէ ու տանի ի՛նչ որ կրնայ,
մեկնելէն յետոյ, ես անոր խեղճ կ'անիծեմ... :

* * *

Կ Ն Ո Ջ Ա Կ Ռ Ա Յ

ՄԱՐԴՈՒՆ մէկը, որ շատ ծերացեր էր, ու հարկադրաբար չափաւորեր էր խօսիլը, օրին մէկը դնաց ատամնարոյժին որ աղւաները մաքրել ու նոր աղւայ անցընել տայ: Լսեր էր որ աղւաներու դարմանումը բարւոք ազդեցութիւն կրնայ ունենալ իր առողջական վիճակին վրայ:

Մարդուն այս հոգածութենէն շատ գոհ մնաց իրեն կինն ալ, որ համեմատաբար աւելի երիտասարդ էր ու ի հարկէ կը ցանկար որ իր մարդը երիտասարդանայ, որպէսզի կարենայ աւելի հաճոյք վայելիլ:

Ատամնարոյժը օրերով նաչեցաւ, մաքրեց, խնամեց ծերուկի աղւաները ու ձիւնի պէս ճերմակ, նոսր դնոր աղւայ մը անցուց անոր, աղւայ մը որ շատ ալ վայելեց իրեն, բայց եկո՛ւր, տե՛ս, որ այդ նոր աղւան զնելէ ետք ծերուկը դարձաւ մի շատախօս կաշաղակ: Կը խօսէր ու կը խօսէր ու յոգնիլ չէր գիտեր:

Ծերուկին երիտասարդանալը կնոջը գործին եկեր էր, ուրախ էր ատոր համար, բայց շատախօսութիւնը բանի չէր գար: Մանաւանդ որ ինքն ալ չազակրատին մէկն էր, էրիկը կարդ չէր տար, որ բան մըն ալ կնիկը խօսէր:

Ուտաի կինը լընքլընքալով կ'երթայ ատամնարոյժին քով ու կ'ըսէ:

— Պարո՛ն ատամնարոյժ, ի՞նչ է պատահեր, չեմ գիտեր: Էրիկա աղւան փոխել տալէ յետոյ, տը՛ն տըն, տ'ըն տըն կը խօսի, արդեօք ի՞նչ է պատճառը:

Ատամնարոյժը դարակը վեր վար քննելէ ետք կը պատասխանէ կնոջ:

— Մայրի՛կ, ատոր պատճառը իմացալ՝ քու մարդուդ բերանը էրիկ մարդու աղւայ զնելու տեղ՝ կնոջ աղւայ եմ դրեր:

ԱՅԴԶԱՓ ԱՂՈՒՈՐԸ

ԴԱՄԻԱՆՈՍ երեսուներ անցուկ մարդ էր, տանը մէկ հատիկը: Հայրն ու մայրը զինքը կ'ուզէին ամուսնացընել, բայց ինքը չէր ուզեր: «Կա՛մ ուզածս կը զանեմ, կա՛մ բնա՛ւ չեմ ամուսնանար»: Այս էր Դամիանոսի սրտումը:

Բայց ի՞նչ էր իր ուզածը, ինչպէ՞ս մէկը պէտք է բլլար ան, ո՛չ ոք գիտէր:

Դամիանոսի ծնողքը ա՛լ խօսելէ ձանձրացեր, գի՛մում կ'ընեն իրենց թեմի Առաջնորդին եւ կը խնդրեն որ Սրբազանը կանչէ իրենց զաւակը եւ խրատէ զայն:

Սրբազանը օր մը կը հանդիպի անոր, ու կ'ըսէ:

— Դամիանո՛ս, զաւակ, Աստուծոյ հրամանը աս է, որ երիտասարդներ ամուսնանան: Միայն մենք վա՛նականներս ենք, որ ինքզինքնիս ներքինացուցեր ենք Աստուծոյ համար: Մե՛ղք ես, օրերդ կ'անցնին: Պէտք է ամուսնանաս:

— Լա՛ւ, Սրբազան, բայց ո՞վ տանեմ:

— Ո՞վ տանես: Լեցո՛ւն աղջիկ, մէկը ընտրէ, ա՛ն:

— Բայց Սրբազան, կ'ըսէ, իմ անեղիք աղջիկս պէտք է բլլայ հարուստ, չինարի հասակով, զանգրահեր, խնձոր երեսով, աչքերը վառ արեւի նման, չրթները նուռ, քիթ ու բերան... սա՛նկ...:

— Կեցի՛ր օրհնած, կ'ընդմիջէ Սրբազանը: Այդֆան աղուորը եթէ գտնեմ, ես ալ կ'առնեմ:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ւ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Ամէն եկող նոր տուն շինեց իրեն,

Թողուց գնաց ինք ուրիշի նորէն:

Սա ալ նոյն բղձով մի նոր տան հիմ դրաւ

Այսպէսով ո՛չ մին աւարտեց բնաւ:

ՍԱԱՏԻ

Թոշակդ տաւջուց գրկէ քո կայան,

Մի՛ յոյս գնիր որ ետեւէդ գոյ ան:

ՍԱԱՏԻ

ՆԱՄԱՐԺԷՔ ՄԱՐԴԻԿ

ԱՏԵՆՕՔ, թերուս զերձակին մէկը դաւառի մէկ անկիւնը խանութ մը կը բանայ եւ կ'աշխատի յաճախորդներ ճարել: Խանութին ճակատը կը զետեղէ զեղեցիկ տախտակ մը, Ընտիր Վարպետ վերտառութեամբ:

Օրին մէկը, միամիտ մոլլայիմ մէկը ծրար մը կերպաս գնելով կը բերէ վարպետին եւ կը խնդրէ անկէ որ իրեն համար ճաշակուտը ֆիւպլէ (վերարկու) մը կարէ:

— Շատ լա՛ւ, ամենայն սիրով:

Կ'ըսէ վարպետը, կը քաշէ միգուրը, չափը կ'առնէ Մոլլային, Միւր վար կը չափէ, կը կարէ կերպասը ու կ'ըսէ, որ Մոլլան մէկ շարաթէն հանդիպի խանութը ու վերարկուն առնէ:

Որոշեալ օրը Մոլլան երբ խանութէն ներս կը մտնէ.

— Մոլլա՛ էֆէնտի, կ'ըսէ վարպետը, կերպասդ չափեցի ձեռեցի, բայց կարճ եկաւ: Բերած կտորդ վերարկուի համար չբաւեց, եթէ կ'ուզես անկէ աղուո՛ր շարվար մը կարեմ քեզ համար:

Մոլլան կը յարմարի, ի՛նչ էնէ:

Հիմա վարպետը ձեռք կ'առնէ չափն ու կերպասը, վեր վար կը չափէ, կը ձեռէ, կը քակէ, կը կարէ, իրը թէ կը փորձէ շարվար մը շինել: Բայց կը տեսնէ, նորէն չ'արմարի:

Յաջորդ շարթուն երբ Մոլլան կուգայ, վարպետը կ'ըսէ անոր:

— Մոլլա՛ էֆէնտի, դարձեալ չեղաւ, կերպասդ շարվարի ալ չբաւեց: Հիմա, եթէ կ'ուզես, այդ կերպասէն աղուտը պարկ մը պատրաստեմ քեզ համար, թերեւս անոյ պտղի հաւաքելու պէտք ունենաս:

Մոլլան կը խորհի, կը խորհի ու կը հասկնայ թէ իր գործը որո՛ւ հետ է: Կ'ըսէ:

— Վարպե՛տ, Ալլահ աշգրնա (Աստուծոյ սիրոյն) եկա՛ւր պարկէն ալ վազ անցիր, եւ, անկէ երկու աչքով

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆ

ԿԵՍԱՐԻԱ, Թուրքիոյ մէջ բացառիկ քաղաք մըն էր, որ հոն Հրեայ գոյութիւն չունէր: Բայց ինչո՞ւ: Կը պատմուի, թէ օրին մէկը Հրեայ մը կը փափազի կեանքիս հաստատուիլ, միայն թէ կ'ուզէ նախ հասկնալ եւ չափել կեանքացիին խելքը:

Ու այս մտադրութեամբ Հրեան իջուն վրայ մաս մը սպրանք բնացուցած, իր ազուն հետ կ'ուզուի զէպի քաղաք:

— Քաղաք մանկէ տառջ, մարդուկը իր ազան կը ճամբէ շուկայ, պատուիրելով անոր որ առաջին հանդիպած բանջարաւաճառէն պահանջէ սպրանք մը, որ կարենայ չորս պէտքեր մէկէն լրացնել: Անանկ որ, զնուելիք սպրանքին մէկ մասը պէտք է իրենիք ուտեն, մէկ մասը իրենց իշուկը, երրորդ մասը գործածուի ժամանցի համար, չորրորդ մասն ալ ալրուի:

Աչքբայ կեանքացիին անմիջապէս կ'ըմբռնէ տառջարկը եւ խոշոր ձմերուկ մը կ'ընելով Հրեայ ազուն կը յանձնէ ու կ'ըսէ:

— Ահաւասիկ ուզած սպրանքդ, սրբոն: Այս ձրմերուկին միջուկը զուք կուտէք, կեղեւը կուտաք իշուկին, կուտը կը գործածէք ժամանցի համար, կուտին փեճեկն ալ կրնաք ալրել:

Հրեայի ազան, երբ եղելութիւնը կը պատմէ հօրը, անիկա ապշահար կ'ըսէ իր ազուն:

— Պատգամս հազարդեցէ՛ք իմ ցեղին եւ բռնք որ ո՛չ մէկը փորձուի հոս ոտք դնել եւ խելք փորձել այս փորձուածներու աշխարհին մէջ: Իմ ցեղս պէտք ունի խաբուողներու աշխարհին:

* * *

ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐ

Ինչ որ մնացական չէ, անոր սիրտ կապելու չէ:
ՍԱՍՏԻ

Կատուն առիւծ է մուկ որսալու մէջ,
Սակայն մուկ է երբ փաղրի հետ է վէճ:

ՍԱՍՏԻ

ՍՄՍԵՂՈՒԿ ՀՐԵԱՆ

ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ազգային, զժրազդ օր մ'էր աշն,
 Էրր Զմիւռնիոյ լեռներուն վրայ Յոյն եւ Թուրք բանակ-
 ներ ճակատեր եւ կառապօրէն կը կռուէին իրարու հետ:
 Այդ պահուն գիմացի բլուրի մը վրայ ալ կարդ մը քա-
 ղաքացիներ հաւաքուեր հեւիհեւ կը հետեւէին բազ-
 խումբի ծփանքին: Այդ խումբին մէջ, ինչպէս է պա-
 տահեր, խառնուեր էր նաեւ ամսեղուկ Հրեայ մը ու
 զարաակ զատարկուն, վեր վար կը վազէր, ծափ կը
 զարնէր կրկնելով:

— Կեցցէ՛, կեցցէ՛...:

— Խումբի քաղաքացիներէն մին խօսք ուղղելով
 Հրեային կը հարցնէ:

— Բարեկամ՝, կեցցէ՛, կեցցէ՛, բայց ո՞վ կեցցէ:
 Հրեան ցրտաշունչ կը պատասխանէ:

— Դե՛ռ յայտնի չէ՛...:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ւ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Թաղէ՛ քու ցաւերդ:

Հնդիկ ՍԱՆՔԻ

Աւելի լաւ է խորհել, թէ ի՞նչ պիտի բռնամ, քան
 զղջալ թէ ինչո՞ւ բռն:

ԱՊՈՒԶԱՐ ՃԷՄ ՀԻՐ

Եթէ միութիւն կ'ուզէք, տարբերութիւնները յար-
 ղեցէք:

ՄԱՀԱԹՄԱ ԿԱՆՏԻ

Ամէն ինչ կը գնեմ, բոլոր սակին

Ամէն ինչ կը վերցնեմ, բոլոր երկաթը:

ԹՈՒՍԱԿԱՆ ԱՌԱՅ

Կ'ուզե՞ս յաղթել մոլութիւններուդ. մի՛ կռուիր
 անոնց հետ, փախի՛ր անոնցմէ:

ԹԷՈՂԻԿ

Յիմարներու աշխարհին մէջ, իմաստունները յի-
 մար են:

ԹԷՈՂԻԿ

Շատեր քրիստոնեայ են, բայց Քրիստոս կ'ապրի
 անոնց գիրքին մէջ:

ՍԱՏՀՈՒ-ՍԻՆԿԸՐ-ՍԻՆԿ

(Հնդիկ Քրիստոնեայ մը)

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԱԼԵԻՈՐԸ

ԿԱՐ ու չկար թաղաւոր մը կար որ կը սիրէր յարարերուիլ իր հպատակներուն հետ: Բարի օրերու թաղաւոր էր ան եւ երբ խելացի մէկը գտնէր՝ մասնաւորաբար ազգաւս դասակարգի մէջ՝ կը քաջալերէր զայն պարզեւտարելով արքայական գանձէն:

Այս թաղաւորը վեզիր մ'ալ ունէր, որ թէպէտ լաւ մարդ էր, բայց քիչ մը վերնատունը մարդ չկար:

Թաղաւորը օր մը ծպտեալ, իր վէզիրին ուղեկցութեամբ, պտտելու տունն զաշտի վրայ կը հանդիպի ծերուկի մը, որ ձմրան բուք ու լորանին լերկ ու մերկ կ'աշխատէր ձկնորսներու նստակները պարպելով:

Թաղաւորը կը խզալ անոր եւ կ'ուզէ բազմաւորել զայն:

— Ա՛յ մարդ, կ'ըսէ, վեցը ի՞նչ բրիւ, որ հիմա ախպէս կը չարչրկուիս:

— Բարի՛ մարդ, կը պատասխանէ ալեւորը, վեցը բարձրացուցի տասներկուֆի, բայց չկըցայ երեսուներկուֆին բաւեցնել:

— Ինչո՞ւ կանուխ չարթնցար:

— Շատ կանուխ արթնցեր եմ, բայց ուրիշներ խիբ են արեւուս ցուքերը:

— Հիմա՛, բարի ծերուկ, կ'ըսէ ծպտալը, պատասխանեալ զսհացուցիչ են եւ ես կ'ուզեմ քեզ վարձաւորել: Եթէ պարարտ սագ մը գրկեմ, կրնա՞ս փետտել:

— Օ՛հ, շնորհակալ եմ, բարի մարդ, ես տո՛ւր վարպեան եմ:

— Մնաս բարով:

— Երթաս բարով:

Մինչ թաղաւորն ու ալեւորը կը խօսակցէին, անգին վեզիրը ահանջը կախեր, պիշ պիշ կը նայէր, բայց բան չէր հասկնար:

Վերջապէս թաղաւոր ու վէզիր ծերուկին հրաժեշտ

տալով երբ հեռացան, ճամբու վրայ թաղաւորը խօսք ուղղելով վէպերին:

— Վէպերս, բաւ, ի՞նչ լաւ պատասխանեց ալեւորը:

— Ոչի՛նչ, Տէր Արքայ, ես բան մը չհասկցայ:

— Լա՛ւ, ուրեմն դուն ինչպէ՞ս վէպեր ես, որ խեղճ ու կրակ ձկնորսի մը խօսքերը չես կրնար հասկնալ: Արդ, արդարութիւնը կը պահանջէ, որ փոփոխութիւն մը տեղի ունենայ: Ուստի, ՉԱ ժամէն եթէ կարենաս ձերուկին խօսքերը մեկինել՝ լա՛ւ, ապա թէ ոչ՝ պաշտօնդ, առն ու տեղդ պիտի յանձնես անոր:

Թաղաւոր ու վէպեր այսպէսով կը բաժնուին իրարմէ: Հիմա ի՛նչ ընէ խեղճ վէպերը: Վէպեր է ալո՛ւ, բայց խելքը բանի չի գար: Ճիտը ծուռ ու չուարուն, կը խորհի ու կը խորհի, բայց իզուր: Ժամերը կը սոհին: Վերջապէս կ'ըսէ:

— Գիտե՛մ, ես իմ ընկերս:

Կ'ըսէ ու կը մտնէ գանձատունը, տողրակը կը լեցընէ սակաւ ու արծաթով եւ ե՛տ, կ'երթայ ետ, կը փնտռէ ու կը գտնէ՝ ալեւորը, որ զեռ գրադուած էր պատաստած ուսկանները կարկտելով: Հեռուէն վէպերը տեսնելուն պէս: «Հա՛ւ հա՛ւ, կ'ըսէ մտովի, ահա պարարտ սագը կը մօտեցայ:

— Բարեւ: — Ասածու բարին:

— Է՛ ձերս՛ւկ, կըսկտի վէպերը: Եկեր եմ քեզ մօտ, քանի մը վայրկեան խօսակցելու:

— Թէ՛, զնա՛ւ բանիդ, անամէջ գլուխ, կը պատասխանէ ձերուկը, բան դորձ չունիս եկեր ես աշխատանքս խափանել: Գնա՛ւ բանիդ, քե՛զ ալ խօսքդ ալ:

Թէ՛ կ'ըլլայ, չըլլար, վերջապէս ալեւորը երբ կը տեսնէ տողրակ մը ստիկին, կը կակուղնայ, կ'ըսէ:

— Ի՞նչ կ'ուզէք:

— Ոչի՛նչ, բարեւ ձերուկ, կը յարէ վէպերը, ահա քեզ քոսակ մը ստիկի, միայն մեկինէ ինձ այն խօսքերը որ երէկ տեղի ունեցաւ քու եւ իմ ընկերոջս մէջ:

— Ա՛, պարոն, կը շարունակէ ծերակը, զժուար թէ յօժարէի այլ խօսքերը մեկնել, սակայն տեսնելով որ դուն աստատձեռն մէկն ես, ուստի ըսեմ ու մտիկ բրէ :

«Քու ընկերդ թաղաւոր մարդ մըն էր, ես հասկըցայ, թերեւս դուն ալ անոր խելացի վեգիբն ես: Քու թաղաւորիդ ակնարկած վեցը՝ տարուան վեց զով ամիսներն էին, ուր աշխատութիւնը տանելի է ամէն մարդու: Թաղաւորը հարցուց, որ ի՛նչ բրի ես այլ վեց ամիսներուն: Ես պատասխանեցի, որ ո՛չ միայն վեց, այլ տասներկու ամիս աշխատեւ եմ, բայց այնքան քիչ շահեր՝ որ 12 ամսուայ շահածս չէ բաւած երեսներկու ակօններուն:

«Երկրորդ: Թաղաւորը—Ինչո՞ւ կանուխ չարթնցար—հարցումով, ըսել կ'ուզէր, որ եթէ ես կանուխ ամուսնացած ըլլայի՝ անշուշտ զաւակներ կ'ունենայի եւ հիմա ծերութեանս ժամանակ անոնք զիս կրնային խնամել: Բայց ես ըսի, որ կանուխ ամուսնացել եմ, միայն թէ զաւակներս աղջիկ-զաւակ ըլլալուն, զանոնք ուրիշները ձեռքէս խլել են: Հասկցա՞ր հիմա:

«Հուսկ ուրեմն, թաղաւորը խոստացել էր պարտ սագ մը զրկել որ փետտեմ գոյն: Հիմա՛, դո՛ւն, ո՛վ վէզիր, դո՛ւն այն պարտաւ սագն ես, որ քեզ լաւ մը փետտեցի, որուն վարպետն եմ, ըսեր էի:

«Ուրեմն, երթաւ բարով վէզիրս, թաղաւորը ապրած կենայ»:

* * *

Ի Մ Ա Ս Ս ՈՒ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Կտաւալարութիւնները տիրող գաղաղակները յանձնակատարներն են:

ԿԱՐԼ-ՄԱՐՔՍ

Ծովը աղի է, բայց մէջի ձուկերը անուշ են: Այս աշխարհի մոլութեանց մէջ կ'արժէ ձուկի պէս ապրել:

ՍԱՏՀՈՒ-ՍԻՆԿԸՐ-ՍԻՆԿ

Թողունք որ խօսին, թողուն որ գործենք:

ԼԷՕՓՈԼՏ ԹԱԳԱՒՈՐ

Մ Ե Ր Ք Ա Ջ Ը

ՄԵՐ գիւղի քաջերէն մին էր Յարութիւն քէհեան: Կ'ըսեն թէ անիկա հրացան ալ ունէր, բայց մինչեւ վերջ մէկը չէ'ր տեսած անոր հրացան գործածելը:

Գիշեր մը, պարզկայ գիշեր էր: Երբ գիւղը իրար անցաւ:

Մօտակայ թուրք գիւղերէն Էֆէ մարդիկ եկեր՝ մեր արտերու գաղերը կը գտնեալէին:

Գիւղացիք առ որ լսեցին հաւար տունն եւ դուռ ու դրացին ինկան լսոները: Բահ ու բրիչ, կացին, գանակ, ամէն մէկը լսոն մը տներ, կը վազէր, որ թշնամոյն գէժ կուտի:

Ասոնց կարգին Յարութիւն քէհեան ալ հրացանը ձեռքը կը վազվրտէ վեր վար:

Գիւղացիք որ զայն կը տեսնեն, զարմացմամբ կ'ըսեն:

— Քէհեա՛, զգոյշ եղի՛ր, հրացանդ թուրքերուն չի տաս:

— Հեյէ՛ Էտոբ հեյէ՛, կ'ըսէ քէհեան, կը ցցեմ^օմ, հողը կը խոթեմ^օ...

* * *

ՀՐԵԱՆ ԵՒ ԿԵՍԱՐԱՑԻ ՓՈՔՐԻԿՆԵՐԸ

ԽԵԼՕՔ Հրեային մէկը, ինչպէս կ'ըլլայ, ինչպէս չըլլար, ուրբ-մոյր կուգայ, կը հասնի Կեսարիոյ ծայրամասի թաղը, Ղըչ-Ղափու:

Եւ հոն ի՞նչ տեսնէ, աղէկ:

Երկու Հայոցդիներ, գաշտի մէջ խաղալու տան, գտեր են թանկագին ազամանդի հատիկ մը:

Ա՛, Հրեային լորձունքը բերնէն կը վազէ: Ե՛ւ:

— Ձագուկնի՛ր, կ'ըսէ աղոց, ի՞նչ կ'ուզէք վճարեմ այդ ապակիի կտորին, որ դուք բաղդաւորուիք: Ըսէ՛ք, քանի՞ մէքալիկ տամ տաոբ:

— Սիրո՞ւմ, կը պատասխանէ անոնցմէ մին: Մենք այս ապակին շէնք ուզեր դրամով ծախել: Բայց կըր-

նանք դաշն քեզ տալ ձրի: Պաշմանաւ սր դուն յօժարիս
մեղմէ իւրաքանչիւրը շալկել ու պատել շուկան գաւ-
լով, իշու նման:

— Իշու նման դաւժ...: Այ տւ բա՞ն է, կը խորհի
Հրեան իւրովի, եւ, չա՛տ աղէկ կ'ըսէ:

Ապա, բոս համաճայութեան, Հրեան մէկիկ մէ-
կիկ կը շալկէ փոքրիկները եւ գաւլով, գաւլով կը պը-
տրացնէ շուկան, վեր վար:

Հիմա կարգը կուգայ ապակիի կտորին: Եւ ահա
փոքրիկները քրքրջով մը կը մօտենան Հրեային, ու,

— Դո՛ւն, այ մարդուկ, կ'ըսեն, զո՛ւն ալդ էջ վի-
ճակովդ պիտես այս աղամանդին յարգը, իսկ մենք
Հայրդիներս չե՞նք պիտեալ...:

Բերանը բաց կը մնայ իշացոյ Հրեային եւ գլխիկը
կը հեռանայ եւ կ'ուխտէ անպամ մըն ալ կետարիս սար
չկոխել:

* * *

ԽԵԼՕՔ ԲՈՇԱՆ

ԲՈՇԱՆԵՐԸ, խեղճ դատարկուն մարդիկ, չեն սի-
րեր մնայուն տուն աեղ ունենալ, մինչեւ իրենց կեան-
քին վերջը հոս հոն կը դարակին, մաղ կը հիւսեն, բաղ-
դի կը նային, կը խաղան, երբեմն ալ կը դադնան:

Օր մը, բոշային մէկը, իր իշուն կտոր մը յարդ
դադնալու համար, կը մտնէ մարաղ մը: Աղուոր մը կը
լեցնէ սպրկը եւ շալկած, մարաղի ծակէն դուրս ելլե-
լու տանն, օձիքը ձեռք կուտայ:

Խեղճ բոշա, ի՛նչ ընէ:

— Ի՞նչ գործ ունիս հոյ, կը հարցնեն ձերբակա-
լողները:

— Ներեցէ՛ք պարտններ, կ'ըսէ բոշան, ճամբայէն
անցնելու տանն խենթ հով մը փչեց ու գիս մարաղի
ծակէն ներս խոթեց: Յանցատուրը ես չեմ, քամին է:

— Հապա պարկիդ մէջի՞նն ինչ է, կը հարցնեն:

— Ես ալ հիմա, ճիշդ այդ կը խորհէի, կը ծամ-
ծրմէ բոշան:

Վ Ա Յ Ր Ե Ր Ա Ն Ի Պ Ի Շ Ը

ԹՈՒՐԹ աղային մէկը ծառայ մ'ունէր Իպիշ անուն: Վաղրերան մարդ, աշխատն վաղրերան, որ զինքը կը կոչէին խայլըր-սէօյլէմէզ (շարխօսիկ):

Իր աղան, բարի ծերունկ մը, կ'ուզէր ուղղութեան բերել Իպիշը եւ շատ անգամ կը խրատէր որ վաղ անցնի շարխօսիկութենէ: Բայց Իպիշը դարպաստար մարդ, կը քալէր իր հին ճամբով:

Օրին մէկը աղան փորձեց անպայման իրմէ բարի լուր մը խելի, թէ կուզ մեծ խոստումով մը, ու ըսաւ:

— Իպիշ, զաւակս, այս անգամ երբ յաջողիմ Մէքքէ՝ Մարգարէին Սուրբ քաղաքը՝ ուխտի երթալ, կը խոստանամ քեզի սրտառական ապարօշ մը բերել, ի յիշատակ անմոռացութեան, միայն թէ բարի խօսք մը կ'ուզեմ լսել քեզմէ:

— Ուրախ եմ աղա, կ'ըսէ Իպիշ, բայց եթէ դուն Մէքքէ երթաս ու հոն մեռնիս, ապարօշը ո՞վ սխտի բերէ ինձի:

Իպիշը կեանքին մէջ միայն այս բարի խօսքը խօսեր էր ու անոր մէջ ալ աղային մահը կար:

* * *

Տ Է Լ - Ա Ղ Մ Է Տ Ը

ԱՏԵՆՕԹ Էվէրէկի մէջ Տէլ-Ահմէտ անուն մարդ մը կար: Այս մարդը խենթ չէր, բայց իրմէ խելօքնը զինքը Տէլ-Ահմէտ կոչեր էին:

Օրին մէկը Տէլ-Ահմէտ կը լսէ որ Կեսարիայէն Տէլի Մէհմէտ անուն ըմբիշ մը եկեր է եւ Էվէրէկ հաստատուիլ կ'ուզէ:

Կը կանչէ իրեն հիացողներէն մին եւ անոր հետ բարեւ կը զրկէ նորեկ հիւրին ըսելով:

— Բարեւ! խօսեցէք իրեն, ես Էվէրէկի Տէլ-Ահմէտն եմ, թող ինքը շուտով հոսկէ մեկնի: Մէկ քաղաքին մէջ երկու խելօքի տեղ չկայ:

Մ Ե Ր Մ Ա Տ Կ Ո Ւ Ի Զ Ը

ՄԵՆՔ զաւատացիներս մատկոյիսիչ անունը կուտայինք այն հայ բազմաճմաներուն, որոնք այրբենական Գանիէլեան Ազիւսակի վրայ մատ կոխել տալով զուշակութիւններ կ'ընէին: Նիւսլսէ (հմայեակ) կը գրէին, բազդի կը նայէին, երբեմն սիրող սիրտեր կը կապէին, երբեմն ալ կը քակէին:

Թոմարզան մատկոյիսիչներ չառ արտադրած է:

Իմ օրով նշանաւոր մատկոյիսիչ մ'ունէինք, Թոմարզայի, որ կ'ընէին թէ վարպետ մարդ էր: Ամէն ազգի եւ ամէն լեզուի մարդիկ կը հաւատային անոր կախարդական զօրութեան:

Օրին մէկը, ինչպէս կ'ըլլայ՝ ինչպէս չըլլար, թուրք երիտասարդին մէկը կը սիրահարուի իր գրացի քրիտոսնեայ աղջկան: Օծեալ աղջիկ, անմիւսն թուրք կրնա՞ն իրար հետ ամուսնանալ: Ո՛չ:

Բայց սէրը կոյր է: Ի՞նչ ընէ:

Խեղճ երիտասարդը սիրահար է, չէ՞: Կ'ընայ զանէ զուս, մոլլայի—հօճայի նիւսլսէ գրել կուտայ, օգուտ չընէր:

Վերջապէս կը լսէ, որ մեր Մատկոյիսիչը կրնայ տաւոր ճարը գտնել: Կ'ելլէ քոսիկ մը սակի կ'առնէ, կուտայ ու խնդրել կը պարզէ Մատկոյիսիչին:

Ասիկա տոջի բերան, չուզեր լսել երիտասարդին, բայց չէ՞ որ սակին տաքուկ է: Կը մտածէ, կը մտածէ ու ճարը կը գտնէ:

Ընծան կ'ընդունի, ապուր նիւսլսէ մը կը գրէ ու նոր ու կ'ըսէ:

— Տար այս թուղթս, աղա՛ս, կարէ՛ր բարձիւ մէջ: Անոր զօրութիւնը չառ մեծ է: Բայց սիրած աղջիկդ անպայման քո տանդ պիտի ունենաս, միայն այն օրը որ զիմքը չլիշես...:

Թուրքը ո՛չ կրցաւ աղջիկը մոռնալ, ո՛չ ալ նիւսլսէն բան մը արժեց, բայց մեր Մատկոյիսիչը տիրացաւ գրածին ու համով հաւով անուշ բրաւ:

ՈՒՇԻՄ ՍԱԶԵՐԳՈՒՆԵՐ

ԵՐԿՈՒ աշուղներ կը քաշեն իրենց թառն ու բամբիւր, կ'իյնան գիւղերը, կը շրջին տունէ տուն, կը գիւղերեն ուր ուր հասնին, կ'ուտեն ու կ'երգեն, կ'երգեն ու կ'ուտեն:

Օր մը ասոնք կ'իջեւանին խեղճուկ աղքատի մը տունը, կըստասեն ու կըստասեն, կը խորհին թէ վերջապէս տանտէրը ուտելիք մը պիտի հրամայէ իրենց: Բայց իզուր, գեղջուկին ամբարները դատարկ էին, ա'ն ալ կը սպասէր Աստուծոյ բարիքին:

Հաղներգուները վերջապէս երկար սպասումէ ձանձրացած, կը քաշեն իրենց սաղերը եւ կը փորձեն կարեկցութիւնը շարժել տանտիրոջ:

Առաջինը կը սաղերգէ այսպէս:

«Ձաւարի սիրահար ենք, սիրահար,

Մեր ցաւին դարձանն է թասով լիք փիլաւ:

Անոր վրան ալ, եթէ, խօշաֆ մ'ըլլար,

Դգալէ', հա', դգալէ':»:

Տանտէրը լսու է:

Կ'տանէ երկրորդ սաղերգուն:

«Ճշմարիտ է, ճշմարիտ, խօսքն իմ ընկերոջ,

Սիրով կապուած հիւրեր ենք սիրոյ մեր Տիրոջ:

Փիլլաին վրան ալ, եթէ ձմերուկ մ'ըլլար:

Դանալէ', հա', դանալէ':»:

Հիմա կարգը տանտիրոջն է, ան ալ սաղերգու:

«Հիւրեր էք զուր, Տիրոջ հիւրեր, ո'վ մարդ,

Լաւ կ'ընէք նստիք հող, խելօքիկ, հանդարտ:

Ի՞նչ ընէ տանտէրը, երբ տունն է դատարկ:

Ձառանցէ', հա', զառանցէ':»:

* * *

Ի Մ Ա Ս Ս Ո Ւ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Որչափ ստորին է ժողովուրդ մը, այնքան կոյր պահպանողական մըն է կրօնքի մէջ:

ԿԻԻՅԵՕ

ՋԱՐԽՕՍԻԿ ՍԱԳՈՆ

ՄԸԿՈ աղբար, որ 15 տարի է Պօլիս պանդխտեր
և Կարօտով խաղբիկ մը կըսպասէր տունէն, օր մը
կը լսէ որ իր հայրենակից Սաղոն է եկեր հայրենիքէն,
ուստի կը վազէ անոր քով ու կը վաժապի լուր մը քա-
ղեկ իրեններէն:

Բայց Սաղոն բարի լուր տուող չէր: Մեծ շարխո-
սիկ էր ան:

«Բարեւ, Ասծու բարին» էն յետոյ, Մըկո հարցուց:

— Սաղո՛ աղբար, ի՞նչ լուր մեր շունէն:

— Ա՛, գլուխդ ողջ մնաց, Մըկո աղբար: Ձեր
գոմէշի միսը կըծելու տանն ոսկսը մը խրեցաւ կսկսը-
ղը ու սատկեցաւ:

— Ուրեմն, գոմէշնի՞ն ալ սատկեցաւ:

— Երբոր լուսահոգի հօրդ տաղանթաբար կը բե-
րէր, սալլին տակը մնաց ու սատկեցաւ:

— Չըսե՞ս, հայրս ալ մեռաւ:

— Խեղճը մօրդ ցաւին չկրցաւ զիմանալ:

— Վա՛խ, վա՛խ, ուրեմն մա՞յրս ալ մեռաւ:

— Երբ երկու քոյրերդ մէկ օրուան մէջ յանկար-
ծամահ եղան, խեղճը անոնց ցաւին չկրցաւ զիմանալ:

— Ա՛հ, քոյրե՞րս ալ մեռան: Ուրեմն երթամ,
չուս երթամ որ գտնէ օջախս վառեմ:

— Ի՞նչ տուն, ի՞նչ օջախ: Պարտաւէրներ եկան,
արօր դրին, տուն ու տեղդ հերկեցին: Ո՛չ տուն մնաց,
ո՛չ օջախ:

* * *

ՄԵՐ ՀՌԵՏՈՐԸ

ՆԱՀԱՊԵՏԱԿԱՆ ախտ-սպառնալիք մէջ, ձմրան,
զիւլադիք կը հաւաքուէին ու սարէն ձորէն կը խօսէին:
Հոն, մեր պապերը, տախտերու վրայ բազմած հէք-
եաթներ, առակներ և գրոյցներ կը պատմէին: Լաւ-
գոյն խօսողները մասնաւորաբար կը պատէին աւագ
բարձերը և թեւձակներն շարժելով, ծխանի մօտիկ, կը
հիստէին իրենց համբար:

Կնիկին մէկն ալ, չստ էր ցանկար, որ իր էրիկն ալ աղուոր բան մը խօսի, որ ինքն ալ անով հպարտանայ. բայց ի՛նչ տակ, որ էրիկը դատարկուն մարդ էր:

— Մա՛րդ, բաւ վերջապէս օր մը, դո՞ւն երբ պիտի սկսիս խօսիլ: Ամէն օր կը տեսնեմ ուրիշներ աղուոր աղուոր բաներ կը պատմեն, իսկ դուն ինձի պէս տկանջներդ կախեր, մտիկ կ'ընես: Ի՛նչ կ'ըլլայ, օր մըն ալ դուն խօսիս:

— Կնիկ, կ'ըսէ մարդը, ես ալ աղուոր բաներ կըրնամ խօսիլ, բայց թեւեմ հունիմ: Կարէ՛ ինձի համար երկա՛ր թեւեմ մը, եւ տես ինչե՛ր կ'ընամ պատմել:

Ասոր վրայ, կնիկը կը ճարէ, կը ճարճէ եւ կը յաջողի սիրուն, ծոպաւոր թեւեմ մը կարել իր էրիկն:

Հիմա մեր մարդուկը կը հագուի իր այս թեւեմ կաւոր կապան, կ'երթայ ու փողաւորապէս կը բազմի բախերիկի մօտ եւ կըսպասէ հերթի:

Անդին կնիկն ալ դուռ ու դրացին հաւաքեր, մըտիկ կ'ընէ մեր հոգեւորին, որ խօսելիք հունի:

Վերջապէս մուտաներէ ներշնչուելով կը շարժէ իր ծոպաւոր թեւեմին ու կը դրուցէ իր տառջին ու վերջին ճառը, ախպէս:

«Ինչե՛ն իլէ ինչե՛րիմ, գոշան իլէ գոշարմ»:

(Հանդհոդներու հետ կը հանդէմ, վաղորդներու հետ կը վաղեմ):

Ճառը վերջացա՛ւ...:

— Տեսէ՛ք, կ'ըսէ կնիկն ալ իր քովիներուն, իմ մարդուկն ալ հոգեւոր է:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ի Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

1305-ին Փրանսայի Արքեպիսկոպոս մը Գլեման Ե. Պապ ընտրուեցաւ, եւ երբ այս լուրը հասաւ Կարտինալ Ռիւպէնսին, իր մօտ գտնուող Նարոյէոն Օրսէնի կարտինալին ըստ:

«Դուք աշխարհի գլուխը ընտրեցիք ազգէ մը, որ գլուխ չունի»:

ԶԱՐԽՕՍԻԿ ՍԱԳՈՆ

ՄԸԿՈ աղբար, որ 15 տարի է Պօլիս սլանդխաեր
և և կարօտով խաղբրիկ մը կըսպասէր տունէն, օր մը
կը լսէ որ իր հայրենակից Սաղոն է եկեր հայրենիքէն,
ուստի կը վազէ անոր քով ու կը փախաղի լուր մը քա-
ղեկ իրեններէն:

Բայց Սաղոն ըտրի լուր տուող չէր: Մեծ չարխո-
սիկ էր ան:

«Բարեւ, Ասծու բարին» էն յետոյ, Մըկո հարցուց:

— Սաղո՛ աղբար, ի՞նչ լուր մեր չունէն:

— Ա՛, գլուխդ սղջ մնայ, Մըկո աղբար: Ձեր
գոմէշի միւսը կըծեւոտ տան սակօր մը խրեցաւ կոկոր-
դը ու սատկեցաւ:

— Ուրեմն, գոմէշնի՞ն ալ սատկեցաւ:

— Երբոր լուսահագի հօրդ տապանաքարը կը բե-
րէր, սալլին տակը մնաց ու սատկեցաւ:

— Ձրան՞, հայրս ալ մեռաւ:

— Խեղճը մօրդ ցաւին չկրցաւ գիմանալ:

— Վա՛խ, վախ, ուրեմն մա՞յրս ալ մեռաւ:

— Երբ երկու քոյրերդ մէկ օրուան մէջ յանկար-
ծամահ եղան, խեղճը անոնց ցաւին չկրցաւ գիմանալ:

— Ա՛հ, քոյրե՞րս ալ մեռան: Ուրեմն երթամ,
չուտ երթամ որ գոնէ օջախս վառեմ:

— Ի՞նչ տուն, ի՞նչ օջախ: Պարտասէրեր եկան,
արօր գրին, տուն ու տեղդ հերկեցին: Ո՛չ տուն մնաց,
ո՛չ օջախ:

* * *

ՄԵՐ ՀՌԵՏՈՐԸ

ՆԱՀԱՊԵՏԱԿԱՆ ախոս-սաղուներու մէջ, ձմրան,
գիւղացիք կը հաւաքուէին ու սորէն ձորէն կը խօսէին:
Հոն, մեր սպաերը, տախտերու վրայ բազմած հէք-
եաթներ, առակներ և զրոյցներ կը պատմէին: Լուսա-
դոյն խօսողները մասնաւորաբար կը գրաւէին աւագ
բարձերը և թեւճակներն շարժելով, ծխանի մօտիկ, կը
հիւսէին իրենց համբաւը:

Կնիկին մէկն ալ, շատ կը ցանկար, որ իր էրեկն ալ աղուոր բան մը խօսի, որ ինքն ալ անով հպարտանայ. բայց ի՛նչ տեսէ, որ էրեկը դատարկուն մարդ էր:

— Մա՛րդ, ըսաւ վերջապէս օր մը, դո՞ւն երբ պիտի սկսիս խօսիլ: Ամէն օր կը տեսնեմ ուրիշներ աղուոր աղուոր բաներ կը պատմեն, իսկ դուն ինծի պէս սկիանջներդ կախեր, մտիկ կ'ընես: Ի՛նչ կ'ըլլայ, օր մըն ալ դուն խօսիս:

— Կնիկ, կ'ըսէ մարդը, ես ալ աղուոր բաներ կըրնամ խօսիլ, բայց թեւեւ չունիմ: Կարէ՛ ինծի համար երկա՛ր թեւեւ մը, եւ տես ինչե՛ր կ'ընամ պատմել:

Ասոր վրայ, կնիկը կը ճարէ, կը ճարճի եւ կը յաջողի սիրուն, ծոպաւոր թեւեւ մը կարել իր էրեկն:

Հիմա մեր մարդուկը կը հագուի իր այս թեւեւաւոր կաւոր կապան, կ'երթայ ու փառաւորապէս կը բազմի բախերիկի մօտ եւ կըրպասէ հերթի:

Անդին կնիկն ալ դուռ ու դրացին հաւաքեր, մըտիկ կ'ընէ մեր հսկողին, որ խօսելիք չունի:

Վերջապէս մոռաներէ ներշնչուելով կը շարժէ իր ծոպաւոր թեւեւին ու կը զրուցէ իր առաջին ու վերջին ճառը, այսպէս:

«Ինէն իլէ ինէրիմ, գոշան իլէ գոշարմ»:

(Հանդչողներու հետ կը հանդիմ, վաղողներու հետ կը վազեմ):

Ճառը վերջացա՛ւ...:

— Տեսէ՛ք, կ'ըսէ կնիկն ալ իր քովիներուն, իմ մարդուկն ալ հսկող է:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ի Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

1305-ին Ֆրանսացի Արքեպիսկոպոս մը Գլեման Ե. Պապ բնարուեցաւ, եւ երբ այս լուրը հասաւ Կարախալ Ռիւսկէսին, իր մօտ գանուող Նարսէսն Օրսէնի կարախալին բռաւ:

«Գուք աշխարհի գլխիւր բնարեցիք ազգէ մը, որ գլխիւ չունի»:

ԳՐԱԳԷՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ պատերազմին, բանակի մէջ, Կեսարացի զինուոր մը կը տեսնէ որ գրեւ-կարգաւ զիսցողները պաշտօնի գլուխ կ'անցնին եւ պատերազմի ճակատէն համեմատաբար հեռու կը պահուին, ուստի, ինքն ալ կ'ուզէ օրէնքի այդ տրամադրութենէն օգտուիլ, բայց գրեւ-կարգաւ չգիտեր:

Օրին մէկը, երբ դարձեալ բանակին մէջ քննութիւն կը կատարուի, մեր Կեսարացին ալ կը խառնուի քննուողներու խումբին եւ թուզթ ու մատիտը ձեռքը կ'սկսի բաներ մը ճմրթկել:

Քննիչը ուշադրութիւն կ'ընէ եւ կը տեսնէ, որ ամենքը բաներ մը կը գրեն, բայց այս մէկը բան մը գրած չունի:

— Դս'ւն, Էփրատ, կ'ըսէ քննիչը, ինչո՞ւ չես գրեր, եւ եթէ գրել չես գիտեր, ինչո՞ւ ասոնց խառնուեր ես:

— Այո', տէր իմ, ճիշդ է որ ես գրեւ-կարգաւ չեմ գիտեր, կը պատասխանէ զինուորը, բայց ես ալ Կեսարացի եմ...:

Այնքա՛ն անուշ կուգայ այս խօսքը քննիչին, որ զինքը պարենաւորման պաշտօնեայ կը կարգէ...:

* * *

ՉՏԵՍ ԳԵՂՋՈՒԿԸ

ԶԷՅԹՈՒՆՆԻ գիւղացիներէն մին Մարաշ կուգայ գնումներ բնելու եւ չուկան վեր վար ման գալու տակն գետնէն փայլուն զարդասեղ մը կը գտնէ, չնչին անարժէք բան մը, բայց փայլուն: Կը խորհի այդքան փայլուն առարկայ մը թանկարժէք բան մը բլլալու է, ուստի ասոնց ալիւս ետ առաջ նայելու իշուկը կը քշէ, կը քշէ վեր եւ կը բարձրանայ Մարաշի գիւղաց, Ախրը-Տաղրն, որու բարձունքէն ետ կը նայի, կը գիտէ Մարաշը եւ ի՛նչ տեսնէ աղէկ: Հոն բերաւոր մարգիկ կը վիտան, մըջիւնի պէս:

Խեղճ գեղջուկը կը խորհի թէ այդ բազմութիւնը իրար անցեր իր գտած ասեղը կը փնտռէ: Հոնկէ երկու ձեռները երեսը գրած գոռ ձայնով կը պոռայ:

«Է՛, զարնաշ զօֆա Մարաշ, զարնաշ, իյնէի պուլան պուլտո՛ւ»:

(Է՛, յուզուէ՛ Մեծն Մարաշ, յուզուէ՛, ասեղը գրտնոցը գտա՛ւ...):

* * *

ՀԱՇՈՒԱԳԷՏ ԾԵՐՈՒՆԻՆ

ՍՍԵՑԻ Կարապետ աղան, բարի ծերուկ մը, օրին մէկը, գիշերանց, Մոսկաթոյէն կ'իջնէ Բիրէա (Յունաստան), ուրկէ կ'ուզէ մեկնիլ Գոքինիա:

Բիրէայէն Գոքինիա, ցորեկները կը ճամբորդեն սինկիփնոնեաներով (պըսեր), որոնք միայն երկու սէնթով մարդ կը փոխադրեն, և այս, գիշերը մինչև ժամը տասը. անկէ վերջ գաղար կ'ընեն: Սինկիփնոնեաներու գաղարէն յետոյ երբ պըս չկարենաս գտնել քէֆսիով կարելի է ճամբորդել, բայց ան ատեն պէտք է վճարել 2 սէնթի տեղ 50 սէնթ:

Մեր բարի ծերուկը, Կարապետ աղան, ժամը 10-էն յետոյ, երբ Բիրէա կը հասնի՝ պըսերը գաղրեր էին, ուստի Գոքինիա երթալու համար կը կանչէ թէքսի մը և փառաւորապէս կը բազմի, բայց խեղճին ամբողջ ունեցածը քանի մը սէնթ էր միայն:

Գոքինիա հասնելուն պէս ծերունին կամացուկ մը կառքէն կ'իջնէ, կը քակէ թաշկինակին ծայրը ծրարած հարստութիւնը, լման հինգ սէնթ, և որու 2 սէնթը կը սեղմէ կառապանին ափը:

Յիսուն սէնթի տեղ՝ երկու սէնթ կ'ընդունուի՞:

— Ի՛նչ գրած է այս, ծերո՛ւկ, կ'ըսէ կառապանը. դուք լման յիսուննոց մը կը պարտիք, մինչդեռ տուածնիդ երկուքնոց մըն է:

— Չայնդ կարէ, թերմա՛շ, կը յարէ ծերուկը, դո՞ւն այ սող փետակը երբ ևս: Ես ամէն օր խոչոր, խոչոր սինկիփնոնեաներու համար կը վճարեմ միայն եր-

կու սէնթ, մինչդեռ այս քու պիճիլիկ կառքիդ ալ նոյն-
քան եմ վճարեր, դեռ ի՞նչ կ'ուզես: Սակայն ես կսիր-
սիրազ մարդ չեմ, քանի որ խօսք խորաթա կ'ընես՝ ա՛յս
քեզ մէկ սէնթ ալ նուէր տամ եւ երթաս բարով, իսկ
եթէ նորէն պնդես, գաւազանը կ'ուտես հա՛...:

* * *

ՄԵՆԵՄՄԷՏ ՀԱՆԴԵՐՁԵԱԼԻ ՄԷՋ

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ մէկը շատ կրօնասէր էր եւ հար-
ցասէր: Կ'ուզէր կրօնական խնդիրներ լսել, հասկնալ.
բայց դիւրաւ ալ խորուողներէն չէր:

Ինչպէս կ'ըլլայ, ինչպէս չըլլար, ասիկա օրին մէկը
կը հետաքրքրուի եւ գիտնալ կ'ուզէ թէ ո՞ւր է Մեհեմեմ-
մէտ հանդերձեալին մէջ, եւ ի՞նչ կը գրեն այս մասին
Սուրբ Գիրքերը:

Կը կանչէ Ծէյիւ-Իւլ-Իսլամը՝ Մահմետական կրօ-
նապետը՝ եւ կ'ըսէ:

— Աստուծո՛յ մարդ, կը փափագիմ գիտնալ թէ
ու՛ր է մեր Մեհեմմէտը՝ Աստուծոյ օրհնեալ Մարդա-
րէն, Արքայաւթեալն թէ գժսիքի մէջ է: Ի՞նչ են ձեր
փաստերը այս մասին:

Ծէյիւ-Իւլ-Իսլամը կը շանթաւորի: Ի՞նչ րո՛ւ:
Հարցնողը հասարակ մարդ մը չէ, այլ Մեհեմմէտի
Խալիֆան, գիւրին չէ զայն խորել:

Կը մտածէ, կը մտածէ ու կ'ըսէ:

— Տէ՛ր Արքայ, Հայոց Պատրիարքը այդ բանը
ինձմէ յաւ գիտէ: Լաւ է անոր կարծիքին գիմես:

Կը կանչուի օրուայ Պատրիարքը: Ան ալ չուզեր
բան մը ըսել ու կը նեղէ Յոյներու Պատրիարքին: Կ'ըսէ
անիկա մեղմէ հին է:

— Տէ՛ր Արքայ, կ'ըսէ աս ալ, Մովսիսականները
մեղմէ ասած են: Այդ խնդիրը միայն Հրէից Խախամբ
կընայ լուծել:

Այս անգամ ալ Խախամբ տուօք փառօք կը կանչուի
Թաղաւորի ներկայութեան, եւ, «Սէլամ-Ալէյքիմ»

Սէլամ» էն յետոյ, մտիկ կ'ընէ Թագաւորին հրամանը, կ'ըմբռնէ խնդրին լըջութիւնը եւ իր ցեղին յատուկ խորամանկութեամբ մը Թագաւորէն կը խնդրէ երեք օր պաշտօնաւորութեամբ: «Փնտռեմ, կ'ըսէ, տեսնեմ գիրքերը ի՛նչ կ'ըսեն այդ մասին»:

Պաշտօնաւորութեամբ լրանալուն՝ կուգայ:

— Տէ՛ր Արքայ, կ'ըսէ, երեք օր ամբողջ գիշեր ցորեկ պրպտեցի հին ու նոր գիրքերը: Դժբաղդարար անոնց մէջ համոզիկեր վկայութիւն մը չկրցայ գտնել. ուստի, ինքզինքս յանձնեցի Ալլահին, եւ ի խորոց սրտի խնդրեցի որ այդ խորհուրդը յայտնուի ինձ, տեսիլքով կամ երազով:

«Աստուած լսեց խնդրանքս: Եւ ահա վերջին գիշերը երազիս մէջ երկինք համբարձայ, հոն ստիկեղէն Աթոսի մը վրայ բազմած տեսայ հինաւորաց Եհովան: Եհովայի ստիկ գահը արեգնակերպ կը շողար, շուրջ բոլորափըր հողեղէն էակներ, հրեշտակներ եւ սուրբեր կը փառիւրային աստուերու նման: Իսկ Եհովայի գահուն աստջ տեսայ հրեղէն երեք էակներ, Մովսէս, Յիսուս եւ Մեհեմմէտ, որոնք Էլ-տիվան կրտստէին հրամանի: Ա՛խ, ի՛նչ տեսիլք էր ան: Աչքերս խրատ-զրտացին...:

«Եւ երբ այսպէս յափշտակուած կը գիտէի, կը գիտէի այդ հրաշայի տեսիլքը, կը գիտէի եւ չէի կշտանար: Մէկէն արտաւարդ բան մը պատահեցաւ:

«Եհովան շարժում մ'ունեցաւ, ուրի կանգնելու նման: Յանկարծ հրեղէն էակներ իրար անցան: Քրնար ու Սաղմոս, երգ ու ալէլուք, ուշխարհ զգրդաց: Այդ միջոցին, տեսայ որ Եհովայի ստիկ սրբազան կօշիկներէն մին, սահեցաւ վար բոցեղէն կայծակի մը չիկներէն մին, սահեցաւ վար բոցեղէն կայծակի մը նման ճգիտաց հորիզոնն իվար, եւ ինկաւ զժոխքը...:

«Հողիները իրար անցան, բայց բան մը չէին կրնար ընել:

«Մէկ մըն ալ տեսնեմ, Եհովան քովը կանչեց իր Մովսէս ծառան եւ րստ:

— Շո՛ւա, զնա վար, եւ կօշիկս վեր բեր զԺոխքի կրակէն, քանի զեռ չէ՛ այրած:

Մովսէս խելքի եկաւ, եւ՝

— Աստուած Արքահամու, իսահակայ եւ Յակոբայ, աղերսեց լալահառաջ: Ես հաղիւ աղատեր եմ Փարաւոններու կրակէն, հիմա ինչպէ՞ս համարձակիմ զԺոխքի կրակը մանել, մանաւանդ որ շատ ալ ծերացեր եմ, ոտքերս, ձեռքերս կը կթոտին: Խնդրեմ, Տէ՛ր իմ Աստուած եւ ապուէն, խնայէ իմ ալեւորութեան եւ այդ պաշտօնը յանձնէ Յիսուս Մարգարէին որ ինձմէ շատ երիտասարդ է եւ խելացի...:

«Եհովան մտածեց, արդար գտաւ Մովսէսի խնդրանքը եւ յօժարեցաւ զործը յանձնել Յիսուսին:

«Իսկ Յիսուս Եհովայի զահուն մօտենալով բտաւ:

— Հա՛յր իմ, անգամ մը զիս վարը զրկեցիր, մեղաւորներու փրկութեան համար. զիտե՛ս, անոնք ի՛նչ բրին ինծի: Դեռ ոտքերուս, կողիս եւ ձեռքերուս վերայ բացուած վէրքերը կը կտտան: Վէրքերուս կըսկիծը մարմինս կը ստսեցնէ: Հա՛յր իմ, «Հոգիս յօժար է, բայց մարմինս տկար»:

Այս անգամ շնորհ մը բրէ՝ եւ բնդունէ խնդրանքս: Վերջին Մարգարէն Մեհեմմէտ, մեր մէջ ամենէն անվարն է եւ քաջը, խնդրեմ որ այս անգամ զայն զրկես կօշիկդ կրակէն խելու համար...»:

— Եհովան իրաւունք տուաւ Յիսուսին եւ զործը յանձնուեցաւ Մեհեմմէտ՝ Աներկիւղ Մարգարէին:

«Եւ ահա Օրհնեալ Մարգարէն կայծակի արագութեամբ խոյացաւ վար: Սոթթեց իր թեւերը, մտաւ կրակէ հոսքին մէջ, խլեց Ալլահի կարմիր կօշիկը սեւ հոգիներու ձեռքէն, որոնք ահեղ դոս ու զոհումով՝ հազար հազարներ հաւաքուեցան Օրհնեալ Մարգարէին գլուխը: Ստեղատեսիլ կսխ մը փրթաւ Մարգարէին եւ խումբին մէջ, կօշիկը ձեռքէ ձեռք կը թռչէ: Ահեղ էր պայթարը եւ ահաղին: Կոզմերը անյոգսոյոյ, Մեհեմմէտ կրակին մէջ, մէկ մը մէկուն ետեւէն կը մտնէր, մէկ մը միւսին: Աւա՛ղ, տեսայ որ կօշիկը Մար-

զարէին ձեռքէն ինկաւ, անդունդի խորը: Գոռ ու գոչ,
չանթ ու սրտառւմ: Աշխարհ ստատնեցաւ, Մեհեմմէտ
կրակի մէջ կօշիկը փնտռելու վրայ էր, երբ ես զոդա-
հար արթնացայ: Չեմ գիտեր անիկա տակաւին հո՞ն է,
զօրիւքին մէջ, թէ յաջողեցաւ կօշիկը կրակէն հանել:
Ես այդ չտեսայ»:

* * *

ՕՐՂՆԵԱԼԻՆ ԱՆՈՒՆԸ

ԱՆԳԱՄ մը Իսրամներ կը փորձեն Հայ Քրիստոն-
եայ մը եւ կ'ուզեն գիտնալ թէ Ս. Գրոց մէջ Մեհեմմէտի
անունը յիշուած է, թէ ոչ:

Քրիստոնեան նեղը կը մնայ, կը մտածէ, կը մտա-
ծէ ու կ'ըսէ:

— Շխտակը ըսե՞մ, Սուրբ Գիրքին մէջ չունին ա-
նունը կայ, բայց այդ Օրինեալին անունը չկայ:

* * *

ՄԵՂԵՄՄԷՏԻՆ ՓԱԹԹՈՅԸ

ԲՐԻՍՏՈՆԵԱՅ Տիրացուն եւ Իսլամ Սոփթայիմ
մէկը օր մը իրարու հետ կը վիճին եւ կ'ուզեն իրար
տարհամոզել որ իրենց Մարգարէն աւելի զօրեղ է:

Քրիստոնեան հպարտութեամբ կըսկսի պատմել
Աւետարանի այն հրաշքը, ըստ որում, Յիսուս կրցեր է
հինգ նկանակով եւ երկու ձուկով տասը հազար մարդ
կշտացնել, եւ աւելին՝ այդ հացերու եւ ձուկերու աւել-
ցուի փշրանքներն ալ 12 կողով կրցեր են լեցնել:

— Այդ ոչինչ, կ'ըսէ Սոփթան, մեր Մարգարէն
Մեհեմմէտ ալ անանկ խոշոր ապարօջ մ'ունեցեր է,
որ եթէ կարելի ըլլար բանալ, կրնար Արեւելքէն Արեւ-
մուտք, Հիւսիսէն Հարաւ ամբողջ երկիրը ծածկել:

— Պա՛յ, պա՛յ, այդ որքա՞ն սուս, կը ծաղրէ Տի-
րացուն: Մեհեմմէտ եթէ ուզէր այդ ապարօջը պահել՝
ո՞ւր կրնար:

— Քրիստոսի կողովին մէջ, կը պատասխանէ
Սոփթան...:

Ա Ղ Պ Ա Շ — Ղ Ա Ր Ա Պ Ա Շ

ԹՈՒՐԲԵՐԸ Հայ կրօնականներուն ղարապաշ անունը կուտային, քրիստոնեաներն ալ անոնց խմամբներուն՝ աղպաշ: Չէ՞ որ մերոնք սեւ զարխախ կը գնեն գլուխներն, իսկ մուլաները ճերմակ փաթթոց: Առաջինը սեւ, երկրորդը՝ ճերմակ գլուխ, որոնց երկուքն ալ աղպաշ-ղարապաշ միանգամայն շուներու անուններ են, նոյն ժամ անոնց գոյնին:

Պէրպէր Արիկ, Սոսյ մէջ անխախ մարդ էր եւ պատրաստարան:

Օրին մէկը թուրքերը կ'ուզէն Արիկը ծաղրել հետեւեալ պարագաներու տակ եւ յարմար պատասխանը կ'առնէն:

Կը պատահի որ շատ մ'ը ճերմակ շուներ սեւ շունի մ'ը գլուխը շուքեր կը գզեն հա կը գզեն, բուրդը կը հանեն:

— Արի'կ, Արի'կ, կը պոռան թուրքերը, վազէ', օգնութեան հասիր, ձեր ղարապաշը խեղդուեցաւ:

— Ի'նչ բնէ մեր մէկը ղարապաշը ձեր տասը աղպաշ-նեքու գէմ, կը պատասխանէ Արիկ:

* * *

Դ Ի Ա Կ Ե Ր Շ ՈՒ Ն Ե Ր

ՕՐԻՆ մէկը, ՄԷԾ Պահոց մէջ, խումբ մ'ը շուներ ստատակի մ'ը գլուխ հաւաքուեր գլուխակալ կը բզբռտէին զայն:

Այս տեսարանը գիտող թուրքերը Արիկը կը կանչեն, ու,

— Տե'ս, տես Արիկ, կ'ըսեն: Ձերինները ինչպէ՞ս անյապարար կը լափեն ստատակը:

— Ո՛հ, կը պատասխանէ Արիկ, ես ըսի որ ՄԷԾ Պահքին ինչո՞ւ միտ կ'ուտէք, պահք չէ՞ք պահեր: Շուները ըսին, քու ի'նչ գործդ է, մեք իսլամ եմք:

ԿԱՐՄԻՐ ԹԱՆԸ

ՕՐԻՆ մէկը տաճիկ կրօնականին մէկը երբ տուն կը մտնէ, կը տեսնէ որ իր տղան կարմիր գինին լեցուցեալ գաւաթը յուշիկ յուշիկ կը կոնծէ:

— Ծո անպիտան', կը պոռայ իմամը, չե՞ս ամէնաւ գուն, իսլամ իմամի տղայ, նստե՛ր՝ գինի կը կոնծես:

— Ո՛չ, հայրիկ, կը կմկմայ երխտասարդը, իմա՝ ծըս քան է:

— Ծո՛ թերմաշ, միթէ ալ պէտք կարմիր թա՞ն կ'ըլլայ:

— Հա՛յր իմ, կը յարէ տղան, թանը երբ քեզ տեսաւ, ամօքէն կարմրեցաւ:

* * *

ՇՈՒՆԵՐՆ ՈՒ ԲԱՐԱԿԸ

ՀԱՅ եւ թուրք՝ երկու որսորդներ՝ անտառը որսի կ'ելլէին: Ունին խումբ մը որսի շուներ եւ մէկ ալ բարակ:

Յանկարծ ծառի մը տակէն երէ մըն է կը փախչի: Շուներ եւ բարակ կ'իյնան որսի ետին, կը հալածեն ու կը հալածեն, բայց խզուր: Երէն կ'ապաստանի վիթխարի ժայռի մը գագաթը եւ կը պրծի: Հալածող շուներն ու բարակն ալ պահ մը քիթերնին վեր վար հոտաւորէ յետոյ, փրք-փրք փնչելով ձեռնունայն կուգան ու կըսկսին լեզուբրակ որսորդներուն քղանցքները:

Երբ շուները կը հալածէին որսը՝ թուրք որսորդը ուրախութենէն ինքզինքէն ելած կը պոռար, հա՛ կը պոռար: Հա՛ ամամ հա՛, հա՛ պապամ հա՛:

Սակայն երբ անյաջող դուրս կուգան, այս անգամ ալ զայրոյթէն սրտմտած կըսկսի բարակը նախատել, ըսելով:

— Հա քէյիշ հա, չկրցա՞ր մէկ փոքրիկ անտառնը րտնել:

Քրիստոսնեայ ընկերը իհարկէ ցաւելով թուրքին այս խօսքէն, նախաախնքը կը փոխանցէ այսպէս:

— Ընկե՛ր, կ'ըսէ, անայիդ պապայիդ չկրցածը՝ ինչպէ՞ս ընէր մէկ քէյիշը:

* * *

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ՍՈՖԹԱՆ

ՍՈՖԹԱՆԵՐԸ իսլամ մէտրէսէներու մէջ Ղուրանի պէյքեր գոյ կ'ընեն, եւ տարիներ օրօր—շորոր եղպէրէն յետոյ առանց բան մը սորովելու կ'իշխան գիւղերը կրօնական պաշտօն կը վարեն:

Այսպիսի խաւարածիս մաւարոյճներէն մ'ին, օրին մէկը գիւղէ մը հօճա կ'ընարուի, բայց գրեւ-կարգալ չգիտեր:

Գիւղացիին մէկն ալ անգամ մը այս շնորհունակ սոփթական գրութիւն մը կը բերէ, որ կարգայ եւ գրբուածը իմացնէ իրեն:

Սոփթան կըսկսի՝ իբր նամակ՝ գրութիւնը կարգալ, բարձրաճա՛յն պոսալով: «Փառք Ալլահին մենք ողջ առողջ ենք եւ ամենուդ բարեւներ ունինք, կը յուսամ գուք ալ հանգիստ էք...» եւ այլն:

— Բայց, հօճա՛ էֆէնտի, կ'ընդմիջէ գիւղացին, այդ բերած գրութիւնս նամակ չպիտի ըլլար, կործեմ մուրհակ պէտք է ըլլար:

— Ա՛, դարպաստար գիւղացի, կը յարէ սոփթան, նախապէս չըսէ՞ր, որ ես գոյն կարգայի իբր մուրհակ:

* * *

ԱՍՍՏՈՒԱԾՔՆԵՐ

Պէն պէն օլսամ, սէն սէն օլսամ,

Նէ սէն օնսամ, նէտէ պէն:

Պէն պէն օլսամ, սէն սէն օլսամ,

Հէմ սէն օնսամ, հէմտէ պէն:

Ես ես ըլլամ, դուն դուն ըլլաս,

Ո՛չ ես կ'ապրիմ, ո՛չ ալ դուն:

Ես ես ըլլամ, դուն ալ դուն,

Թէ՛ ես կ'ապրիմ եւ թէ՛ դուն:

ՃՇՄԱՐՏԱԽՕՍ ՆՕՃԱՆ

ԵՐԿԱՍԹԱԳՈՐԾԻՆ մէկը հօճայի տղուն հետ կը ճամբորդէ: Երկուքնին մէկ անուշ անուշ կը խօսին, կը խնդան: Մէկէն քսակ մը սսկի կը հանդիպի եւ կը համաձայնին որ այդ դրամը պատկանի անոր որ կա-
րենայ ճի վերջացող թուրքերէն լաւ մը գտնել:

Երկաթադործը չուսող տէմիքնի կ'ըսէ եւ քսակը կը վերցնէ: Հօճայի տղան կը մնայ անկուկ:

Յետոյ ցաւած սրտով տուն վերադառնալով զէպքը նոյնութեամբ կը պատմէ իր հօր:

Հօճան տղուն անճարակութեան վրայ սրտմտած:
— Ծո՛ւ հուն շանորդի կը պոռայ, երկաթադործը կրցեր է իր հօրը արհեստը յիշել, իսկ դուն մերինէն լաւ մը չկրցա՞ր մտարեւել: Զէ՞ որ մենք ալ արհես-
տով ենք ումուճի, ալըճի, եէյիճի: (Ուզող, տոնող,
ուսող):

* * *

ՆՕՃԱՆ ԵՒ ՆԱՃԸՆՑԻՆ

ՄԵՐ հայրերու օրով ախոս-սողուներ ունէինք ու-
րոնք տունին ամենէն յարգի մասն էին ու յաճախ ա-
նոնք եղէգէ միջնորմներով միայն բաժնուած կ'ըլլա-
յին գոմերէ:

Հաճընցուն մէկը մօտիկ բարեկամ էր թուրքի մը, որու ախոս սողունն մէջ տարիներով պառկեր ելեր էր իրրեւ պատուական հիւր: Եւ հակառակ անոր որ դի-
չերը Հաճընցուն անկողինն ալ՝ ախոս-սողուն մէջ՝ կը փռէին ընտանիքի անդամներու անկողիններուն մօտ,
բայց այդքան տարիներու ընթացքին իրենց մէջ երբէք
կատկած կամ զգագնութիւն չէր արթնցած:

Զմբան ցուրտ օր մը, ինչպէս կ'ըլլայ՝ ինչպէս չըլ-
լար՝ թուրք հօճա մըն ալ հիւր կ'իջնէ այդ տունը եւ
բարի թուրքը ըստ իր սովորութեան անոր ալ մահիճը
կը տարածէ իր ընտանիքի անդամներուն եւ Հաճընցուն
մահիճին մօտ: Այս մէկը հօճային երբե՛ք դիւր չի գար:

Պատկերէլէ տոռջ հօճան կը կշտամբէլ տան աէրը եւ կ'ըսէ :

— Մարգարէի հրամանն է, որ մեքրուհ (պիղծ) կեալուերին լաթր չզպշի խալամի հազուսաներուն: Եւ դուք անտեսելով այս պատուէրը, ինչպէ՞ս կը համարձակիք ձեր, իմ եւ այս ազատտ կեալուերին խշտեակները իրարու մօտեցնել: Յանուն Մարգարէի հրաման կ'ընեմ, որ անմիջապէս այս կեալուերին տախտը վերցընէք հոսկէ եւ հոն դամի մէկ անկիւնը, անասուններու մօտ, տեղ մը վտէք: Ապա թէ ո՛չ յաւիտեանս պիտի դրկուիք Մարգարէին շէփահաքէն (բարեխօսութեանէն):

Ի՞նչ ընէ խեղճ գիւղացին, բարի է, բայց կընա՞յ հօճային գիմադրել: Ո՛չ: Ուստի հօճայի հրամանը կը կատարուի:

Կ'ըլլայ չըլլար, գիւղացին կ'ունենայ նաեւ ազապ աղջիկ մը: Բայց ի՞նչ աղջիկ, լուսնկայի կտոր...: Անունն ալ Կիւլգար:

Հիմա, հօճայի մահիճը կը փռեն բուխրիկի մօտ, որու երկու կողմերը կը պատկին տանտէրը եւ իր մանչ զաւակները, Կիւլգարին ալ անկողինը կը ձգեն հօճայի սօքին տակը, սագուի դրան մօտ:

Կէս գիշեր է, ամենքը խոր քունի մէջ են, մուշիկ մուշիկ կը քնանան, միայն Հաճընցին քուն չունի: Արժանապատուութիւնը վերաւորուած է մարդուն:

Վերջապէս կ'որոշէ հօճային ազուրը դաս մը տալ: Անանկ զաս մը, որ անմոտանալի ըլլայ եւ անգամ մըն ալ այլ մաքուր հօճան չյանդգնի արհամարհել Հայքիստանեան, ան ալ Հանքնցի՛կ:

Եւ ահա կատուի սօքերով կը մօտենայ սագուն, կը գննէ, կը քննէ եւ կը տեսնէ որ բոլորն ալ խոր քունի մէջ են: Կը ֆշշան, կը խոկան, իսկ Կիւլգարը ազաւնիի նման կը ննջէ սուսիկ-փուսիկ:

Կամայտի մը կը մօտենայ հօճայի անկողնին, հոսկէ կը վերցնէ անոր սպարօշն ու դօտին, կը բերէ

կը ձգէ Կիւլլարի մօտիկ, յետոյ կը մօտենայ անոր
կարմիր թուշերուն պազչոտ պաշիկով մը, ամո՛ւր մը կը
խածնէ եւ մէկ շունչով կուգայ, կը շնթրկի իր վերմա-
կին տակ ու կրտսի խոհալ:

Կիւլլարի պոռչաուքը սաքի կը հանէ ամբողջ ա-
խոս-սագուն: Տնեցիք շուտով լուցկին կը կպցնեն
մարխին, կը վառեն ճրագը եւ ի՞նչ տեսնեն:

Անմեղունակ հօճան թէպէտ տակաւին բարձին կը-
պած ճապոտ աչքերը կը շփէր, քէօպէ-իսքափիրա
կրկնելով, սակայն դօտին եւ փաթթոցը օձի նման սո-
ղսակեր էին Կիւլլարի սնարին մօտ:

Այլ ամէն բան յայտնուեր էր, չէ՞: Ահա փաթթոց
ու դօտին վկայ, հօճան էր այդ ապուրը ուտողը: Կիւլ-
լարը դեռ սարսափահար կը ճար: Իսկ անեցիք ճո-
կանն ու ճիպոտը քաշած, կը թափուին հօճայի գլխուն
ու ամէր որ կուտաս: Հօճայի քիթն ու պոււնդը իրար
խառնած, կը նտան դուրս:

Կ'ըսեն, հօճան նստեր իշուն, կսկիծը սրտին կ'եր-
թայ ու կ'երթայ քէօպէ-իսքափիրա կրկնելով, եւ դեռ
մինչեւ օրս ալ չէ՛ հասկցած թէ ո՞վ, ինչպէ՞ս հիւսեց
այս գուլպան իր գլխուն:

Իսկ անդին անմեղ Հաճընցին, իրր թէ բոլորովին
տնտեղեակ, դեռ իր քնոտ աչքերը կը շփէ եւ չուզեր
խախտներու մաքուր գործին խառնուիլ:

* * *

Ա Ա Ա Յ Ո Լ Ա Մ Ք Ն Ե Ր

Ազէէ իսրափ էքմէֆտէն
Քէնտիմի փէֆ սագլա փէֆ,
Գալըրսա տիւշմէնէ գալսըն,
Տօսքա մէօհքան օլմա քէֆ:

Դրամ մսիկէ, չոսյլէիէ
Զգոյճ եղիր, չաա զգոյճ,
Եթէ մնայ, թող թշնամոյն մնա՛յ,
Կարօտ չըլլաս բարեկամի՛դ վաղ կամ ուշ:

ՍՐԱՄԻՏ ՎԷՋԻՐԸ

ՍՈՒԼԹԱՆԸ իր պալատին մէջ փակուած է եւ յաճախ զրազուած իր կանանոցի թնջուկները հարթելով:

Գաւառներէն զժգոհութեան ձայներ կը հասնին ապանջին եւ պահիկ մը խորհելով, կ'ըսէ: «Կարծեմ այս զժգոհութիւնները արդիւնք են անոր, որ իմ կայսրութեան պաշտօնեաները իրենց յարմար տեղը չեն դրուած»:

Եւ որպէսզի կարենայ վերջնական դադափար մը կազմել, կ'ուզէ զիմել իր Վէզիրին:

Վէզիրը կը կանչուի տանին:

Թագաւորը ամենայն լրջութեամբ խնդիրը կը պարզէ անոր եւ կը յայտնէ նաեւ իր եզրակացութիւնը: «Թէ կարծեմ կ'ըսէ, պաշտօնեաներս իրենց յարմար տեղը չեն դրուած»:

Վէզիրը սրամիտ եւ քիչ մըն ալ անվախ մարդ, կը կոտորէ բլլալիքը:

— Այո՛, Տէր իմ, կ'ըսէ, կատարելապէս կը բաժնեմ Ձեր տեսակէտը: Եթէ ամէն մարդ իր տեղը զրուած բլլար, ո՛չ ես կրնայի Վէզիր դառնալ, ո՛չ ալ զուր՝ Սուլթան:

* * *

ՀԱՍՈՒՆ ՎԱՐՈՒՆԳՆԵՐԷՆ

ՔԻՒՐՏԻՆ մէկը շուկայ կ'իջնէ գնումներ ընելու: Հոսկէ հոնկէ կարգ մը գնումներ ընելէ յետոյ կը մօտենայ բանջարավաճառի մը խանութը եւ կ'ուզէ վարունդ գնել:

— Զորպաճի՛, կ'ըսէ, կ'ուզեմ ինծի քառսուն փաւրայի վարունդ տառ:

— Շա՛տ լաւ, կ'ըսէ խանութպանը եւ կրօնի մէկ երկու համբել: Սակայն Քիւրտին մեղքընալով հասուն վարունդներու հետ երբեմն ալ կը փորձուի թարմ վարունդներ գնել:

Ահա ա՛յս անիրաւութեան դէմ Քիւրտը կը բողբոջէ:

— Զորպաճի՛, անաշէ՛ն, կ'ըսէ Քիւրտը: Դուն

մարդը իշու տե՞ղ կը դնեն: Ի՞նչ են առ մանր մունր
անաս վարունդները: Ես կ'ուզեմ որ ինծի տաս միայն
առ խոչոր եւ հասուն վարունդներէն:

* * *

ՔԻԻՐՏԻՆ ՕՃԱՌԸ

ՔԻԻՐՏԻՆ մէկը օր մը՝ առաջին անգամ ըլլալով՝
կ'իջնէ քաղաք եւ ի՞նչ տեսնէ, ամէն կողմ հրաշալիք:

Հոս կը դառնայ, հոն կը դառնայ, կը գիտէ՝ կը
դատէ, վերջապէս անօթեղալով կը մօտենայ փերեղակի
մը խանութը եւ կը տեսնէ որ խանութին դարակին մէջ
վրայէ վրայ դիպուեր են պտիկ-ափիկ կտորներ: Ձեռքը
կ'երկնցնէ, կը շօշափէ եւ կը տեսնէ որ կակուզ, լպլը-
ծուն բաներ մըն են: Օճառի լնհեր:

— Չորպաճի՛ կ'ըսէ, տակէ երկու հաս կուտա՞ս
ինծի:

— Անչո՛ւշա:

Խեղճ Քիւրտը անօթեղեր էր, չէ՞: Ա՛լ հաստ ու
բարակին չնայիր, անկիւն մը կը կծկուի եւ կըսուի օ-
ճառները համով հատով անուշ ընել: Դիտողներէն մին
մեղքնալով իրեն, երբ կ'ուզէ արդիւնէ:

— Բայց Մօրի՛, կ'ըսէ Քիւրտը, ես ասոր դրամ
եմ տուեր...:

* * *

Ա Ս Ա Յ Ո Ւ Ա Մ Ք Ն Ե Ր

Թալէին տիր, կեգտիրի բեր, եեր սէնի,
վեօյէ չըգսան, ագըպէք եեր եեր սէնի,
Անըն իչուն անա տերլեր Է՛՛՛ր,
Ատէմի օլ քէնաի պէսլեր, քէնաի եեր:

Հարկաւ բողղղ է, կը թափառի երկրէ երկիր,
Երկինք ալ ելլես, վերջ ի վերջոյ տեղդ է երկիր:
Ասոր համար, ան կը կոչուի երկիր,
Ինք կեանք կուտայ, յետոյ քեզ կ'ուտէ երկիր:

ԱՆԱԶԱՌ ԴԱՏԱԻՈՐՆԵՐԸ

ԱՒԱՏԱՊԵՏԱԿԱՆ շրջանին, Տէրէպէյիներու օրով, Թուրք զիւզի մը Ազան Տրաման կ'ընէ որ հոգ կազմուի կրօնական մարմին մը, որ հսկէ խաղամներու նիւմա'ա նամագին: Եւ Տրաման կուտայ մահա՛ով պատժել այն խաղամը որ նամագէն կը բացակայի: Միայն թէ մահ-ւան դատապարտուողին իրաւունք պիտի տրուէր մահէն առաջ երեք օր՝ ընել ի'նչ որ ուզէր:

Կրօնական մարմինը կը կազմուի երեք լիազօրնե-րէ, որ են տեղւոյն Միւֆթին, Իմամը եւ Շօնան:

Ահա այս Տրամանէն յետոյ, Ուրբաթ օրեր մզկիթը միշտ կը լեցուի բերնէ բերան եւ հաւատացեալներ կը հեռուին քերթեանդութեամբ Իմամի Սալավաթին:

Եկո'ւր, տես որ այս Իմամը կ'ունենայ Նուրի ա-նուն աղջիկ մը, հրեշտակաւոր, խակական լոյսի կառը, բայց անառակ, որ սիրահարուած կ'ըլլայ նորազարձ երիտասարդի մը, Շիւքրի անուն:

Ամէն Ուրբաթ երբ զիւզացիք կը լեցուին մզկիթը, Շիւքրի կ'ընէ Իմամի պարտէզը եւ նստնիններու ան-թափանց շուքին տակ Նուրիի հետ հիմենեան խոպեր կը սարքէ:

Վերջապէս հաւատացեալները կըզգան Շիւքրիի նամագէն բացակայիլը եւ կը մատնեն Կրօնական Պոր-հուրդին, որ անաշուօրէն լսելէ յետոյ զբացիներու վկայութիւնը՝ մահուան կը դատապարտէ Շիւքրին: Մահուան վճիռը երեքշաբթի օր կը հաղորդուի մահա-պարտին:

Շիւքրի պաղարխնութեամբ կ'ընդունի վճիռը եւ ըստ օրինի, 24 ժամուան համար կ'ուզէ որ հազար ոսկի տրամադրուի իրեն:

Կը տրուի:

Չորեքշաբթի, 24 ժամուան համար կ'ուզէ իր մօտ պահել Նուրին:

Այն ալ կը տրուի: Ազալի Տրաման է, չէ՞:

Վերջին օրը, իր վերջին կտակը կ'ըլլայ զիտա-

ւած տեսնել Կրօնական Մարմինի երեք անդամներն
ալ, ե՛ւ Միւֆթիին, ե՛ւ Խմամբ ե՛ւ Շօման:

Հիմա ի՛նչ սոսկ ուսեն կրօնականները: Աղայի հը-
րամանը չեն կրնար փոխել: Բայց ճարը կը դանեն. չէ՞
որ կարդացող ե՛ն...:

Միւֆթի, Խմամ եւ Շօմա կըսեալին իրենց պաշտպա-
նողականը ընել:

— Կարծեմ, կ'ըսէ Միւֆթին, ես ամէն Ուրբաթ
նամազին Շիւքրին կը տեսնէի, որ կը մասնակցէր ա-
ղօթքի, եւ ան ալ իմ մօտս կ'աղօթէր քերմեանդու-
թեամբ:

— Ամօթ չէ՞, կարծեմ ըսելը, կ'ընդմիջէ Շօման,
եւ ալ միշտ այդ միւսինը կը տեսնէի հօն, որ միշտ ալ
Միւֆթին քովէն չէր բաժնուեր:

— Ա' արգասաշլա՛ր, կ'աւելցնէ Իմամը, իրաւ յի-
մարներ եղեր ենք որ այլքան պարզ իրողութիւն մը չի
կրցեր էինք յիշել: Այս միւսիման Շիւքրին ամէն
Ուրբաթ աղօթքէ տուաջ իմ հետս ապտէսք կ'աւնէր:

Ահա այս անաշտութեամբ ամենքն ալ մահուընէ
կ'ադատին: Շիւքրի եւ Նուրի մինչեւ վերջ կը վաշելեն
զիրար: Եւ կրօնական մարդիկ դեռ կը խորհին թէ,
ինչպէս է պատահեր, որ Շիւքրին նամազի ներկայու-
թիւնը չեն կրցած յիշել նախապէս:

* * *

ՄԷԶԸՆԿԱՆ ԲԱՐԱՊԱՆԸ

ԳՕԶԱՆ ՕՂԼՈՒ արքայազօր աւատապետ Իշխան
մ'էր Փոքր Հայքի մէջ: Ասիկա օր մը իր գիւղապետ-
ները խնջոյքի կը հրաւիրէ եւ խօսակցութեան նիւթ կը
դառնայ, թէ ո՞ր աղբիւրի ջուրը ամենէն համեղն է:

Շատեր շատ բան կ'ըսեն եւ անշուշտ իւրաքանչիւր
գիւղապետ կը գովէ իր գիւղի ջուրը:

Անդին Գօգան Օղլուի պահակն ալ, որ դուռը կըս-
պտէր եւ կը հետեւէր խօսակցութեան, ներողութիւն
խնդրելով կուզէ խօսքի խառնուիլ, եւ,

— Աղա՛, կ'ըսէ, քու ծառադ՝ սա հեռաւոր Տաւ-
րոսի բարձունքները աղբիւր մը գերաէ, աղբիւր մը՛,
որու ջուրը անմահական համ ունի: Այնչափ թեթեւ,
այնչափ թեթեւ, որ մէկ գաւաթը կ'ընայ գառնուկ մը
մարսել...:

— Լա՛ւ ուրեմն, կ'ըսէ Գօգան Օղլու իր բարապա-
նին: Շուտով սա մեծկակ կուժը պիտի շալկես եւ
վազէվազ այդ ջուրէն աման մը բերես, որ աղաները
վայելեն...:

Աղայի հրաման է, չէ՞: Ի՛նչ ընէ խեղճ բարապա-
նը, որ իր ձեռքով ծաղաղին ինկաւ:

Ուստի, ահամայ կ'առնէ ցուպը եւ լընքլընքալով
կուժը ուսին կ'երթայ աղբիւր:

Կը յոգնի, ճամբուն վրայ կը նստի առուակի մը
գլուխը ու կըսկսի հնհնալ:

Անդիէն ճանչւոր մը կը հանդիպի, եւ,

— Բարեկա՛մ, կը հարցնէ, ո՞ւր ալսպէս սար ու
ձոր:

— Մի՛ հարցներ աղբար, կը պատասխանէ բարա-
պանը, աղայի տունը ապուր մը կերայ, բերանս ալ-
բեց, հիմա կ'երթամ սրադ ջուր փնտռելու, որ բերանս
լուամ:

* * *

ԱՐԴԱՐ ԽՆԴՐԱՆՔ

ԳՕԶԱՆ ՕՂԼՈՒ, Հաճնոյ աղան, Հաճընցիներէն
տարեկան անձգլուխ քառասուն օխս կարազ կը գան-
ձէր, իրը հարկ:

Տարին երաշտ էր եւ Հաճընցիք խորհելով որ ալդ
տարին անկարելի պիտի ըլլար իրենց համար այդ հար-
կը վճարել, տեղ մը կը հաւաքուին, ժողով կ'ընեն եւ
կ'որոշեն երթալ խնդրել աղայէն, որպէսզի իրենց հար-
կը թեթեւցնէ:

Եկու՛ւր, տես որ իրենց պատուիրակութիւնը գեո
ճամբայ չեթած լուրը Աղայի տեղանջին կը հասնի: Ա-
ղան կը կատարի:

Եւ երբ պատուիրակութիւնը կը հասնի Աղասի
զուռը, Աղան բարկաճայթ կը պոռայ:

— Կեալուքներ, ի՛նչ կ'ուզէք, ինչո՞ւ եկեր էք
հոս:

Պատուիրակներու ամենէն քաջը սրտազոյզ ընդա-
ռաջ անցնելով:

— Աղա՛, կ'ըսէ, ապրած կենտոս, քու ծառաներդ՝
մենք եկեր ենք հասկնալ, թէ այս տարի մեր վճարելիք
կարողը հալա՞ծ բերենք թէ՛ հում:

— Հայտէ խնդիրներ, կը հրամայէ Աղան, այս
տարի ալ հալած բերէք:

* * *

Խ Ե Ն Թ Կ Ա Ր Ո Ն

ՄԵՏՏՇԵՄ ՊԷՅ, Սսոյ Աղան, իր մօտ զուարճախօս
մարդ մը ունէր, որ Խիկարի նման իմաստուն էր, բայց
մարդիկ զինքը կոչէր էին Խեմք-Կարո:

Կերութեամբ մը ընթացքին, երբ գլուխները տաք-
ցեր էին, Մեաճեմ կը հրամայէ Կարոյին որ իր կոչնա-
կաններէն ամէն մէկը անասունի մը նմանցնէ:

Կարոն տոջի բերան կը տատամսի, կըզգայ որ վը-
տանդուոր խող է այդ: Բայց ի՛նչ ընէ, կամայ ակա-
մայ կը յօժարի եւ Աղասի կոչնականներէն մին կա-
տուի, միւսը դայլի, ազուաւի, արծիւի, աղուէսի, եւ
այլն բանի մը կը նմանցնէ: Իսկ երբ կարգը կուգայ
Մեաճեմ Պէյին, կը լռէ: Կը վախնայ, չուզեր բանի մը
նմանցնել: Սակայն իմերջոյ Պէյին պնդումին տեղի
տալով:

— Պէյի՛մ, կ'ըսէ, դուն ալ կը նմանիս մեք տան
գալիքին, մեր բրդոս չունին:

Պէյը անակնկալի եկած կը գոչբանայ եւ կը յար-
ձակի Կարոյին վրայ: Որպէսզի ազուոր դաս մը տայ:
Իսկ Կարոն սարսափահար կը փախչի, կը մօտէ իջ-
խանուհիի թեւերուն տակ եւ անոր պաշտպանութիւնը
կը խնդրէ:

Իշխանուհին կը յաջողի Պէյը հանդարտեցնել:

— Սաւադն, զուն ալ տնաշէն, կ'ըսէ հանրմբ, զուն ալ Պէյդ թո՛ղ ազատը բանի մը նմանցնէիր:

— Բայց, ազնիւ տիրուհիս, կը յարէ Կարո, չուն- չանորդին ուրիշ ինչի՞ր կը մնանի, որ նմանցնեմ:

* * *

ԴԺՈՒՔ ԹԷ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ

ԱՂԱՆԵՐԸ օր մը խենթ-Կարոյին կը հարցնեն որ եթէ մեռնիս զժո՞խք երթալ կը նախընտրես, թէ ար- քայութիւն:

— Դժո՛խք, կ'ըսէ Կարոն, որովհետեւ այս աշ- խարհէն մեկնող էլ վիհաներ (սուբրեր) աշնքա՞ն չառ են, որ արքայութիւնը նեղ պիտի դալ ամենուս:

— Է՛ ուրեմն, զժոխքի ո՞ր մասը կ'ընտրես:

— Ես կ'ուզեմ, կ'ըսէ Կարոն, զժոխքի ամենէն մութ անկիւնը մանել, եւ հոն հանդէլ:

— Նորէն խենթութիւնդ բանեց Տէլի՛, կը պատգ Մեհհեմ Պէյ: Գոնէ գրան մօտ տեղ մը ընտրէիր, որ կարենայիր երբեմն թարմ օդ շնչել:

— Ո՛չ աչդպէս, կը պատասխանէ Կարոն, երբեք չէի ուզեր զժոխքի գրան մօտ տեղ գրաւել, որովհետեւ հոն մօնող աղաները աշնքան չառ պիտի բլլան, որ զի- չեր ցորեկ ես ստիպուած պիտի բլլամ անոնց բարեւի կենալ եւ հանդիստ պիտի չունենամ:

* * *

ՀԱ՛ ԽՕՍՔ ԸԼԼԱՅ

ՉԱՓԱՆ ՕՂԼՈՒ օր մը կ'ըսէ Կարոյին:

— Կարո՛, խօսք մը խօսիր, որ միայն խօսք բլլայ:

— Այո, հալէս զայե՞ր ես:

— Այո՛:

— Իմ հայրս ալ գացեր է:

— Աս ի՞նչ եղաւ:

— Միայն խօսք եղաւ:

ԵԱ ՕՏՈՒՆՈՒՅ

ԳԵՂՁՈՒԿ փայտահատին մէկը փայտը բեռցուցեր է իշուն, քաղաք կը տանի ծախելու:

Ճամբուն վրայ հայր մը նստեր էր փոքրիկին դըլտիւր թևներուն վրայ յոգնութիւն կ'առնէր:

Փոքրիկին հայրը կը մօտենայ փայտահատին եւ կը խնդրէ որ իշուն փայտը փոցնէ եւ փայտին տեղ իր փոքրիկը նստեցնէ ու զիւրենք զիւր տանի:

— Հապա իմ փա՞յտս, կ'ըսէ, հինգ դրուշ կ'արժէ:

— Ահաւասիկ ձեր փայտին արժէքը հինգ դրուշ, կը մտաբեմ ձեզ:

— Հապա իմ փա՞յտս: «Եա օտու՛ն՝ւմ»:

Հաշուադէտ փայտահատը չընդունիր ոչ գրամը եւ ո՛չ ալ փոքրիկը, եւ տեա'հ, չո կը հեռանայ, հապա իմ փա՞յտս կրկնելով:

* * *

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ՃՐԱԳԸ

ԽԵՂՁՈՒԿ զաւտացիին մէկը երկար տանն Ամե-րիկա մնայէ ետքը կ'որոշէ անգամ մը հայրենիք վերա-դառնալ: Երթալ տեսնել տունն ու զաւակները, դուռն ու դրացին, մանաւանդ ցոյց տալ այդ ազէտ աշ-խարհին թէ ի՞նչ հրաշալիքներ կան մեր Ամերիկայի մէջ:

Կը գնէ քանի մը ձեռք հագուստ իրեն՝ եւ կարգ մը նուէրներ ալ իրեններուն համար եւ Ամերիկեան հրա-շալիք մըն ալ հետը, կ'իյնայ ճամբայ: Այս վերջինը ազուտրիկ լարաւոր ելեքարական կանթեղ մը կ'ըլլայ որ կը գետեղէ տուփի մը մէջ եւ կը պահէ սնտուկը:

Եւ երբ զիւր կը հասնի, զիւրացիք բոլորը բարի գալուստի կուգան, կը հարցնեն ու կը լսեն բանե՛ր ու բանիք, որոնց ո՛չ մէկուն խելքը կը հասնի:

Գիշեր է: Հիմա այս բնդհանուր հիացման մէջ, մեր Ամերիկացիին պապեհնական ճրագկալին կը մօտե-նայ, փար կ'առնէ ձէթի ճրագը եւ ապա մօտենալով

սիւնին, որու վրայ նախապէս կերպով մը ամբողջուցեր էր ելեքարական լամբը ու կ'ըսէ:

— Հիմա ես ցոյց պիտի տամ մեր Ամերիկայի հըրաշալիքներէն մին, նոր Աշխարհի ճրագը, որուն ելեքար տըրիկ լամբա կ'ըսեն: Երբոր ասոր շղթան քաշեմ՝ մեր տունը պիտի լեցուի արեւու լոյսով: Ուրեմն, մարեցէ՛ք ձէթի սա աղտոտ ճրագը:

Հրամանը անմիջապէս կը կատարուի, ձէթի ճրագը կը մարեն, տունը մուս—մութ կ'ըլլայ, ներկաները ամիբերան կըսպասեն Ամերիկեան լամբի լոյսին:

Լարին չաք—չո՛ւք ձայնը կը լսուի միայն, բայց լոյս չկա՛յ. . . : Եւ մեր Ամերիկացին չուարած ու ամօթահար կ'ըսէ:

— Հա՛, անիծեալ հա՛, լամբային մէջը (լուցկին) Ամերիկա մոտցեր եմ:

* * *

ՄԵՂՔԷՆ ԾԱՆՐ ԱՐԴԱՐԱՑՈՒՄ

ՉԱՓԱՆ ՕՂԼՈՒՆ, դարձեալ կոչուների մը մէջ, իր կոչնականներուն ասջեւը ինկած սանդուխէն վեր ելլեալու ատեն,

— Կարո՛ւ, կ'ըսէ, կընա՞ս արդարացում մը պանել, որ զործուած ձեղքէն աւելի ծանր ըլլայ:

Կամացուկ մը Կարոն կը մօտենայ Չափանի եւ անոր յետադէն կամիթ մը կուտայ:

— Ծո՛ւ անամօթ, ի՛նչ խալք կ'ընես, կը պոտայ Չափան:

— Ներեցէ՛ք Պէյ իմ, կը յարէ Կարո՛ւ, ձեզ հանըմը կարծեցի:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ւ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Վա՛յ այն ժողովուրդին, որուն բոլոր պարծանքը անցեալի մէջ թաղուած է: . . . Ժողովուրդ մը պատու պարտուած է մեռնելու երբ թիւով աւելի կենդանի մեռ—եալներ ունի, քան՝ մեռեալ կենդանիներ:

ՎԵՐ. Կ. Յ. ՍԹԱՄՊՕԼԵԱՆ

Պ Ա Ր Կ Մ Ը Ը Ն Կ Ո Յ Ջ

ԵՐԿՈՒ փոքրիկներ անասունն մէջ կը դանեն ասպ-
րակ մը բնկույց, բայց չեն կրնար բաժնուիլ: Երկուքն
խրաքանչիւրը բնկուցի մեծ բաժինը կ'ուզէ որ ինք
ստանէ:

Մին կ'ըսէ. «Պարկը ես ասաջ տեսեր եմ, հետեւա-
րար մեծ բաժինը ինծի կ'իյնայ»: Միւսը թէ՛ «Պար-
կին քով ես ասաջ հասեր եմ...»:

Այսպէս ժամերով կը վիճին, զիրար կը հրեն,
քաշկրտուկ, զգուրտուկ...:

Անոցիկն աւետար Տէրվիչ մը կ'երեւայ: Յուշիկ
յուշիկ կը մօտենայ կուտոյններուն եւ խնդրէր հասկնա-
լէ վերջ, կ'ըսէ:

— Զաւակներ'րս, կ'ուզէ՞ք որ ես արդար բաշխում
մը ընեմ ձեզի:

— Այո՛, կ'ուզենք, կ'ըսեն:

— Ուրեմն, ըսէք ինծի: Աստուծո՞յ բաժնածին
նման կ'ուզէք որ բաժնեմ ձեզ, թէ՛ մարդու:

— Աստուծո՞յ, Աստուծո՞յ, կը պատան:

— Ուրեմն սա մէկ հատիկ փառուկ բնկույցը քեզի
բաժին կ'իյնայ, կ'ըսէ փոքրիկին, իսկ մնացեալ ամ-
բողջ պարկն ալ մեծի՞ն...:

* * *

Ի ՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Պէտք է մըցիլ վերջինը չբլխալու համար:

ՊԵՐՏԸՆ ԲԱՌԻԸԼ

(Սկաւուտ-պետ)

Խարոյկին վրայ այրուողը չէ հէրետիկոսը, հապա
խարոյկը բանկցնողը:

ՇԷՅՔՍՊԻՐ

Մանուկները կ'ըսեն, ի՞նչ որ կ'ընեն, ծերերը՝
ինչ որ բեր են, յիմարները՝ ի՞նչ որ պիտի ընեն:

* * *

Հանճարը կը կազմուի աստիճանութեան մէջ, իսկ
նկարացիները ընկերութեան մէջ:

ԿԷՅԹԷ

Պ Ա Ռ Ա Ի Ի Ա Ն Է Ծ Ք

ՆՇԱՆԱԽՈՐ Քէօր Օղլին անգամ մը կը մօտենայ ազրիւրի մը եւ կ'ուզէ հսնկէ իր ձին ջրել: Կը պատահի, որ իրմէ առաջ հսն կեցած կը գտնէ պատառ մը, որ սափորը անցուցեր էր ծորակին եւ կրողաւէր ջուրի լեցուելուն, միանգամայն քթին տակէն ալ բաներ մը կը մըթմըթար:

— Ի՞նչ կրես, մայրի՛կ, հարցուց Քէօր Օղլին հետաքրքրութեամբ:

— Ի՞նչ բան, գաւախ, կը պատասխանէ պատառ միամտօրէն, կ'ըսեմ, թո՛ղ երկու աչքերը կուրանան Քէօր Օղլուին:

— Կը ճանչնա՞մ մայրի՛կ, Քէօր Օղլուն, անիկա վնաս մը հասցուցե՞ր է քեզի, որ ալդպէս կ'անիծես զինքը, կը հարցնէ ձիւսորը:

— Ո՛չ երբեք, գաւախ, ո՛չ տեսեր եմ զինքը եւ ո՛չ ալ վնաս մը հասցուցեր է ինձ, կ'ըսէ պատառը, բայց միայն ուրիշներ ալսպէս կ'ըսեն, ես ալ կ'ըսեմ...:

* * *

Ա Ս Տ Ո Ի Ծ Ո Յ Ա Ն Բ Ա Ղ Դ Ը

Կը պատմուի, որ Սուլթան Մահմուտ օրով, Պօլիս, Ոսկեղջիւրի կամուրջին վրայ, երկու կոյրեր կը նստին ու անցորդներէն ողորմութիւն կը մօրան եղեր, մին յանուն Ալլաիին, միւսը յանուն Սուլթանին:

Օրին մէկը, երբ Սուլթան Մահմուտ ծպտեալ կ'անցնէր կամուրջէն, կը լսէ կոյրերու աղաղակը ու հրաման կ'ընէ իր թիկնապահին որ վազն իսկ տապկած սող մը պարտասաէ ու փորը լեցնէ սոկիով եւ նուէր տալ աչն կոյրին, որ կը մօրայ յանուն Սուլթանին:

Հրամանը կը կատարուի եւ հետեւեալ օրն իսկ երբ ալդ պատուական խորտիկը կը մօտուցուի սրահալ կոյրին, շնորհակալութեամբ կ'ընդունի եւ կը խորհի ալսպէս:

«Ես ամուրի մտրդ եմ, կրնամ մէկ գլուխ սոխով օրս անցնել, սակայն քովի ընկերս որ բազմանգամ ընտանիքի տէր է եւ պէտք ունի շատ աւելիին, ուստի, կ'արժէ որ շնչին փոխարժէքով մը սազը ծախեմ իրեն:

Այսպէս ալ կ'ընէ ու Ալլահի անունով մուրացողը երկու գրուշով կը գնէ սազը եւ կը տանի տուն, անուշ կ'ընէ համով հոտով, ու ա'լ շերեւոր:

Հետեւեալ շարժումն դարձեալ Սուլթան Մահմուտ հոնկէ անցնելու տառն կը տեսնէ, որ յանուն Ալլահի մուրացողը չկայ, իսկ յանուն Սուլթանի մուրացողը դարձեալ աղիողորմ կ'աղերսէ: «Գթացէ՛ք աղքատին, յանուն Սուլթանին»:

Զարմացմամբ թափառորը կը մօտենայ իրեն եւ երբ հարց ու փորձով իրազեկ կը դառնայ եղածին, կ'ըսէ մուրացկանին:

«Վերմէգսէ Էլիագգ պիպուտ,
Նիյնէսի^օն Սուլթան Մահմուտ»:

(Երբ չի տայ՝ Տէր Բարեգուր,
Ի'նչ ընէ՝ Սուլթան Մահմուտ:)

* * *

ՄԵՌԵԱԼ ԾՆԱԾ ՊԷՔԹԱՇԻՆ

ՊԷՔԹԱՇԻՆԵՐ, մահմետական աղանդի մը կրօնականներն են, հաւատաւոր խաւամներ: Միանգամայն կը հետեւին այնքան խորունկ Դիողինեան իմաստասիրութեանց, որ իրենց շատ մը արարքներով կը յիշեցնեն ին Նիլադայի Շնականները:

Պէքթաշի Տէրվիշ մը, օրին մէկը կ'անցնի գիւղէ մը: Եւ մտխաղը վրին, տապաւրը ձեռքը՝ վեր վար ման գալու տառն՝ կը հանդիպի գիւղի գերեզմանին: Երբ կը հետաքրքրուի տաղանադիրներու արձանագրութեամբ, կը տեսնէ որ արտասովոր բաներ մը կան հոգ գրուած: Զոր օրինակ: «Այս սք ծնաւ 1900-ին, մեռաւ 1930-ին եւ ապրեցաւ միայն երեք օր»: Կը կար-

դայ երկրորդ մը, երրորդ մը եւ րորրը այսպէս: Շա-
տեր ապրած կ'ըլլան, յիսուն, ութսուն եւ աւելի տա-
րիներ, բայց ամենուն ալ ապրած օրերը հաշոււած
կ'ըլլան երկուքով, երեքով:

— Ինչո՞ւ այսպէս են այս արձանագրութիւնները,
կը հարցնէ Պէքթաշին գիւղի Իմամին:

— Այդպէս են, որովհետեւ, կ'ըսէ Իմամը, տա-
պանաքարերու այդ մասնաւոր օրերը կը յատկանշեն
կեանքի միայն այն մասը, ուր մեռնողը կրցած է եր-
ջանկութիւն վայելել:

Պէքթաշին շատ խորհրդաւոր կը գտնէ այդ տապա-
նաքարերը, ու կ'ըսէ:

— Կը փափաղիմ, որ զիս ալ այս գերեզմանատու-
նը թաղէք եւ վրաս ալ արձանագրէք:

«Այս մէկը մեռած եկաւ, մեռած գնաց»:

* * *

ՊԷՔԹԱՇԻՒ ԱՂՕԹՔԸ

ՊէթթօԱշիւն մէկը բաղնիքը լուացուելու տան
խրխտն կախեր էր դուրսը հաշուատան մէջ, եւ, խրխտ-
յի զրպանն ալ ունէր միայն մէկ զրուշ. այդ էր իր ու-
նեցածը շունեցածը եւ զոր պիտի վճարէր իր բաղնի-
քին:

Եկուր տես որ Պէքթաշուն լողնալու տան գրամը
զրպանէն թոցուցեր են:

Բաղնիքէն վերջ, երբ Պէքթաշին խրխտն կը հազ-
ուի եւ կը պատրաստուի մեկնել, կը նայի որ գրամը
աներկուց թացեր է:

Ի՛նչ բնէ, մարդը պատուաւոր մարդ է, ձրի լողանք
չուցեր: Անդին, բաղնիքանն ալ զրոյի պէս գրամի
կըսպասէ, ուստի կը գիմէ Ալլահին:

Ծունկի կուգայ Պէքթաշին, եւ

— Ո՛ր Ալլահ, կ'ըսէ, դու հասիր օղնութեան եւ
մի՛ թողներ որ քու ծառայ ծաղ ու ծանակ գաւնայ
անպատկառ մարդոց:

Եւ ահա, ի՛նչ տեսնէ, երկինք գետին կը դողայ: Սոսկալի երկրաշարժ մը որ աշխարհը կը դզրզացնէ: Եւ այս թոհուրոհին մէջ երբ բազնիք ու բազնեպան իրար կ'անցնին, ապին, մեր Տէրվիշն ալ կ'առնէ աւելիքը եւ առօք-փռօք կծիկը կը գնէ:

Ժամ մը յետոյ, մեր Տէրվիշը լերան մը կերճէն անցնելու առնն, կը տեսնէ որ իրեն նման Տէրվիշներէն մին ալ, ապառաժի մը տակ ծուռկի եկեր, բազկաառ-բամ կ'աղօթէ: Կը մօտենայ անոր ու կ'ըսէ:

— Ընկե՛ր, ի՛նչ կ'ընես հոգ:

— Ձե՞ս տեսներ, կ'աղօթեմ Ալլահին, որ ինծի 500 ոսկի տայ:

— Ամա՛ն, ընկեր, խնդրեմ ձեռքդ վա՛ր առ, կը յարէ Պէքթաշին: Ալլահի հետ չփորձուիս կատակել: Ան որ իմ մէկ գրուշին համար բազնիքը կործանեց, չըլլայ թէ քու ճինդ հարիւր ոսկեայ համար աշխարհը քանդէ:

* * *

ՔԱՂԲԵՆԻ ՄՏԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Օրին մէկը քաղաքացիի մը գուռը կը զարնուի: Իսկույն տանտիկինը կը ճամբէ իր աղջիկը, որ հասկնայ թէ ո՞վ է գուռը զարնողը:

Աղջիկը սրտուհանէն վար կը նայի ու մօրը գառ-նալով, կ'ըսէ.

— Մարդ չէ՛, մայրիկ, գիւղացի է...:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ւ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Մարդարիտը ծնունդ կ'առնէ հիւանդ խեցիներու մէջ: ԹՈՒՍԱԿԱՆ ԱՌԱՋ

Համոզումները գամի կը նմանին, ո՛րքան զար-նենք՝ կը խորանան: ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏՈՒՄԱ

Խօսքը արուած է մարդուս, ծածկելու համար իր միտքը: ԹԱԼԷՅՐԱՆ

Ա Ն Ո Ւ Շ Ե Ր Ա Ջ Ը

ՀՐԵԱՅ խախտած մը, թուրք հօճա մը եւ հայ տէր-
տէր մը, ինչպէս կ'ըլլայ՝ ինչպէս չըլլար, կ'ուզեկցին
եւ կ'իջեալն չիւրտաէր քիւրտի մը տունը:

Տանախկին քրդուհին, ըստ իր բարեխաղութեան
թեան ունեցածն ու չունեցածը կը բերէ իր պատուական
չիւրերուն, կը կերցնէ, կը խմցնէ եւ ապա մեծկակ ափ-
սէ մըն ալ սեր կը հրամցնէ իրենց, իբր վերջին մեծա-
բանք:

Մէկ ախտէ թարմ սե՛ր, իսկ ուսողները երեք կրօ-
նականներ, մին քան զմիւսը հաստափոր: Ի՛նչ բնեն
մեր պատուական չիւրերը, սերը մէկ՝ իրենք երեք:
Երեքէն իւրաքանչիւրը անպայման ինք կ'ուզէ տիրա-
նալ այդ իւրօտ պատասին եւ առանձինն, մինակը վա-
յելի:

Կը խորհին, կը խորհին, վերջապէս կը համաձայ-
նին: Կարգացող են, չէ՞: Ուտելու ճարը կրնան գրա-
նել:

— Լման սերը թող պատականի մեղմէ անոր, կ'ըսէ
մեր Տէրաէրը, ո՛վ որ կարենայ քնանալ եւ անուշ երազ
մը տեսնել:

— Շատ լա՛ւ, կ'ըսեն մեր Տէրաէրին խելօք ընկեր-
ները հօճա եւ Խախտած եւ աչքերնին վաղած կրակսին
երազել: Ժամ մը յետոյ, հօճա եւ Խախտած իրական
քունի մէջ են, երբ անդին Տէրաէրը կը թոցնէ ափսէն,
եւ, համով հասով սերը կը լսիւն լման, եւ, ինքն ալ
սուտ քուն ձեւանալով կրակսի խակալ:

Երբ երազողները կ'արթնան եւ կը տեսնեն որ
Տէրաէրը խոր քունի մէջ է, կը մշտեն կողք եւ յայթա-
կանի հովերով կրակսին իրենց երազը պատմել:

— Քունիս մէջ, կ'ըսէ Խախտածը, գիտ լուսեղէն հը-
րեշտակները գրկեմ՝ տարեր էին, եհովայի մօտ, եղե-
մական գրախոր: Ա՛խ, ի՛նչ հրաշագեղ տեսարան էր
այն: Արբահամ, Իսահակ եւ Յակոբ գիմաւորեցին
ինձ, առին գիտ իրենց սրբասուն գիրկերուն մէջ: Դը-

բախտի մէջ Մարգարէներ ու Սուրբերը լուսաշող արեւներու մէջ բազմեր կ'ունկնդրեն Դաւիթի եւ Հազար Հազարներով կոյս աղջիկներու տաւիղներն ու Ալէլուան: Հինաւուրց Եհովան կը ցնծայ իր փառքի տափահաւ Գահուն վրայ...:

— Է՛, հերիք է, կ'ընդմիջէ Հօճան սրանեկած, հերիք մեզամիք կարդաս գլխուս: Զգէ՛ սր բան մըն ալ մեմֆ քսեմֆ:

«Իսկ ես, Փափաղ Էֆէնտի, կ'ըսէ Հօճան, իր ցեղին յատուկ դարպասանքով մը, ես ալ ճիշդ ու ճիշդ մեր Մարգարէին մօտն էի, որու շուրջ հուր-փերիներ պար բաներ, լերկ ու մերկ, կը պարէին ու կը խաղային...» ու...:

— Է՛, այս անգամ ալ խօսքը կը կարէ Խախամը, քուկդ ալ հասկցանք, մէջը կուտ կորկոտ չկայ, հանդերձեալին մէջ հուրին ի՛նչ բնես, փերին ի՛նչ բնես: Նայինք Տէրաէն ի՛նչ է երազեր:

— Ես ալ, կ'ըսէ Տէրաէնը, հաղիւ աչքերս փակեր էի, երբ Գարբէէլ Հրեշտակն եկաւ, խթեց կողիս ու ըսաւ: «Ելի՛ր, ս՛ղ մարդ Աստուծոյ ելի՛ր, ի՛նչ անփոյթ կը ննջես, քու բնկերներդ անդենականի մէջ հեռուոր ճամբու վրայ հուր-փերիներու հետ են, հաղիւ թէ կարենան այդ գեղեցիկ էակներէն բաժնուիլ, մինչ այդ արդէն սեբը պիտի թթուի եւ աւրուի: Մե՛ղք է, ելի՛ր, կե՛ր եւ հաշիւը փակէ»:

— Ես ալ այդպէս քրի: Ահա իմ ալ երազս:

* * *

ԳԻՆԵՄՈՒ ՔԱՆԱՆԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ քահանայ մը կար, քահանայ մը որ տոնէն մեղքիս վրայ խման ալ էր, մանաւանդ, ինչպէս կ'ըսեն, երբ աչնկը դանէր:

Այս Տէրաէնը երբ օրին մէկը կ'անցնէր գինեատան մ'առջեւէն, սասանան փորը մտաւ, չի կրցաւ ինքզինքը գտել: Բրաւ ու չրբաւ, մտաւ ներս, եւ ինչ աեսնէ,

կարգ մը Բաղրսի խնկարկուներ նստեր՝ կը կոնծեն:

— Ի՛նչ կ'ընէք հոս, օրհնա՛ծներ:

— Ի՛նչ բնենք, լսեցինք քարոզչ, իմացանք որ անցեալ շաբաթ տօն էր Երկոտատան Առաքելոց: Մենք ալ բարեպաշտ մարդիկ, մասնք հոս, որ անոնց յիշատակին մէջմէկ գաւաթ ճնկենք:

— Ազէ՛կ որ, բոաւ Տէրաէրը, լուր չէք ունեցած աշօրուայ եօթանասուն աշակերտներու Տօնէն: Բայց հոգ չէ, Առաքելոց յիշատակը ինծի համար ալ նուիրական է:

Կ'րոյ՛է, ու կը տեղաւորուի Տէրաէրը անոնց մէջ: Մէկ Պեարսի, մէկ Պօղոսի անունով կ'երթայ կուգայ, մինչեւ որ ազը կ'անհամայ:

Վերջապէս խոշոր բաժակ մըն ալ կը լեցնէ եւ՝ «աս ալ կ'ըսէ, Յիսուս Վարդապետին կենաց»:

Երկու վայրկեան կ'անցնի չանցնիր մեր Տէրաէրը տակաւած՝ կը գլորի վար, եւ...:

— Ի՞նչ եղար Տէրաէր, ադ ի՛նչ կ'ընես, կը հարցնեն բնկերները:

— Լսեցէ՛ք, թերմաշներ, կը պատասխանէ Տէրաէրը: Զէ՞ք տեսներ, երբ Յիսուս Վարդապետը ձերբակալուեցաւ, Առաքեալները զինքը մինակը թողին ու դուրս փախան...:

* * *

Բ Ե Ր Ա Ն Օ Ր Հ Ն Է Ք

ԿԱՐ ու չկար, գեղջկուհի մը կար: Բարեպաշտ հաւատացեալ էր ան, բայց ազէա էր եւ սնապաշտ: Միշտ ուշադրութիւն կ'ընէր, որ պիղծ անասունի մը գունչը չզղլի խոհանոցի սամաններուն: Եւ այս, ո՛չ թէ մաքրութեան համար, այլ կը հաւատար թէ պղծեալ **●**սաման գործածելը մեղք ունի: Այս կերն ունէր չարածրճի փիսիկ մըն ալ, որ որսորդ էր, աղուը ջարդ կուտար մուկերուն, միայն թէ շերեփ բերան էր, կ'երթար կուգար սամանները կը լիզէր, կը լեզուրրաէր ու կը

սղծէր զանոնք: Ուստի, ամէն օր, Ասածուն օր, զեղջիւհին ալ՝ ըստ իր բարեպաշտ սովորութեան՝ ամանը ձեռքը կուզար գիւղի Տէրաէրին, որ օրհնէ ու սրբէ զայն:

— Նորէն ի՞նչ կայ, Եղսա՛, կը հարցնէ Տէրաէրը:

— Տէ՛ր Հայր, զուրպանդ ըլլամ, ի՛նչ պիտի ըլլայ, փխտիկը նորէն ամանս մնառեց, բերեր եմ որ օրհնեա:

Եւ այս ամէն օր: Վերջապէս Տէրաէրին համբերութիւնը կը հատնի, ու,

— Եղսա՛ պաճի, կ'ըսէ, ո՛չ կատուն աման լիցելէ ձանձրացաւ ոչ ալ դուն իմ օրհնութենէն: Բե՛ր, այս անգամ ալ կատուիդ բերանը օրհնեմ, որ ա՛լ ամաններդ չսղծուին:

* * *

Տ Ո Ւ ' Ր , Տ Ո Ւ ' Ր

ԱՇՈՒՂԻ մը սաղին լարը կը կտարի, պէտք կ'ունենայ նոր մը գնելու:

Կը ներկայանայ լար պտտրաստող վարպետի մը եւ կը խոստանայ սուղ գին վճարել լարի մը համար որ լուսադոյնը ըլլայ:

Վարպետը մասնաւոր ուշադրութեամբ կը քննէ լարերու տուփերը, վեր վար, կը գտայ, կ'ընտրէ լարերէն մին եւ սուղ գնով կը ծախէ Աշուղին:

Նուազածուն հիմա, այս նոր լարը կ'անցնէ սաղին վրայ, կը փորձէ եւ կը տեսնէ զարմացմամբ, որ գնած լարը միապաղաղ ձայն մը ունի, եւ կարծես միշտ տո՛ւ, տո՛ւ, կը կրկնէ:

Վարպետը կը սրտնեղի ու լարը ետ տալով կ'ըսէ:

— Բարեկա՛մ, տս ի՞նչ լար է, որ միայն տո՛ւ տո՛ւ, ձայն կը հանէ:

— Տու՛ր, տու՛ր...: Հա՛, կը յարէ լար ծախողը, ներեցէ՛ք վարպետ, սխալմամբ ես այդ լարը պտտրաստեր եմ տէրտէրի մը աղիքէն...:

ՏԷՐՏԷՐԻՆ ԿԱՐԾԵՄԸ

ՀԱՃԸՆՅՈՒՆ մէկը էջը առջեւը խառնէր տեա'հ,
չո', քաղաք կ'իջնէր: Իշուն բեռը գինի էր:

Երբ Տէրաէր մը հասաւ ետեւէն եւ կարծես գինիին
հոտն առաւ, ու սկսաւ հարցաւորուի:

— Օրհնա՛ծ, ուրիշ^Ըց կուգաս:

— Հաճընէն:

— Կարծեմ քաղաք կ'իջնես:

— Այո', Տէր Պապ:

— Կարծեմ իշուդ բեռը գինի է:

— Հրամմեք ես, Տէր Պապ:

— Կարծեմ Հաճնոյ գինիին շատ նշանաւոր է:

— Հրամանք է, Տէր Պապ:

— Կարծեմ այդ գինիէն գաւաթ մը կուտաս ինծի:

— Ո՛չ, Տէր Պապ, կը պատասխանէ մեր Հաճընցին,
ի՛նչ կարծես կարծէ, միայն այդ մի՛ կարծեր:

* * *

ԳԻՆԵԹՈՂ ՔԱՀԱՆԱՆ

ՏԷՐՏԷՐ մը կար, որ ալքոլամոլներու հակառակ
էր, միայն թէ իր աղան ալ խանութ մ'ունէր, որու չա-
հու մեծ մասը կը վսյանար օղիէ եւ գինիէ:

Ի՛նչ ընէ տէրաէրը: Խմելը արդիւն՝ աղուն չահը
կը ցամքի, չարդիւն՝ թաղին մէջ հեաղհեաէ խաչա-
ռակութիւնները կ'աւելնան:

Վերջապէս Աստուծոյ կ'ապաւինի եւ կ'ելլէ կ'ա-
նիծէ գինովները, կը նղովէ գանոնք: Իբրեւ ալ չարու-
թիւնը քչիկ մը կը զսպուի, բայց խմողները վերջապէս
խմիչք կը գտնեն հոսիկ հոնիկ, միայն իր աղուն յա-
ճախորդները կը պահպին: Այս մէկ բանը անշուշտ
գիւր չի գար Տէրաէրին: Կը մտածէ, կը մտածէ եւ
գարձեալ կ'ապաւինի Աստուծոյ գթութեան ու կ'ելլէ,
կը քարոզէ:

— Ժողովո՛ւրդ Աստուծոյ, կ'ըսէ, ես յանուն Քր-
րիստոսի նղովեցի գինեմոլները, բայց կը տեսնեմ որ

անոնք դարձեալ իրենց պէտքի չափով բաներ մը կը
ճարեն ու պարտաւ տեղ նշովքի տակ կը մնան: Հիմա
որոշեցի նշովքը ջնջել, աշխպէս որ ասկէ վերջ կրնաք
սպելից բմակիւններ դնել ազատ կերպով: Միայն թէ
դուք ալ զուկիս խանութը չմոռնաք:

* * *

ԵՐԷՑԻՆ ՇԱՊԻԿԸ

767

ԵՐԷՑԻՆ մէկը, որ քարոզել կը սիրէր, միշտ ժողովուրդին կ'ըսէր, թէ ո՛վ որ արքայութիւն մտնել կ'ուզէ, թո՛ղ ունեցածը ազքատներուն բաժնէ: Երկու ոչխար ունեցողը մէկը թո՛ղ ազքատին տայ, երկու կօշիկ ունեցողը՝ մէկ կօշիկը, երկու շապիկ ունեցողը՝ մէկ շապիկը, եւ այլն:

Օրին մէկը ունկնդիրներուն մէջ կը գտնուի նաեւ երէցիկնր, եւ կ'երթայ Տէրաէրին քարոզին համաձայն երէցին երկու շապիկներէն մին կուտայ ազքատի մը:

Եւ երբ Կիրակի առաւօտ Տէրաէրը կ'ուզէ շապիկը փոխել, կը նայի որ շապիկ չկայ:

— Ծո՛, երէցիկն, կ'ըսէ, ո՞ւր է շապիկս:

— Տէրաէ՛ր, քարոզդ մտիկ բրի եւ շապիկիդ մէկը ազքատին տուի, կը պատանխանէ երէցիկնր:

— Ա՛, թերմա՛չ կնիկ, կը բարկանայ Աստուծոյ մարդը: Այսքան տարի է դեռ չե՞ս սորված, որ մենք տէրաէրներս այդ բոլոր բաները կը խօսինք ո՛չ թէ մեզի, այլ ուրիշներուն համար:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ւ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Ատէմէ ատէմ կէրէֆ

Ատէմ էտէ ատէմի

Ատէմ ատէմ օլմայքնիս

Ատէմ էքմէգ ատէմի:

Մարդու մը պէտք է մարդ

Մարդ որ ընէ ուրիշը մարդ .

Իսկ թէ մարդը ինքը մարդ չէ

Զի կրնար մարդ մը ընել զինքը մարդ:

ԳՈՍԷՇՆ ՈՒ ՏԵՐՏԵՐԸ

ԻՆՉՊԷՍ Կ'ԵՐԼԱՅ, ինչպէս չԵՐԼԱՐ, օրին մէկը զս-
մէջ մը եւ տէրաէր մը կը մտնեն ձմերուկի արտը եւ
կըսէին խա՛ր, խա՛ր ճարակիլ:

Հետեւէն արտին տէրը երբ այս պատուհասը կը
տեսնէ, կը պոռայ:

— Ճամբորդներ, ճամբորդներ, Աստուծոյ սի-
րոյն այդ երկու թշուառականները ձմերուկս փճացու-
ցին: Օղնեցէ՛ք ինծի: Շու՛տ բրէ՛ք, թէ՛ք զսմէջը մը-
նայ, տէրաէրը հանեցէ՛ք...:

* * *

ՋՐԱ ՀԵՂՁ ՏԵՐՏԵՐԸ

ՏԵՐՏԵՐԻՆ մէկը—ինչպէս առհասարակ կը պա-
տահ—չառ արծաթասէր էր: Կը սիրէր միշտ առնել,
բայց բնաւ չտալ: Տէրաէրին այս բնութիւնը հարկաւ
ամենէն աւելի ծանօթ էր իր երէցկիներին:

Այս տէրաէրը, երբ օր մը կամուրջէն կ'անցնէր,
ստոր ասհեցաւ եւ ջուրն ինկաւ:

Եւ հիմա հոն, մէյմը ջուրին տակ՝ մէյմը վրան
թաւալլուր, հոտանքն իվար կ'երթայ:

Լուգորդներ օգնութեան կը փութան եւ կը պոռան,

— Տէրաէ՛ր, տու՛ր, ձեռքդ տու՛ր, որ ազատենք:

Բայց իզուր: Տէրաէրը ձեռքը չի տալ: Ջուրը
զայն կ'առնէ տակը, կը խեղդէ ու կը քշէ, կը տանի
հետաները:

Երբ տկանատեսներ այս ախար զէպըր կուզան
երէցկիսօ՛ղ կը պատմեն, անիկա պապարխնութեամբ կը
յարէ:

— Լուգորդները խեղդեր են տէրաէրս, որ տու՛ր
տու՛ր են կանչեր: Անոնք չեն գիտցած որ իմ տէրաէրս
տալու սովորութիւն չունէր: Եթէ լուգորդները փո-
խանակ տու՛ր կանչելու, ա՛ռ, ա՛ռ, կանչէին, տէր-
աէրս ձեռքը կ'երկնցնէր եւ կ'ազատուէր...:

ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ՔԱՐՈՉ

ԿԱՐ ժամանակ մը, որ պահքի օրեր արդիւրում էր ո՛չ միայն մտեղէն, այլեւ նաւակատիքի կերակուրներ, կթեղէն ու կաթեղէն: Այդ բարի օրերուն Մեծ Պահոց քարոզներն ալ աւանաստրակ ուտելու եւ չուտելու շուրջ կը դառնային:

Օրին մէկը, Մեծ Պահոց Կիրակի մը, քահանան մութնուլուսուն կ'արթննայ եւ օրուան քարոզը կ'որոճայ, կը պատրաստէ: Եկուր տես, որ ճիշդ այդ մամբատուքի պահուն սատանան կը մանէ քահանային փորը եւ դոյն կը մղէ փորձի:

Երէցիկնր ալ օր աղուոր մածուն մը մակըրկեր էր: Կը տեսնէ դոյն, կամացուի մը կը մօտենայ պատուկին, կը վերցնէ խփուկը եւ հասցնելով քանի մը զգալ կը հաակուէ, աղուորիկ մը շրթունքներն ալ կը լիզէ, կը լեզուրբաէ ու կը վաղէ եկեղեցի:

Չբռնօ մեր անփորձ Տէրաէրը աճապարանքէն՝ խոշոր կտոր մը մածուն ձգեր էր միրուքին վրա՞ն:

Ճերմակ, սպիտակ մածուն՝ սեւ մօրուքի վրայ՝ աչք ծակոյ բան էր:

Այսպէս ու այնպէս, երբ քահանան կրտսի քարոզի, կ'ըսէ:

— Օրհնածնէ՛ր, գիտէք որ ապաշխարութեան օրեր են: Չբլլայ որ սատանայէն խարուիք եւ պահք ուտել փորձուիք, եւ այլն, եւ այլն:

Չարաճճի ունկնդիրներէն մին, ա՛լ չկրնալով հանդուրժել ժուժկալ քահանայի քարոզին, կը հարցնէ:

— Հապա Տէ՛ր Հայր, այս միրուքիդ վրայի ճերմակն ի՞նչ է:

— Վա՛յ անիծեալ, կը յարէ քահանան, աս ո՞ր սատանան թափեր է հոս...:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ի Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Գլուխդ պաղ պահիր, ստքերդ տաք պահիր,
Փորդ միջակ պահիր, բժրչկի կարօտ չես լինիր:

ԱՄՁԿՈՏ ՏԵՐՏԵՐԸ

ՏԵՐՏԵՐԻՆ մէկը իր ծուխերէն մին կախուղ կը դանէ եւ կուգայ կ'երթայ այդ տունը, կ'ուտէ կը խմէ, եւ այս ամէն օր:

Տանտէրն ու տանտիրուհին կը ծանօթանան: Աս մէկ չէ, երկուք չէ: Բայց ի՞նչ ընեն: Վերջապէս տանտիրուհին ճարը կը դանէ: Կինները այս տեսակ բաներու մէջ հնարամիտ են:

Տէրտէրը սովորութիւն ունէր, տանտիրոջ հրամայուցած կերակուրը ուտելէն վերջ, վերջին պատասխար կը խնայէր ու կ'ըսէր:

— Տիրուհի՛, այս մասն ալ վերցո՛ւր, պահէ եւ վաղը դարձեալ կ'ուգամ կ'ուտեմ:

Վաղը վաղվաղակի կուգայ, աւելցուք պահել կուտայ միւս վաղուան եւ այսպէս շարունակ:

Օրին մէկը երբ դարձեալ կ'ըսէ:

— Վերցո՛ւր եւ այս մասն ալ վաղուան պահէ:

— Տէր Հայր, կը կրկնէ տիրուհին, խնդրեմ այդ մասն ալ այս անգամ տարէք երէցկիներ թո՛ղ պահէ, վաղը՝ քեզ համար...: Գնա՛, եկո՛ւր, կե՛ր անկէ:

* * *

ՏԵՐ ԵՂԻՇԷՆ

ՏԵՐ ԵՂԻՇԷ, մեր օրով Ֆէնէսէի քահանաներէն մին էր: Ուսումնական, գիտնական մէկը չէր ան, բայց բնկերական եւ ժողովրդական մարդ էր: Ինչպէս մեր երկիրը կ'ըսեն, պարս մարդ էր, մանաւանդ կեց-ծիրէ բնու չէր ախորժեր:

Այս քահանան ուշադրութիւն կ'ընէ ու կը տեսնէ, որ իր հարուստ ծուխերէն մէկուն կինը շատ բարեպաշտ կը ձեւանայ: Ամէն օր, Ասածուն օր եկեղեցի՝ ժամ կուգայ, կը ծոխ կ'ելլէ, գետինը կը համբուրէ, ագօթք կը մըմտայ, գլուխը կ'ոյսբակէ, խաչ ալ կը հանէ, բայց ժամուց չխաար:

— Կեցի՛ր, ասոր աղու՛ճը դաս մը ասած, կ'ըսէ:
Օրին մէկը, Կիրակի առաւօտ, ըստ սովորութեան
«Փառք ի Բարձունս»-ի ժամանակ, պատարագիչ Տէր
Եղիշէն բուրվար ձեռքը, յիշողչեփի կը պտտի եւ երբ
կը մօտենայ այդ ձեւացեալ բարեպաշտուհիին, ուր եւ-
տեւէ ետեւ խաչ կը հանէր:

— Հաճի՛ր քուրիկ, կ'ըսէ, խաչը գլօխդ ուտէ, մէ-
քալիքը ցնծա՛...:

* * *

ՂԱԶԱՐՈՍ ՄԵՌԱԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԻ, Հալախօս գիւղի մը մէջ երկու քա-
հանայ կան եղեր, Աւագերէցը Տէր Ղազար, սղախկը՝
Տէր Օհան:

Երկու տէրաւէր մէկ ժամու հովիւ, բայց սրտով
հողիով իրարու թշնամի: Բան դորձ բեր, մին միւ-
սէն ծուխ կը դողնար: Այս բանը ամենուս ծանօթ էր,
մանաւանդ երէցիկներուն:

Բարի օր մը, Մեծ Պահոց Միջինքին, Տէր Ղազար
իւր մահկանացուն կը կնքէ:

Ինչ որ է, կը հասնի Ծաղկազարդի Շարաթ օրը:
Հիմա Տէր Օհան, ըստ Տօնացոյցի սկիտի կարգայ Ղա-
զարու Յարութեան Աւետարանը:

Ժողովուրդ շատ, վերնատունն ալ կրներ լեցուած
են: Հոն է նաեւ մեծնոց Տէր Ղազարի կրներ: Եւ երբ
Տէր Օհան Աւետարան կարդալու ասեն կը հանդիպի
այն համարին, ուր գրուած է՝

«Ղազարոս մեռա՛ւ եւ ես ուրախ եմ...»

Տէր Ղազարի կրներ վերնատունէն կը կանչէ:

— Անո՞մա՛՛ Տէր Օհան: Հարկա՛ւ ուրախ սկիտի
բլրաս: Ղազարոս մեռաւ, ծուխերը քեզ մնացին...:

* * *

Ա Ս Ա Յ ՈՒ Ա Մ Ք Ն Ե Ր

Ասածդ գիտցիր, ասածդ գիտցիր,
Բրածդ գիտցիր, գրածդ գիտցիր:

Մ Ե Ղ Ա Ի Ո Ր Ն Ե Ր Ը

ՄԵՐ գիւղի Տէր Սարգիս Պապան, կ'ըսեն թէ, պապա մարդ էր:

Չմեռ գիշեր մը, ըստ գեղջկական սովորութեան, գիւղացիք քահանային սենեակը հաւաքուած աջէն ձախէն կը վիճին:

Վերջապէս խօսքը կը դառնայ կուգայ յաւիտենական տանջանքի՝ դժոխքի շուրջ:

Ամենքը ամէն կողմէն կը ձառեն: Եզրակացութիւնը կը յանդի հոն, որ մեղաւորները արդարեւեւ հարկաւարտարիկ, հազարապատիկ շատ պիտի բլլան թուով, եւ անոնք յաւիտենապէս պիտի ալլին, սուշորին դժոխքի անմար կրակին մէջ...:

Տէր Սարգիս կը տեսնէ, որ եզրակացութիւնը գէշ տեղ կը յանդի եւ ունկընդիւրներ պիտի մեկնին սարսուփով:

— Ծո՛ւ, խելօք Դաւիթներ, կ'ըսէ, ի՞նչ ելեր էք ձեր չտեսած ու չգիտցած բաներու մասին կը վիճիք: Արշընով կը գնէք, օխալով կը ծախէք: Մտիկ բրէք պատմեմ ձեզ, թէ ի՞նչ պիտի պատահի վերջին դատաստանի օրը:

Այդ օր միլիոն միլիոններով մարդիկ պիտի հաւաքուին հրապարակը: Աւագի համբանքով մարդարարած պիտի զիպուի հոն:

Աստուծոյ Աթոսին աջը պիտի կանգնի Յիսուս, իսկ ձախը պոչաւոր սատանան: Ակնթարթի մը մէջ մեղաւորները պիտի բաժնուին արդարեւեւ, ինչպէս աշծերը ոչխարներէն: Եւ ահա, ի՞նչ տեսնէք: Մեղաւորներու բանակը պիտի կազմէ անհամար բազմութիւն, իսկ արդարեւորներ հազիւ տի մը ժողովուրդ: Յիսուս հոյ պիտի արամի, սատանան ուրախ է, իր երկար պոչը պիտի խրէ աստղերէն ալ վեր: Եւ տիեզերք պիտի սասանի:

Ան մէկը բանը Աստուծոյ գործին պիտի չգայ, ո՛չ ալ Յիսուսին: Ուստի երկուքը խօսք մէկը բրած ա-

նանկ տպոց մը պիտի քաշեն սատանային, որ ծնելուն փիւշման պիտի բլլայ... :

Եւ մենք մեղաւորներս առօք փառօք պիտի մտնենք Յիսուսի թիւերուն տակ: Պրծա՛ւ գնաց... :

* * *

ԱՓԻԿ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Օրին մէկը Եպիսկոպոս մը իր փոքրաւորին հետ կ'իջեւանի հարուստ գիւղապետի մը տունը:

Գիւղապետը իր աշս պատուական հիւրերը կը մեծարէ ախոս-սագուն, կը կերցնէ, կը խմցնէ շարաթնե-րով, մինչեւ որ հիւրերը կը լմնցնեն պտղիի գործը:

Մեկնելէ օր մ'առաջ Եպիսկոպոսը տան ամայութենէն օգտուելով կ'առնէ իր փոքրաւորը կ'իջնէ կեղա-րը, եւ հոն, գինիի, բաշելի, կըլապօլի կարասներու կարգին կը գտնէ խոշոր պարկ մը ապուխտ, պատուա-կան տեսակէն: Մօտիկն ալ գիղուած տան վառելիքը, ափիկներ, արջաւնեքու քակորէն չորցուած:

Շուտով Եպիսկոպոսը հրաման կ'ընէ որ փոքրաւորը ապուխտի փերթերը իջեցնէ իրենց պարկին մէջ եւ անոնց տեղ լեցնէ ափիկները:

Հրամանը վայրկեանական կը կատարուի:

Զրտե՞ս առ եղածը վերէն կը լրտեսէ եղեր գիւղապետի հարսնուկը, որը կուգայ ու տկանջը կ'առնէ իր պարոն պապուն:

Աս ալ իր կարգին, հիւրերու բացակայութենէն օգտուելով հարսին հրաման կ'ընէ որ պարկը պարպէ եւ ապուխտին տեղը լեցնէ ափիկները:

Այսպէս ալ կ'ըլլայ:

Հրաժեշտի պահուն Եպիսկոպոս եւ գիւղապետ իրար կը փորձեն:

Նախ Եպիսկոպոսը կ'առնէ:

«Պարոն գիւղապետ, կ'ըսէ, արդեօք կը յիշէ՞ք այն թուականը, երբ մտեղէն թաղաւորը իր հոգեղէն գահը թողուց եւ մաղեղէն քաղաքը բաղձեցաւ»:

— Օհո՛, կը պատասխանէ գիւղացեալը: Ես զայդ լաւ գիտեմ: Բայց դուն ալ գիտե՞ս, որ մսկոյէն թա-
ղաւորը, մագեղէն քաղաքէն փախաւ եւ ափիկ թաղա-
ւորը յաջորդեց անոր:

Եպիսկոպոսը շատ ուշ հասկցաւ, որ ինք որս'ւ
հեա գործ ունի...:

* * *

ՈՒԽՏԱՊԱՆ ՀԱՃԸՆՑԻՆ

ՀԱՃԸՆՑԻ փաճառական մը հարիւրաւոր ոչխար կը
գնէ Սիւրբալէն, կը լեցնէ նաւու մը մէջ, որ տանի
Կիպրոս ու մեծ շահով մը ծախէ: Փոքրիկ աղան ալ
նաւուն մէջ իրեն հեան է:

Ճամբան նաւը ալեկոծութեան կը բռնուի, եւ մերձ
է ընկղմիլ: Ի՞նչ ընէ, կը քաշէ փոքրիկը ծունկին վը-
րայ եւ բազկատարած կ'աղօթէ:

— Ո՛վ Սուրբ Սարգիս, Սուրբ Սարգիս, հոգուդ
մատաղ, քեզ մատաղ: Եթէ ոչխարներս լման Կիպրոս
հասցնես, գանձո՛ք ամբողջութեամբ քեզ պիտի գոհեմ:

— Տղան չլմորած աչքերը հայրիկին ուղղելով.

— Ես պապա, կ'ըսէ, երբ բոլորը Սարգիսին պի-
տի տառ ինծի բան պիտի չթողնե՞ս:

— Ծո՛ւ լակոս, սո՛ւս, ձանդ կարէ, կ'ըսէ հայրը,
հեյլէ անգամ մը որ ծովեզերք հասնիմ, սջլոս դառնու-
իլին դմակն ալ գուրպան կ'ընեմ իրեն:

* * *

ՃԱՐՊԻԿ ԳՈՂԸ

«Ըրեր է գողութիւն,
Առեր է քողութիւն»:

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՂԻՆ մէկը Մեղալի տան, քահանա-
լին թմբածութենէն օգտուելով անոր սակի ժամացոյցը
գրպանէն կը թոցնէ: Եւ ապա:

— Տէ՛ր Հայր, կ'ըսէ, ես մեղաւորս մեծ մեղք մը
գործած եմ որ խիղճս կը տանջէ: Խնդրեմ օգնէ՛ ինծի:

— Ի՞նչ է, դաւակ, ըսէ՛ նախիմ:

— Ըսեմ, ինչպէ՞ս ըսեմ: Մէկէ մը ոսկի ժամացոյց մը գողցեր եմ, կ'ուզեմ զայն քեզի տալ, որ թողութիւն տաս ու խիզճս հանդարտի:

— Ո՛չ, օրհնած, կ'ըսէ, ես չեմ տոներ, ժամացոյցը պէտք է ախրջը տաս:

— Տիրոջը կ'ուտամ, բայց չտոներ:

— Է, ուրեմն, երբ չտոներ, ժամացոյցը քեզի պահէ եւ Աստուած թողութիւն չնորհէ:

* * *

ԶԷՅԹՈՒՆՑՈՒՆ ՄԵՂԲԸ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ քաջորդինքնէն մին, երկար տառն լեռներու վրայ ասպատակութիւն ընելէ ետքը զգլուժի կուգայ ու կ'իջնէ վանք, ծունկի կուգայ վանահօր տառջ, ու

— Վարդապետ, կ'ըսէ, մեղա՛յ: Լեռներ կարեցի, զլուխ ջարդեցի, մարդ կոզսպաւցի, անմեղներ սպաննեցի, մեղա՛յ:

— Աստուած թողութիւն չնորհեցէ:

— Բայց Վարդապետ, կ'ըսէ, արդեօք թողութիւն պիտի տա՞ս այն մեծ մեղքիս ալ, որ միայն մէկ անգամ գործեր եմ: Այլ խոտաւանած մեղքերս բան մը չեն, հապա ինչպէ՞ս պիտի ներես անոր, որ Զորեքշարթի օր մը սիկարս վառեր եմ մոմէն:

— Օրհնա՛ծ, ատոր ի՞նչը մեղք է:

— Ետ՛, պափա աւրեր եմ:

— Այդ ալ իմ հէ՛չ մէկ բանս չէ: Գնա՛ բանիդ, մոմ մըն ալ վառէ Սուրբ Սարգիսին:

* * *

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀԱՄԲԱՆ

ՊԱՏՈՒԵԼԻՒՆ մէկը քաղաք պաշտօնի կը հրաւիրուի. նորեկ է եւ չգիտեր տունն ու նամակատունը:

Նամակ մը ունի մէյլիմ յանձնելիք ու փողոցէ փողոց կը թափառի, չկրնար նամակատան ճամբան գտնել:

կը հանդիպի փոքրիկի մը, որ անկիւն մը նստեր
կօշիկ կը ներկէր:

— Զուա՛կս, կ'ըսէ անոր, ո՞ւր է այս քաղաքին
նամակատան ճամբան:

— Հո՛ս է, պարո՛ն, կ'ըսէ փոքրիկը:

Պատուելին նամակը յանձնելէ վերջ, վերադարձին
փոքրիկին մօտենալով:

— Շնորհակալ եմ, զուա՛կս, կ'ըսէ: Դուն ինծի
նամակատան ճամբան ցոյց տուիր, այս կիրակի եկե-
ղեցի եկո՛ւր, ես ալ քեզի Աստուծոյ համբան ցոյց տամ:

— Հապա պատուելի, կը յարէ սպան, երբ դուն
փօռթին ճամբան չես գիտեր, Աստուծոյ ճամբան ուր-
կե՞ց պիտի գիտնաս:

* * *

ՀՌԵՏՈՐ ՏԷՐՏԷՐԸ

ՏԷՐՏԷՐԻՆ մէկը քարոզել շատ կը սիրէր, բայց
բ՞նչ կը քարոզէր ինք ալ չէր գիտեր: Այս բանը ինքն
ալ գիտիմը պատուիրէր էր լուսարարին, որ երբ քարո-
զի պահուն անհամ բան մը բերնէն փախցնէ, լուսարա-
րը իր փէշէն սկէտք է քաշէր:

Օր մը, այս տէրտէրը Սուրբ Գէորգի մասին կը
քարոզէ:

— Սուրբ Գէորգը, կ'ըսէ, մեր ամենէն զօրաւոր
սուրբերէն էր: Օր մը անիկա վիշապ օձ մը սպաննեց,
որուն պոչը հինգ հարիւր մէթր կար:

Լուսարարը փէշէն կը քաշէ:

— Եթէ հինգ հարիւր չկար, կ'ըսէ, 200 կար:

Լուսարարը նորէն կը քաշէ:

— Կարծեմ, կ'ըսէ, հարիւր կար:

Նորէն կը քաշէ: Այս անգամ հսկասորը կը սրանե-
ղի, ու

— Անպայման քսանհինգ մէթր կար:

Եւ երբ դարձեալ փէշը կը քաշուի, այս անգամ
խօսքը լուսարարին ուղղելով:

— Ծո՛ւ՛ խալտառակ, կ'ըսէ, հապա օձը բնա՞ւ պոչ
չունէր...:

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ՎԵՂԱՐԸ

ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐՈՒ վեղարը նշանակ է իրենց կուսակրօնութեան: Կ'ըսեն թէ անոնցմէ շատեր այլ վեղարը իրենց զլուխը զնեւէն վերջ կ'զգան անոր ծանրութիւնը, բայց ի՞նչ ընեն: Վերջապէս անոնք ալ մարդ են, չէ՞:

Այս մտայնութեամբ տանջուող Վարդապետին մէկը փոթորկաւ օր մը երբ փողոցէն կ'անցնէր, հովը վեղարը կը թացնէ: Իսկ ինքը ներքնապէս գոհունակ խօսքը ուղղելով վեղարին.

— Վեղա՛ր, կ'ըսէ, աղէկ որ զուեք քեզմէ եղար...:

* * *

ՄՈՒՐԱՏԱՏՈՒՐ ԱՓՈՍԹՈԼԸ

ԿԱՐ ու չկար լեռնական հովիւ մը կար, որ շատ հարուստ էր: Ունէր հարիւրաւոր սէխաբներ եւ հնչուն գրամ մեծաքանակ: Հարուստ էր, բայց զգուժ գլուխ էր:

Օրին մէկը, ինչպէս կ'ըլլայ, ինչպէս չըլլար, կը մտադրէ Սուրբ Ափստօսին ուխտի երթալ: Լսեր էր, որ այլ միջոցով պիտի կրնար գործի յաջողութիւն ապահովել:

Ահա այս նպատակով մէջքը կը կապէ առաջակ մը սուկի եւ ուխտաւորի ցուպը ձեռքը կ'իյնայ ճամբայ:

Ուշ տունը վանք հասնելով վանքի դռները փակուած կը գտնէ, ուստի այլ գիշերը կը ստիպուի, վանքէն դուրս ջաղացքի մը մէջ իջեւանիլ:

Չըսե՞ս խեղճ հովիւը կեանքին մէջ ջաղացք չէր մտած եւ տեսնելով ջաղացքարի գործդարձիկ պոսյան ու ջախջախի ներդաշնակութիւնը, աղշանքով կը գիտէ զայն եւ ջաղացքի տաշտին մէջ դիպուած ճերմակ ալիւրը գիտելով զայն աստուածաշին շնորհ մը կը նրկառէ:

Անդին նենգամբխ ջաղացպանը հանելուկը կը կըսահէ եւ կ'որոշէ փեռաւել այս նորելուկ սողը:

— Բարի՛ հալիւ, կ'ըսէ, ի՞նչ կը նայիս աշտպէս
ապշած:

— Կը նայիմ եւ չեմ կրնար հասկնալ ի՛նչ է այս:

— Այդ զարծող քարը կը կոչուի Սուրբ Ափոստոլի
մուրաւաստուի բախրակ: Ո՛վ որ երկիւղածութեամբ
խոնարհի եւ համբուրէ զայն իր մաւրասին կը հասնի
լիակատար:

Խեղճ լեռնականին ալ փնտռածը այդ էր:

Ուստի կը քակէ մէջքի սակին, կը դնէ քովիկը, ա-
հիւ եւ երկիւղածութեամբ կը ծռի համբուրելու համար
մաւրաստաւոր ճախրակը: Սակայն, աւա՛ղ, համբուր-
ելն հեռ քիթն ու պոսւնդն ալ վրայ կուտայ եւ ապա
քիթ քերան արկնելուայ կը պոսայ:

— Ճշմարիտ կ'ըսեմ, ո՛վ Ափոսթոլ, շատ զօրուոր
ես եղեր, բայց երանի թէ ո՛չ զուէ մարդոց մօտենայիր,
ո՛չ ալ մարդիկ քեզի...:

* * *

ՀԱՅՆՈՅԻԶ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ մէկը, որ իրը հայհոյէր ապաշխա-
րութեան տակ զրուած էր, առաւ տարի պիտի ճգնէր
այն՝ վանքի խուցերէն մէկուն մէջ եւ միայն լոյս աշ-
խարհ պիտի գար Եպիսկոպոսին հետ, կամ Եպիսկո-
պոսին հրամանով:

Անձրեւտա օր մըն էր, երբ Եպիսկոպոսը գիւղ մը
պիտի երթար, անիկա իրեն հետ առաւ նաեւ ապաշխա-
րող վարդապետն ալ: Եւ երբ փոխոյցէ մը կ'անցնէր,
յանկարծ կին մը զուրս ելաւ եւ «Հա՛յր Սուրբ, Հա՛յր
Սուրբ, բաւ, խնդրեմ քանի մը վաճրկեան կեցէ՛ք,
կարեւոր բակիբ մ'ունիմ ձեզի»: Եւ մօտա ներս:

Եպիսկոպոս եւ վարդապետ հեղեղանման անձրեւի
տակ կը կայնին, կը սպասեն քանի մը վաճրկեան, մին-
չեւ որ ջուրը սկիզբին կ'անցնի, կը քմխին, խխում
կ'ըլլան: Խորհելով որ բարեպաշտ կիներ կարեւոր ուխտ
մը ունի կատարելիք:

Կինը կ'ուշանայ, Եպիսկոպոս և Վարդապետ
դուրսը նեղուած են, չա՛տ նեղուած:

Այդ պահուն բարեպաշտուհին դուրս ելլելով,
«Շնորհակա՛լ եմ, Հայր Սուրբ, կ'ըսէ, ալ կ'ընաք մեկ-
նիլ»:

— Բայց ինչո՞ւ սպասուցեր էիր մեզ, կը հարցնէ
հայհոյիչ Վարդապետը:

— Բան չկայ, կ'ըսէ կինը պաղարիւնութեամբ,
թիամայրին տակ հաւիթները շարեցի որպէսզի վառ-
եակներս ձեր վեղարին նման պոպոզիկ ունենան: Գոր-
ծրս լմնցաւ, ա՛լ հիմա կ'ընաք երթալ:

— Ծառայ եմ Սրբազան, կ'ըսէ Վարդապետը, ա՛լ
համբերութիւն հասաւ, թոյլ տուէք որ քարը հանեմ:
Գիացէ՛ք որ ահա տանիկ տեղեր է, որ յիշոցը յիշողէքի
տեղ կ'անցնի:

— Քարը հանէ՛, հրամա՛ն քեզի, կը յարէ Եպիսկո-
պոսը, և տասը տարուայ պարաքզ վճարէ իր տոկո-
սովը: Աստուած թողութիւն շնորիէ քեզ:

* * *

Ի Մ Ա Ս Տ Ո Ւ Ն Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Ես ուղիղն եմ տեսած, եղբա՛յր,

Ծուռին ուղիղ չեմ տեսը:

Ես լուսին եմ տեսած, եղբա՛յր,

Աստղին լուսին չեմ տեսը:

ԱԻՆՏԻՍ ՎՐԴ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

* * *

Հիլուկ հիլէպագ արը
Քիմսէ պիլմէգ քէնտիմի,
Հէր քիմէ էյիլիք իտէրսէն
Սագըն անտէն քէնտիմի:

Ծածկամիտ է և նեղատուր

Ձիյնաս ծուղակը անոր.

Որս՛ւ որ բրեր ևս բարիք

Ձրլլայ որ ան, փորէ քեզ հոր:

ԱՐԴԱՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ

ՆՈՐԱՂԱՐՁ Սողոմոն մէկը անդենականի մէջ
ճամբորդելու տանն էր հանդիպի Սերովբէի մը, որ
հրեղէն սուրով զուարէր պահէր Եղեմին: Հրեշտակը
մեր այս ճամբորդը տեսնելուն պէս էր ճանչնայ: Սե-
րովբէ է, չէ՞, ամէն բան էր գիտնայ: Սուրը էր բարձ-
րացնէ եւ էր պոսայ:

— Սքա՛փ, ո՞վ ես դուն եւ ո՞ւր կ'երթաս,

— Ես, կ'րսէ ճամբորդը, քրիստոնեայ եմ եւ ձեռ-
քրս ազատ մուտքի տուաւ ունիմ Եպիսկոպոսէն գնամ:

— Բայց, կ'ընդմիջէ Սերովբէն, ես գիտեմ քու
կեանքդ անցաւոր աշխարհին մէջ, ո՛չ արողին էր եւ ո՛չ
կրողին: Գիտեմ թէ հոն ի՞նչ խոսերու հետ լըպըրտե-
ցար դուն: Ուստի չես կրնար անցնիլ: Միայն միջոց
մը ունիս փրկութեանդ համար: Կը տեսնե՞ս այս սան-
դուխը, որուն ծայրը բազմած է հինաւուրց Եհովան:
Կ'տեսնես սա կաւիճը եւ մէն մի յանցանքիդ համար գիծ
մը քաշելով սանդխամատերէն էր բարձրանաս: Եթէ
կաւիճդ չհասնի, ներս էր մտնես, ալլապէս կ'իյնաս
վար...:

Ի՞նչ ընէր խեղճը, գիտէր որ իր մեղքերը անթիւ
էին եւ անհամար, անասելի եւ աննրեղի, բայց պէտք
էր փորձ մը ընել: Աստու կաւիճը եւ մեղքերը զծելով
սկսաւ բարձրանալ: Քանի մը օր յետոյ, ի՞նչ տեսնէ
այդէկ: Վերէն վար թաւալդոր մէկը կ'իջնէ: Աշ-
քերը էր շիւղ, ուշադրութեամբ էր նայի եւ էր ճանչ-
նայ: Զրահ՞ս այդ եկողը, իրեն փրկութեան տաճակ
ծախող Եպիսկոպոսն է եղեր...: Զարմացմամբ էր
հարցնէ:

— Սրբազա՛ն, ի՞նչ հալ է այս:

— Զաւա՛կ, մի՛ հարցնէր, էր կմկմայ Սրբազանը
ծածրակը քերելով: Կաւիճս հատա՛ւ...:

ԽԱԹԵՐ ՀԱՄԱՐ

ՕՐ մը Ամերիկացի Միսիոնար մը կ'ըջեաւնի նահապետական տուն մը, Թուրքիոյ մէջ: Գիւղացեալը շատ դո՛ւ հը մ'նայ այս պատուական հիւրին այցելութենէն եւ ըստ սովորականին կ'ուզէ զայն մեծարել առաւել չափով:

Ուստի կը շտկէ պատուական սեղան: Հոն կը դիւզէ Աստուծոյ բարիքները առատ առատ: Միս, խորտիկ, մեղր ու հաւկիթ, սեր ու կարագ, ամէն ինչ լեւիւնցուն:

Իշխան, Տէրաէր սեղանակից կ'ըլլան Միսիոնարին, կուշտ ու կուռ վաշկելով Աստուծոյ բարիքները: Ըստ սովորականին չեն ալ մտնար հիւրի մեծարանքը: Եւ ետեւէ ետեւ հրաւիրեալներ մէյմէկ պատառ, երկու պատառ կը հրամցնեն Միսիոնարին եւ կը խնդրեն որ Միսիոնարը զերենք չմերժէ եւ ուտէ խաքեր համար:

Միսիոնարը բարի եւ ազնիւ ծերունի, անքաղաքավարութիւն կը նկատէ զանոնք մերժել եւ տրուածը կ'ուտէ ըման խաքեր համար: Քիչ վերջ, չար բախտէն, Միսիոնարին փորը ցաւ մը կը մտնէ: Ազօթք, պաղատանք ջօղներ, սէտք էր գլմել բժիշկի:

Գիւղ է, բժիշկ ալ չկայ, ուստի գիւղացեալը ունի չունի քսոտ էջ մը, որուն վրայ կը բազմեցնէ Միսիոնարը եւ կը քէն քաղաք:

Դժբաղդարար համբան բարի Միսիոնարին փորի ցաւը աւելի կը ստատականայ եւ խօսք ուզգելով աւանդակն կ'ըսէ:

— Ամա՛ն իշուկս, բարի՛ իշուկս, կ'աղաչեմ քեզ, չո՛ւտ բրէ, ժամ առաջ ձգէ գիս քաղաք խաքերս համար:

Օհո՛, էջը բանէ խապար չունի, աւանջները կախ կախ, քէփը չաւերեր, տոտիկ մտաիկ կը քալէ:

Այս անգամ Միսիոնարը խօսքը քովը կեցողներուն ուզգելով կ'ըսէ:

— Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, այս աւանակը ինձմէ
խելացի է, որ **ԽԱԹԵՐ ՀԱՄԱՐ** հանգիստը չաւերի:

* * *

ՏԷՐՏԷՐԻՆ «ՓԱՐԱՏԵԱ»Ն

ԱՂԱՆԴԱՄՈՒ բիրտախն մէկը կը հիւանդանայ:
Տնեցիք կ'որոշեն կրօնական մը կանչել որ հիւանդին
վրայ ազօթէ:

Եւ այս անգամ փոխանակ պատուելին կանչելու
տէրտէրը կը կանչեն:

Կուգայ բարի հովիւր, «Փարատեա»ն կը խօսի,
բայց մեկնելու ատեն, կ'ուզէ հասկնալ, թէ ինչպէ՞ս
պատահեցաւ, որ այս մոլեռանդ բողոքականները պաա-
ւելին կանչելու տեղ զինքը կանչեր էին, մինչդեռ ու-
րիշ օրեր, տէրտէրին շաքէն կը փախչէին, որ չըլլայ
թէ պղծուին:

— Զաւա՛կս, կ'ըսէ Տէրտէրը, զինքը ճամբուս վը-
նող հարսնուկին, մայրիկին վրայ ազօթելու համար,
ինչո՞ւ զիս կանչեցիք փոխանակ պատուելին կանչելու:

— Որովհետեւ, կ'ըսէ հարսնուկը, բժիշկը ըսեր
էր որ մայրիկին հիւանդութիւնը փոխանցիկ է:

* * *

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ «ԱՐՁԱԿԵԱ»Ն

ԹՈՒՐԳԻՈՅ գաւառի հեռաւոր մէկ զիւղի քահա-
նան անկողին կ'իյնայ եւ մեքձ է ի մեռանիլ:

Ուստի իր եւ անեղաց փափազին համաձայն վան-
քի մը Եպիսկոպոսը կը հրաւիրուի, որպէսզի հիւանդին
«Արձակեա՛» մը խօսի:

Եպիսկոպոսը անշուշտ սիրով ճամբայ կ'ելլէ,
պաուած իշով մը:

Ստաանան բան զործ չունի, ճամբուն վրայ էջը
ստաբերը կը անկէ: Նոյն պահուն պատուելի մըն ալ
անպիէն տկնոյր քթին, պատառնը ձեռքը, օրօր շորոր

կը հասնի հոն եւ բանը հասկնալէ վերջ, կ'ըսէ Եպիսկոպոսին, *անշուշտ հեղինանքով*:

— Ա՛յ ծերուկ, «արձակեալ»ն փոխանակ տէրաւորին՝ աւանակիդ վրայ կարգադիր, որ չստակէր:

— Պատուելի՛ կ'ըսէ Եպիսկոպոսը, իշուս հարցոյի, ես բիրտու եմ, ատանկ բաներու չեմ հաւատար, բաւ:

* * *

ՓԱԽՈՒԿ ԱՄՈՒՍԻՆԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԼԻ երեսասարդին մէկը կ'ամուսնանայ եւ հաղիւ մեղրալուսնի օրերը բոլորած հարսը կը ձգէ տուն եւ զարիւղի ցուպը ձեռքը կը հեռանայ Պօլիս:

Հոն 15 տարի պանդխտելէ յետոյ, տուն կը վերադառնայ եւ ի՞նչ տեսնէ աղէկ: Իր բացակայութեան կինը բազմաւորուել է երեք զաւակներով: Առաջինը 14 տարու, երկրորդը եօթը, երրորդն ալ երկու տարեկան:

— Աղջի՛, ո՞վ են տանք կը հարցնէ զայրոյթով:

— Օ՛, սիրո՛ւն ամուսինս, հանդարտէ, կը պատասխանէ կինը փաղաքշանքով մը: Տե՛ս, աս երեքն ալ քու հարազատ զաւակներն են:

— Ինչպէ՞ս...:

— Պատմե՛մ...:

— Ամենէն մեծը սիրոյ պատույն է մեր մեղրալուսնի օրերուն: Գիտե՞ս ա՛՛...:

— Է՛՛ միւսնե՞րը:

— Երկրորդն ալ ունեցայ այն օրը, որ ինծի սիրոյ նամակ մը զրկած էիր Պօլսէն:

— Է՛՛, չատ լաւ, երբո՞րդը:

Երրորդը, որ այդ պահուն գլաթի մը վրայ ախտիկ րբեր, ճանկով, ճանկով սուփ կուտէր,

— Թո՛ղ, կը յարէ կինը, թո՛ղ այդ երրորդն ալ իր սուփը ուտէ, ան ալ քեզի բարբա բաժն չունի եա՛...:

ԲԱԼԱՍԱՆ ՏԱՅՈՒՆ ՆԱՇԻԻԸ

ԳՈԶԱՆԻ Լեռներէն մէկուն մէջ երիտասարդ մը կար, որ ամուսնացաւ, իրեն պէս փախուկի մը հետ եւ երեք ամիսէն ունեցաւ մանչ զաւակ մը:

Է՛, ի՞նչ բնէն: Բան մըն է եղաւ, պէտք էր միտք հանդարտեցնող հաշիւ մը գտնել, որ տղուն արը-նա-մուսը չաւրուէ:

Կը չտիրեն, կը ձեւեն, չեն կրնար տակէն ելլել:

Խելօք Դաւիթին մէկը այլ պահուն իրենց օգնու-թեան կը հասնի եւ կ'ըսէ, թէ Սոսյ մէջ հայ մարդ մը կայ, որ տաանկ կնճռոտ հաշիւները կրնայ լուծել, եթէ իրեն կարեւոր նուէր մը արուի: Այդ հաշուադէտը կը կոչուի Բալասան Տայի:

— Նուէրին խօսքը կ'ըլլայ պէ, կ'ըսեն լսողները, թող բամբասող լեզուները կարկին, ջա'ն գուրպան ի-րեն:

Կուգայ, կուգայ Բալասան Տային, առօք փառօք կը բազմի հարս ու փեսին մօտ: Կը լսէ պատմութիւնը, կ'ընդունի նուէրը եւ համբրիչը հանելով կը հաշուէ:

— Բարեկամներ, ճիշդ հաշիւ է աւ եւ նորածինը ճիշդ ինը ամսու կուգայ, իրար անցնելու պէտք չկայ:

— Թէ ինչպէ՞ս:

— Մտի՛կ բրէք, հաշիւը աւ է: Փեսին ամուսնու-թիւնը հարսին հետ կ'ընէ երեք ամիս, երեք ամիս ալ հարսին ամուսնութիւնը փեսին հետ, եղաւ վեց: անց-նող ամիս, այս ամիս եւ զաւրդ ամիս երեք ալ ան, կ'ընէ ճիշդ ու ճիշդ ինը ամիս...: Պրծաւ դնաց:

Բալասան Տայուն հաշիւը կը հանդարտեցնէ միա-քերը եւ մինչեւ վերջ հարս ու փեսայ կ'իյնան կ'ելլեն արտվ-նամուսով:

* * *

Մ Տ Ա Մ Ո Ւ Է Ա Մ Խ Օ Ս Ք Ե Ր

Էջը իշուն քով կապեա՝ կա՛մ արուցը կ'առնէ՝ կա՛մ քարուցը:

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՃԷՆՆԷԹԸ

ՀԱՐՈՒՍՏ ՄԵՏՄԵՆ ՀԱՅ ԳԵՐԱԿԻ ՄՐՈՆԷՐ ՅԱԿՈՐ
անունով: Այս վերջինը թէպէտ անխելք չէր, բայց
թուրքերը զինքը բանի տեղ չէին դնէր, չէ՞ որ աղքատ
էր եւ կեաւուր:

Ասոր համար ալ գրացի իսլամներ, երբ հաւաք-
ւէին Մեհմէտին սենեակը, միշտ կ'առաջարկէին Յակո-
բին, որ հալս-տինը ընդունի, իսլամանայ:

Եւ կ'ըսէին:

— Մե'ղք ես Յակոբ, ինչո՞ւ երթաս աղքատ Յի-
սուսի մը ետեւէն: Հո՞ն ի՞նչ ունէր ան՝ որ հոն ինչ
պիտի տայ քեզ: Մինչդեռ մենք մեր ճեմնէքին մէջ
գուրգուրանքը պիտի վայելենք բիւրատուր հուրի-
փերիներու, նման մեր Փէյղամպերին:

Խեղճ Յակոբը շատ կը նեղուէր այս խօսակցութե-
նէն, բայց կը վախնար ալ բան մը ըսելու: Մերժէր
ի՞նչ ընէր, ընդունէր ի՞նչ ընէր: Ճարը գտաւ վերջա-
պէս ու օր մը այսպէս ըսաւ:

— Ազանե՛ր, ձեր առաջարկը ընդունելու մտքով
չառ խորհեցայ, աղօթեցի եւ ուղեցի տեսնել եւ հաւա-
տալ: Եւ տեսայ:

Երա՞ղ էր, թէ տեսիլք, չեմ գիտեր, տեղ մը գրա-
նուեցայ, տեղ մը որ այս մոլորակին մէջ չէր: Ինձ բա-
ւեցաւ որ այդ տեղը ճեմնէքն էր: Ասոր մէկ անկիւնը
խորխորած չէնք մը կար, հարցուցի որո՞ւն է այս:
Ըսին շէքանոսներունը:

Ուրիշ մը տեսայ կիսաւեր եւ կիսափուլ, որու խո-
րերէն խառնիճադանճ ձալներ կուզային: Ըսի, որո՞ւ
ճեմնէքն է այս: Ըսուեցաւ, Մովսիսականներունը:

Յետոյ չէնքի մը առաջ գտնուեցայ, որու ներսերէն
ալ խորունկ ձալներ կուզային, եւ այնքան մեծ բաղ-
մութիւն լեցուեր էր հոն, որ մանողներու շատութենէն
չէնքի սեմերը մաշեր էին: Հարցուցի որո՞ւ ճեմնէքն
է այս: Ըսուեցաւ Քրիստոնեաներունը:

Ամենէն վերջ տարուեցայ չէնքի մը առաջ, որ

գոյնզգոյն կը շողար, նովոզնոր էր եւ քարերը աղա-
մանդի նման: Իրաւ ալ հոգեղէն մարմիններ, հուրի-
փերիներ անոր գուբսի կողմը պար բռներ չափրաստ
տիվան կը սպասէին: Շիտակը զմայլեցայ: Նայեցայ
գուռը կղպուեր էր: Հարցուցի որո՞ւ է այս ճէճնէքը:
Ինձ բտուեցաւ իսլամներունը:

Իսկ ինչո՞ւ ասոր դռները կղպուեր են:

— Հոս, բտուեցաւ, տակաւին մարդ մտած չէ...

* * *

ՀՈԳԻՆԵՐՈՒ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՂԲԱՏ Սերգոյ կը բնակէր աղարակի մը մէջ եւ
իր բազմանդամ ընտանիքը կ'ապրեցնէր իր միակ կովին
կթեղէնովը:

Գէջ օրեր եկան, Սերգոյ պարտական ինկաւ եւ չի
կրցաւ իր ապառիկները վճարել:

Ասոր վրայ, պարտաւէրերը հաւաքուեցան եւ ու-

րտչեցին Սերգոյի կովը ծախել եւ արժէքը բաժնուիլ:

Ի՞նչ բնէր խեղճ մարդը: Դրան առջեւ ելեր, արը-
տում ախուր կը խորհէր:

Դիմացէն պատուելին նկատեց ու հասկցաւ ո՛ր

բանը ինչո՞ւմ է:

Մօտեցաւ անոր ու որպիսութիւնը հարցուց:
— Ի՞նչ բաժ մ պատուելի՛, պատասխանեց Սերգոյ:
Հայս եաման է, ասանկ ու ասանկ: Մեր Տէրաէրէն
խեր չկայ: Ղուրպան քեզ պատուելի: Եթէ ուզես,
գո՛ւն կրնաս բան մը բնել: Այն ասան ես եւ բնաանիքս
առյուծաւ կը մնանք քեզ երախտապարտ:

Պատուելին, բարի հովիւ, չափեց ու ծանր գտաւ
Սերգոյի ցար: Մէկէն սրտեց եւ բտաւ:

— Սերգոյ՛, կ'ուզեմ հոգի մը փրկել: Որչա՞փ է
պարտքդ:

— Հարի՛ւր տոլար:

— Միայն հարի՞ւր տոլար: Ոչի՛նչ, այդ բան մը
չէ: Ես այսօր բոլոր պարտքդ կը վճարեմ, պաշմանաւ

որ յետ այսու մեր եկեղեցին պիտի գաս աղօթել: Եւ
ամէն Կիրակի:

— Շա՛տ լա՛ւ:

Սերգոյի պարտաքը վճարուեցաւ եւ ինքը թէպէտ
Մայր-Եկեղեցւոյ զուակ, բայց սկսաւ ժողովարան
յաճախել:

Օրեր ետք, հին բողոքականներ, նախանձախնդիր
մարդիկ, տեսան եւ ստուգեցին որ Սերգոյ ամէն Կիրա-
կի նախ Մայր Եկեղեցի կ'երթայ կ'աղօթէ եւ ապա ժո-
ղովարան:

Պատուելիին տկանջը հասաւ այս անհաւատարմու-
թիւնը, ու յաջորդ Կիրակին բռնեց Սերգոյի օձիքէն:

— Է՛՛ Սերգոյ աղբար, բաւ պատուելին, աս ի՞նչ
է կը լսեմ քու մասին: Ճի՞շդ է որ գուն նախ եկեղեցի
կ'երթաս ամէն Կիրակի եւ յետոյ կուգաս հոս: Եւ ին-
չո՞ւ:

— Այո՛, պատուելի, բաւ Սերգոյ, հոն կ'երթամ
հոգւոյս փրկութեան համար, իսկ հոս կուգամ կովիս
փրկութեան համար:

* * *

ԿՏՐԻՃ ԷՐԻԿԸ

ԷՐԻԿ կնիկ քունի մէջ, գիշերանց զոգեր կը մտնեն
տուն մը, ու կը սկսին տան կա՛հ կարասիները կողոպ-
տել:

Կնիկը քունէն կ'արթննայ եւ ի՛նչ տեսնէ: Գոգերը
տունը կը մերկացնեն: Կը մշտէ էրկանը եւ կ'ըսէ:

— Մա՛րդ, ելի՛ր, տուներնիս գող մտեր է:

— Կնի՛կ, կ'ըսէ մարդը, աչքերը չփակով, գուն
ինձմէ երիտասարդ ես, բրէ՛ ի՛նչ որ պէտք է:

— Բա՛յց, մա՛րդ, կ'ըսէ կինը, գիտես որ ես երկու
հոգի եմ, ծոցս եմ:

— Ակը՛տար կնիկ, կ'աւելցնէ կարիճ էրկեր, գուն
երկու հոգիով չես համարձակիր բան մը բնել անոնց,
հապա ես մէկ հոգիով ի՞նչ կրնամ բնել:

ՓԵՍԱՅ ԿԱՐԱՊԵՏԻՍ

ՀԱՃԻ Մալբրիկը ամէն օր Եկեղեցւոյ պաշտամունքէն ետք խորանին կը մօտենար եւ առանձինն կ'աղօթէր միշտ կրկնելով «Կարապետիս, Կարապետիս, Աստուած պապա՛, օգնէ՛ Կարապետիս»:

Սակալն Հաճի Մալբրիկը ունէր երկու Կարապետ, մին իր հարազատ զուտկը Կարապետ, միւսը փեսան Կարապետ:

Օր մըն ալ Մեծ Պահօց իրիկուն մը խորանի վարագոյրին տաջեւ իր յանկերդը կրկնելու տան, վարագոյրին ետեւէն մին կը հարցնէ իրեն:

— Հաճի Մալբրիկ, օգնե՛մ, բայց ո՞ր մէկ Կարապետիդ:

Հաճի Մալբրիկ զուրսէն.

— Փեսա՛յ Կարապետիս, փեսա՛յ Կարապետիս...:

* * *

Գ Է Լ Կ Ա Պ

ԹՈՒԻՐՔ գեղջուկ մը իր էշը կը կորսնցնէ եւ դալն զալլերէն ապահովելու յոյսով տէրտէրի մը կը դիմէ, որ գէլկապ մը պատրաստէ:

Քանի մը սեմք (զրուշ) նուէր կը ցնծայ ու տէրտէրն ալ մէկ-երկու բերան աղօթք կը փշէ կը մշէ, յետոյ եղէգր տանելով գէլկապ մը կը զրէ եւ թուրքին տալով կ'ըսէ:

— Ա՛լ, հեմշերի, գորֆա արքըգ, էշէյինի զուրս եմէգ: Ամա տուա էք, էշէյին օգումուշ էլինե տիւշ-մէսին, տէվիրինի պուլուրտա եէր...:

— Ա՛ս բարեկամ, անհոգ եղիր (այս նիստիւի չընորհիւ) ալիւս զալլերը չեն կրնար էշդ ուտել, միայն աղօթէ՛ որ էշը կրօնականի մը ձեռքը չանցնի, զուցէ ձեւը կը զանէ ու կ'ուտէ...:

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԾԱՌԱՆ

ՂԱԼՖԵՆՅ Գիրգուր էմմին երկուր տարիներ զուրպէթ ապրած մարդ էր. իր կեանքի մեծ մասը Պօլիս Չաթալ Խան անցուցեր էր եւ առ հասարակ գինեատունները:

Գիրգուր էմմին երբ գրամ ունենար, ընկերական մարդ էր, կը հաւաքէր իրեն պէս բազմահալած մարդիկը գինիի—օղիի սեղանին շուրջ, կը խմէր, կը խմցընէր ամէնուն կենացը, միշտ ալ յանկերգելով՝ ինի, մէն—իմ, Աստուա՛ծ իմ: Բայց երբ գրամը սպառէր, թթու, կախերե՛ս, ո՛չ ոք կրնար իրեն մօտենալ: Կը շափէր, կը շափէրէր մաշթերը մերթ ընդ մերթ բողբոջի ձայնի բարձրացնելով գինքը ստեղծողին, կ'ըսէր ու կը կրկնէր:

— Է՛ն եախամտան, Ալլա՛հ, զուլուն տէյիլիմ:

(Թո՛ղ օձիքս Աստուա՛ծ, ես քո ծառան չեմ):

* * *

ՃՈՐՏԻ ՄՏԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ՃՈՐՏԻՆ մէկը իր կնիկը գէմն տներ, սեղան չբաղէր, կ'ուսէր կը խմէր եւ մեծ մեծ ալ կը ջարդէր իր բրած եւ չբրած հերոսութիւնները պարծենալով:

Յանկարծ զուրսէն Աղայի, Չափան Օղլույի, ձիու խրիինջը կը լսուի:

Ճորտը լեզուապատառ կը ցատկէ եւ ձիուն պախուրցին պլլուելով՝

— Ծառայ եմ աղա՛, կ'ըսէ, ի՞նչ է հրամանդ:

— Օլա՛ն, խընգիք կեալիւ՛ր, բռնէ՛ ձիուն սանձէն կը հրամայէ Չափան Օղլուն, եւ ձիէն վար իջնելով մարտկին կոթովը Ճորտին բալբաթիքը շրջանակ մը կը գծէ աւելցնելով:

— Մինչեւ որ տունէդ զուրս ելլեմ, չբլլայ որ ոտքդ փորձես գիծէն զուրս հանել, թէ ոչ գլուխդ կը կարեմ:

— Ծառա՛յ եմ, աղա՛ :

Եւ ահա աղան կը մտնէ տուն, կը բազմի սեղանին գլուխը, կ'ուտէ, կը խմէ եւ ժամերով տունն ու ականջներէն յետոյ, կը նստի ձին ու կը մեկնի :

Հիմա կինը մօտենալով էրկանը .

— Տո՛ւ, պէյնիհո՛ւմ մարդ, կ'ըսէ, ո՞ւր մնաց քու քաջութիւնդ : Երբ աղան ժամերով բազմեցաւ տունդ, կերաւ խորտիկդ, խմեց գինիդ, լպրակեցաւ, վախեց կնիկդ . . . բէ՛՛ ի՞նչ բերդ դուն :

— Էհէ՛յ տանկալախ կնիկ, կը պատասխանէ մեր քաջը : Աղան ալ կարծեց որ ես իրմէն վախեցայ : Երբ դուք ներսն էիք եւ աղան հրամայած էր սա դժէն դուրս սաք չգնել, մինչդեռ ես քանի քանի անգամ, սաքս գիծէն դուրս ներս, քէ՛՛-քաշէ, քէ՛՛-քաշէ . . . : Հիմա դո՛ւն ալ հասկցա՞ր քաջութիւնս . . . :

* * *

ՍԷՐԻԿՆ ՈՒ ԷՐԻԿԸ

Կին մը վախժառնամենի իր էրիկը կորսնցնելու գործողութիւնը կ'ունենայ եւ գիշեր ցորեկ հնահուքէն քունը կը կորսնցնէ եւ կը հիւանդանայ :

Իր միտմիտ աղան, Սերգոյ, մայրը կը բազմեցնէ իշուն վրայ եւ քաղաք կ'ուղղուի բժիշկի :

Ճամբու վրայ ասոնց կը հանդիպի օր արեւ տեսած վարդապետ մը եւ խնդրել հասկնալէ վերջ՝ կը կանչէ Սերգոյն մեկուսի եւ անոր աղանջէն բաներ մը կը փրսփրսայ :

— Ո՛ւչ, ո՛ւչ երեք, պոռալով Սերգոյ կը մօտենայ մայրիկին :

Մամիկն ալ, կարծես կը կուսէ վարդապետին խորհուրդները եւ կ'ըսէ .

— Ինչո՞ւ մտիկ չես քնեք վարդապետի խօսքերուն, Սերգո՛յ :

— Մայրի՛կ, վարդապետը կ'ըսէ թէ քու մայրդ կ'առողջանայ, երբ որ ամուսնացնես գինըր : Մինչդեռ

ևս կ'ըսեմ իմ մայրը վաթսուն տարուայ կին է, էրեկն էրի, ի՛նչ պիտի բնէ էրեկը:

Մայրեկը վայրկեան մը խորհելէ վերջ, կը յարէ.
— Սերպո՛յ, աղա՛ս, միթէ դուն Վարդապետէն լա՞ւ գիտես...:

* * *

Ղ Տ Ը Շ Ա Ն

ՂՏԸՇԱ լաւ երիտասարդ էր, ընկերական մարդ, կը սիրէր ուտել խմելը, միայն կը ցուէր որ ինք ա՛նունի օր չունի: Սուրբ Սարգիս, Սուրբ Յակոբ կու՛ղան ու կ'անցնին, Տէր ու Տէրաէր կը հաւաքուին Սարգիսներու, Յակոբներու տունը, ձեր կենաց, մեր կենաց կը կոնծեն, Ղարշա գրկուած է այդ բաներէն:

Օրին մէկը գիւղին Տէրաէրը կ'իմանայ Ղարշայի փախապը եւ ածան բուծանը հաւաքելով կը տանի Ղը՛արշայի տունը, խնդիրը կը պարզէ անոնց, կը փոխէ Ղարշայի անունը եւ կը կոչէ զայն Յովհաննէս:

«Յովհաննէս է անուն դորա»:

Ծնունդը կը մօտենայ, Աւագ Տօնին են, Յակոբոս եւ Յովհաննէս Տեառնեղբօր օրն է, Տէր ու Տէրաէր կը հաւաքուին կ'երթան Յովհաննէսի տունը, կ'ըսեն Անու՛նովդ Ծերախաս, եւ, կ'ուտեն կը խմեն մինչեւ կէս գի՛շեր:

Գանի մը օր վերջը Ծնունդ է, եւ Մկրտութիւն: Գիւղացիք դարձեալ Յովհաննէսի տունն են, եւ այս անգամ կ'ուտեն կը խմեն յանուն Յովհաննու Մկրաիչի:

Ութօրէք կուգայ, դեռ արեւ չծագած գիւղը նորէն սաքի է, այս անգամ դարձեալ շնորհաւորութիւններ Յովհաննէսին, յանուն Յովհաննու Կարապետի:

Ա՛լ չափր կ'անցնի: Յովհաննէս Եկեղեցի կ'երթայ եւ Յովհաննու Կարապետին պատկերը գիտելով կը տեսնէ որ խեղճը ո՛չ չալ ունի, ո՛չ չալվար, ուղտի կաշի մը կուրծքէն վար:

Կը գիտէ, կը դատէ ու կ'ըսէ.

— Պարապ տեղ չէ՛, որ այս խեղճը մնացեր է այսպէս մերկ ու բոլորիկ:

«Լաւ է, ինձ համար հին ձեւով
մնալ Ղարշա մը աննշան,
Քան ըլլալ Սուրբերու կարգին՝
անվարախ փէրուշան»:

* * *

ԿԱՏԱԿ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՆԵՏ

ԶԿՆՈՐՍԻՆ մէկը օրն իրուն, ուռկանը ջուրը նետած կըստասէ, որ ձուկ մը բռնէ: Բայց իզուր: Այդ օր կարծես բոլոր ձուկերը բանգէտ դարձեր էին:

Այս անգամ խեղճ ձկնորսը, սոսիկ մը ծունկի կուգայ եւ կ'աղօթէ Աստուծոյ աշտպէս:

— Ո՛վ Աստուած, եթէ յաջողիմ այսօր ձուկ մը բռնել, գէթ մէկ հատ ձուկ, կ'ուխտեմ երկու մոմ վառել, քու խորանիդ առջեւ:

Զկնորսին բազդը կ'արթննալ եւ աղուորիկ, արմբուլիկ ձուկ մը լսգալով սողալով կուգայ կ'իյնայ ուռկանը:

Հիմա ձկնորսը ուրախութենէն ինքզինքէն ելած, ձուկը կ'առնէ ձեռքը ու կ'ըսէ:

— Օ՛րս, Աստուած, քեզ խարեցի:

Զուկն է յանկարծ թափ կուտայ ինքզինքին, կը ցատկէ ջուրը ու կ'աներեւութանայ:

Այս անգամ ձկնորսը աչքերը շփելով, վեր վար կը նայի ու կը յարէ:

— Պըբէ՛ Աստուած, դուն ալ հէ՞ջ մի կատակ չե՞ս գիտեր...:

* * *

ԵՐԵՔ ԱՂՕԹՈՂՆԵՐ

Ինքզինքն կ'ըլլայ, ինչպէս չըլլար, օրին մէկը Հըրեայ մը, Թուրք մը եւ Հայ մը միասին աղօթքի կը կենան:

Թուրքը կ'աղօթէ աշտպէս:

— Ո՛վ իմ քերիւմ Ալլահ, *կը խնդրեմ որ մէկ օրւան մէջ ջարդուին աշնքան Հալեբ, որքան դառնուեներ որ կը մորթուին Իսլամներու Ղուրպան Պայրամին:*

Հայը կը լսէ այս աղօթքը եւ կը շարունակէ:

— Աստուած հարցն մերոց, *կը խնդրեմ որ մէկ օրւան մէջ ջարդուին աշնքան Թուրքեր, որքան կը ջարդուին կարմիր հաւկիթներ Ձաակի Կիրակին:*

Իսկ Հրեան երկուքն ալ մտիկ ընելէ յետոյ կը շարունակէ:

— Աստուած Արքահամու, Իսահակայ եւ Յակորայ, *կը խնդրեմ որ այս իմ երկու ընկերներուս աղօթքներն ալ ընդունիս եւ կատարես անյատաղ: Ճիշդ իրենց կամքին համաձայն:*

* * *

ՆԱՄԱԿԱԳԻՐ ՄՈԼԼԱՆ

ԹՈՒԻՐՔ *գիւղացի մը Մոլլային կուգայ եւ կը խնդրէ անկէ որ Զոնկուլտաֆ նամակ մը գրէ իր զաւկին:*

Մոլլան կը քաշէ տիվիթն ու եղէգը, թուղթին վրայ բաներ մը կը ճստէ, կը մըտէ, բայց երբ կարգը կուգայ հասցէին, Զոնկուլտաֆ չկրնար հեղել: Այս մէկը Մոլլայի խելին չպառկիր, ի՛նչ ընէ:

— Տիկի՛ն, *կ'ըսէ մեր իմաստուն Մոլլան, բա չըլլա՞ր որ փոխանակ Զոնկուլտաֆի՝ նամակիդ հասցէն գրենք Իզմիր, որ աւելի մեծ քաղաք է...*

* * *

ԲՈԼՈՐԸ ՀՈՍ

ԳԵՂՋԿՈՒՀԻ *մը կը մեռնի եւ գրողը գինքը կ'առնէ իր առնի մութ տեղ մը, դժոխք:*

Պատուը դռնէն ներս մտնելուն պէս կը տեսնէ իր գիւղի քահանան վիզը ծուռ կեցեր է գրան կտին:

— Պա՛, Տէրտէ՛ր, *այս ի՞նչ է, դո՞ւն ալ հոս, կը հարցնէ պատուը զարմացմամբ. իսկ Տէրտէրը կը պատասխանէ:*

— Օհո՛, տիկին քուրիկ, Տէրտէրին խօքը՞ կ'ըլլայ, քեզ մը ներս սը մանես պոպոզիկներուն պոպոզիկն ալ հոս է: Վարդապետ, Եպիսկոպոս՝ բոլորը հոս...:

* * *

ՏԱՍԸ ՀԱՅՐՆՈՅ ԶԱԿԱԿԸ

ՄԵ ՀՄԵՏՃԻԿ զպրոց կ'երթար ուսանելու, բայց իր զպրոցական ընկերները կը ծաղրէին զինքը՝ «Օ՛ն պապալը օղլան» ըսելով: (Տասը հօր զաւակ):

Տղան օրին մէկը սաստիկ յուզուած լալով տուն կուգայ եւ իր մօրը կը պատմէ իր ընկերներէն լսած նախատինքը: Մայրը Մեհմեաճիկի մագերը չօյելով՝

— Վա՛յ Եալքում, կ'ըսէ, անան է՞ր Եիւզիւ միւ կէօրտիւ: Ալի իլէ Վէլի, տէօրքտէ օնտան Էվէլի, Շապան, Բամագան, պիքտէ Բահմէթլիկ պապան: Եալքում, անան է՞ր Եիւզիւ միւ կէօրտիւ...:

(Ա՛, Էալքում, կ'ըսէ, մայրդ ա՞յր է տեսեր, Ալին ու Վէլին, չորս ալ տեսին: Շապանն ու Բամագան, մէյ մ'ալ հանգուցեալ պապան: Էալքում, մայրդ ա՞յր է տեսեր...):

* * *

ՅԱՄԱՌ ԿԻՆԸ

ԷՐԻԿ կնիկ օր մը դաշա կ'ելլեն պտոյտի: Օր տրեւ, սարէն ձորէն կը խօսին: Սասանան բան դործ չունի մէյ մ'ալ էրիկ կնկան մէջ մէծ մըն է ծայր կուտայ:

Հետուն, սեզում մօրտի մը մէջ անասուն մը կը խլրաէր, անասուն մը բաւական խոշորիկի, ալծու մեծութեամբ:

— Տե՛ս, կնի՛կ, կ'ըսէ էրիկը, մօրտին մէջ տրծիւ մ'է իջեր, զորս կ'ուտէ:

— Ի՛նչ կ'բսեւ մա՛րդ, կը յարէ կնիկը: Այդչափ խոշոր արծի՞ւ կ'ըլլայ, խելքիդ են եկեր, անիկա տրծիւ է, ալծ մըն է:

էրիկը՝ թէ արծիւ է, կնիկը՝ թէ այծ է, հարայ
հրոց, ա՛լ հար ու մար:

Ասոնք վէճի մէջ են, անդին արծիւը թեւերը բա-
ցած կը սաւառնի, կը բարձրանայ օդին մէջ:

Այս անգամ էրիկը յաղթական, կը պոռայ.

— Տեսա՞ր նզովի՛ց արմատ, արծիւ է, քռա՛ւ...:

Իսկ կնիկը դարձեալ կը պնդէ՝

«Թռա՛ւ նէ էլ էծ է...»:

* * *

ՊԸԼԼՈՐԸ (ՍԱՐՄԱՆ)

ՓԵՍԱՅ Թորոս նոր պսակուեր էր ևւ ըստ սովո-
րութեան հարսնեւորներ փեսային տունը կ'ուտեն, կը
խմեն:

Այս ամէնը լաւ: Սեղանի վրայ համադամ կերա-
կուրներ չստ կան, բայց փեսային սիրածը որթատուն-
կի տերեւն է, անկէ պատրաստուած պլլլլը՝ որ կար-
ծես իր հարսէն ալ աւելի կը սիրէր:

Եկո՛ւր, տե՛ս որ հարսնեւորներ տերեւը լման
կերեր սպասեր էին, առանց բաժին հանելու փեսին:

Գիշեր է, հարսնեւորներ կը մեկնին: Հարս ու փե-
սայ պիտի վստեն շիմենեան ջահերը, բայց Թորոս ան-
տեղացի չէ: Չմօտենար հարսին:

Թորոսին հայրը կը զգայ որ առադատաբ սենեակը
անհաճոյ բան մը կ'անցնի, կ'ուղէ միջամտել:

Ու փեսային մօտենալով կ'ըսէ.

— Տղա՛յ Թորոս, ինչո՞ւ կըստպասցնես հարսդ, ին-
չո՞ւ չես մօտենար իրեն, մեղք չէ՞...:

Թորոսն է սրտնեղած կը պատասխանէ.

— Ո՛վ որ կերաւ պլլլլը թո՛ղ ան պլլլուի հար-
սին...:

ԾԵՐՈՒԿԻ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾԵՐՈՒԿԻ մը շալակ մը փայտ առեր կռնակը աքալով հեւալով քաղաք կը չուէր:

Ճամբան Տէրտէր մը կը հանդիպէ իրեն: Բարի հովիւը կը խղճայ ծերունոյն եւ մօտենալով խօսքի կը բռնուի:

— Բարի՛ ծերուկ, ո՞ւր այդպէս շալկուած:

— Ի՛նչ ընեմ Տէրտէր, կ'ըսէ ծերուկը, փայտը քաղաք կը տանիմ, որ ծախեմ ու ընտանիքիս համար հայ գնեմ:

— Ինչո՞ւ փայտը շալակով կը տանիս, էջ չունէի՞ր դուն:

— Է՛՛ Տէրտէր, էջս վախճանեցաւ...:

(Վախճանեցաւ գործածեց ծերուկը, որովհետեւ լսեր էր, որ կրօնականներու մօտ ստակեցաւ ըսելու տեղ վախճանեցաւ պէտք էր ըսել):

Քահանան ներողամիտ կը դնուի ծերուկին եւ կը հանէ քանի մը սենթ ալ կուտայ անոր որ ծախուէ, մի-եւնոյն տանն կը պատուիրէ որ ա՛յլեւս վախճանեցաւ բոլոր չգործածէ, այլ՝ ըսէ ստակեցաւ:

— Ծա՛ւ լաւ, կ'ըսէ ծերուկը, շատ շնորհակալ եմ Տէրտէր քեզէ, կը խոստանամ ասկէ վերջ գործածել ստակեցաւ: Միայն շատ կը խնդրեմ որ վերադարձիդ մեր տունը հանդիպիս եւ կնոջս վրայ աղօթք մը կարդաս: Խեղճը տարիներէ իվեր անկողնոյ մէջ կը տառապի:

— Ինչո՞ւ ես գամ, միթէ ձեր գիւղը քահանայ չունի՞: Թո՛ղ անիկա աղօթէ:

— Մեր քահանան... ստակեցաւ...:

* * *

ՄԵՆԵՄԻՏ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ՄԵՆԵՄԻՏ եւ Յիսուս, օրին մէկը ընկերովի կ'ով մը կը մօրթեն, միսր կը ծախեն եւ հաշիւի կը նստին, եւ ի՛նչ տեսնեն, միտին արժէքը հաղիւ թէ իրենց վճա-

բաժնի գրամբը կրցեր է բանիկը եւ միայն մարթը մնացեր էր շահ:

Երկու ընկերներ, գիշերանց սիրով բարով այս հաշիւը կը տեսնեն եւ կ'որոշեն վաղը առաւօտ մարթը ծախել եւ արժէքը բաժնուիլ: Յիսուս բարի է, մարդէն բան մը չանցնէր, սակայն Մեհեմէտ խորամանկ, քուսը չտանիր:

Կէս գիշերին, երբ Յիսուս խոր քուսի մէջ էր, Մեհեմէտ մարթը կը շալկէ եւ կը նետուի օդին մէջ: Յանկարծ Յիսուսն է, կ'արթնայ եւ ի՛նչ տեսնէ, ո՛չ կաշի կայ, ո՛չ ալ Մեհեմէտ:

Աչքերը կը շփէ, կը հագուի, կը շքուի եւ ելլաւ, մաշալլա կը նետուի Մեհեմէտին ետեւէն:

Մեհեմէտ առջեւն, Յիսուս ետեւէն՝ ամպէ ամպ կը ցատկեն, չանթ, սրտում, կայծակ, վալլակ, բայց իզուր:

Մեհեմէտ ո՛ւր, Յիսուս ո՛ւր: Մինչեւ օրս ալ Յիսուս Մեհեմէտին ետեւէն կը վազէ, բայց չկրնար բռնել:

Այսպէս կ'ըզրափակէ թուրք հօճա մը թոմարզայի մը, յոխորտանքով:

«Տեսա՞ք սրբան անճարակ է ձեր Յիսուսը, որ մեր միւսպարէկին ետեւէն չկրնար հասնիլ»:

Թոմարզային կը խորհի, կը խորհի եւ վերջապէս լիզուին քարը կը հանէ:

— Ի՛նչ բան է այն Յիսուսին որ այդպիսի զոյաւարակի մը հետ կը փորձուի ընկեր ըլլալ...:

* * *

ՅՈՐԵՆՆ ՈՒ ԳԱՐԻՆ

ՅՈՐԵՆԸ ԵՐՈՒՍԱՊԷՄ Ուխտի կ'երթար: Կանչեց իր զրային, Գարին՝ եւ բաւ անոր:

— Գարի՛ եղբայր, մինչեւ վերադարձս կ'ուզեմ որ ինձի փոխանակես: Կ'ընդունի՞ս:

— Անշտ'ւշտ, ըսաւ Գարին: Եւ աւելցուց: Կըր-
նա՞մ հոց ըլլալ:

— Հրամմեր ես: Կընա՞ս:

— Կընա՞մ կորկոտ, (կանտրմա) ըլլալ:

— Այո՛, կընաս:

— Կընա՞մ պաքսիմաս ըլլալ:

— Անշտ'ւշտ կընաս:

— Կընա՞մ եւ փախլալա ըլլալ:

— Է՛, այդհափ մի՛ բարակնար, կը հիւծիս, ըսաւ
ցորենը:

* * *

Պ Ա Ն Ե Ց Ո Ղ Ը

ՄԵԾ Պահոց օրեր են, Վարդապետ, Եպիսկոպոս
գլուղ են թափուեր Բանին Կենաց քարոզութեան համար:

Գլուղի մը մէջ գլուղացիք քարոզիչ Եպիսկոպոսին
խրատականներէն քաջալերուած կը բռնեն հովիւ Մար-
կոսը, բազմութեամբ քաջքրտելով կը բերեն Եպիսկո-
պոսի հիւրընկալուած սենեակը: Հովիւը մեղաւոր էր,
որովհետեւ յանդգներ էր այդ օր մածուն ուտել, պա-
քը տրել, ուստի պէտք էր որ Եպիսկոպոսին ձեռքով
պատժուէր:

Այս մէկը երբ դրան կը մօտենայ, թոյլ չարուիւր
բերն ներս մտնել: Գրան մօտ պահապան կեցեր էր Ե-
պիսկոպոսին փոքրաւորը:

— Կ'ուզեմ տեսնել Եպիսկոպոսը, կ'ըսէ գլուղացին
փոքրաւորին:

— Ձեռ կընար ներս մտնել, կը պատասխանէ փոք-
րաւորը, որովհետեւ Սրբազանը կը ճաշէ:

— Բայց կարեւոր ըսելիք ունիմ Սրբազանին, կը
պնդէ գլուղացին, կը հրէ դուրս, ներս կը մտնէ եւ ի՛նչ
տեսնէ: Սրբազանը փառաւորապէս բազմեր է սեղա-
նին գլուխը եւ գառնուկի խորոված կուտէ...:

Կը ցնցուի խեղճ գլուղացին եւ ետ դառնալով դա-
ւիթը կեցողներուն կը յարէ:

— Ազրբրտի՛ք, ազրբրտի՛ք, թո՛ղ ասէք Մարկո-

որ, թող երթայ իր մածունն ուտէ: Ինչո՞ւ մածուն չուտէ Մարկոս, երբ հոս խորոված կը ճաշակէ Եպիս-կոսոս:

Եպիսկոպոսն ալ ներսէն կը կանչէ:

— Ծո՛ւ, օրհնա՛ծ, ի՛նչ կը պոստաս, կը պոստաս, Եկո՛ւր, պատաս մ'ալ գուն կեր...:

* * *

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ՃԳՆԱԻՈՐԸ

ԵՐԿԱՐ, չառ երկար տարիներ առաջ, Ափրիկէի խորքերը անապատի աւազներու մէջ կ'ապրէր ճրդ-նաւոր մը անճարակ եւ ցաւատանջ: Ներլանայի ե-րազներով աշխարհէն հեռացեր գիշեր ցորեկ աղօթքով կը պրազուէր, հոգիի փրկութեան համար: Արեւու եւ աւազի ջերմութեան փուռն մէջ տապկուած, անոր փափուկ մարմինը ճեղքրած էր գիւղացու կօշիկներու նման, եւ գլխէն մինչեւ ոտքը մազերու թնջուկին մէջ կ'որսուած, աշխարհակ հրէշի մը երեւոյթը ստացեր էր:

Ամբոն սոսկալի տաք օր մը արմաւենիի մը շուքին տակ կձկուած երբ այս էակը ըստ սովորականին զարձ-եալ կ'աղօթէր երկնային կեանքի մը երազներով յա-փրջառակուած՝ տեսաւ հեռուէն աւազի ամպերուն մէ-ջէն սուրացող խումբ մը հեծեալներ, որոնք իրեն մօ-տենալով հարցուցին:

— Ո՞վ ես գուն, ի՞նչ ես քէ ցին:

— Ո՛չ ին եմ, ո՛չ ճին, կ'միմաց ծերուկը, ձեզ ըս-տեղծող Աստուծուն ծառաներէն եմ: Իսկ զուք ո՞վ էք:

— Մենք ալ, բռին, Մարայ Մեկիքին ծառաներն ենք, խումբով էլքեր ենք սրսի:

Ապա խթելով իրենց ձիերու կուշար, հովի հեռ հովի պէս սուրացին հեռուն, հեաղհեաէ խորանալով անհունին մէջ:

Իսկ ծառին տակ զարձեալ ճգնաւորը միամիտակը քարացած, կը նայի, չառ կը նայի հեծեալներու ետե-ւէն: «Հրանժոյց երկրարներու վրայ աշտանակուած հրեղէն էակնե՛ր, սոսկեչոյ թիկնոցներով, արծաթ

դարձման հանձնարարով, հուրով սուրով շողշողուն, կուշտ ու կուռ Մելիքի ծառանե՛ր, իսկ ես խաբխրած զիսկ մը...»։ Կը մտածէ, կը մտածէ եւ ապա թեւերն ու աչքերը երկինք բարձրացուցած՝ կը դռնէ հոգեխոտով։

— Ո՛վ Աստուած, անգամ մը նայէ Քու ծառայիկ, անգամ մըն ալ սա Մսրայ-Մելիքի ծառաներուն...։ Նայէ՛ թէ ո՞վ ինչ կ'արժէ...։

* * *

ՌՈՒԶՎԷԼԹԵԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԻՐԱԽՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ

ԱՅՍ Հանրապետութիւնը ունէր իր սկզբնաւորութիւնը, որոշ անկապտելի քաղաքական իրաւանց պաշտպանութեան տակ—ստոնց մէջ էն խօսքի ազատութիւնը, մամուլի ազատութիւնը, պաշտամունքի ազատութիւնը, ժիւրիի կողմէ գատուելու իրաւունքը, ազատութիւն անրանաւոր խուզարկութիւններէ եւ ձերբակալութենէ։ Ասոնք կեանքի եւ ազատութեան մեր իրաւունքներն էին։

Մենք հասանք աւելի յստակ բմբռնումի մը այն փաստին, սակայն, թէ ճշմարիտ անհատական ազատութիւնը չի կրնար գոյութիւն ունենալ առանց անտեսական ապահովութեան ու անկախութեան։ «Զքաւոր մարդիկ ազատ մարդիկ չեն»։ Մարդիկ որոնք անօթի են, մարդիկ որոնք գործազուրկ են այն նիւթն են, որ մէ չիւսած են գիկատաւորները։

Մեր ժամանակին սոյն անտեսական ճշմարտութիւնները բնդունուած են որպէս ինքնաշարժ։ Մենք բնդունեցինք, աշպէս բաժն, երկրորդ իրաւունքներու օրինադրի մը, որով կարելի պիտի ըլլայ հաստատել ապահովութեան ու բարգաւաճութեան նոր հիմք մը բոլորին համար—անկախ առաիճանէ, ցեղէ կամ հաստատիքէ։ Ասոնց մէջ են։

Իրաւունք՝ օգտակար եւ շահաւէտ գործի Ազգի արդիւնարերութիւններու, կամ արհեստանոցներու կամ ազարակներու ու հանքերու մէջ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Էջ		Էջ
Երկու Խօսք	5	Ուշիմ Սագերգուներ	43
Աստուծոյ Հետ Ընկեր	7	Զարթոստիկ Լազուն	44
Դներացե՛ք	8	Մեր Հոհտարը	44
Մահուր Հայերէնը	9	Գրագէտ Կեսարացին	46
Հանրեցուն ձմը	9	Զոհա Գեղջուկը	46
Ազուէսը Բաժանարար	10	Հաշուագէտ Ծեղունին	47
Գըրլպաշին Ուխտը	12	Մեհեմեդեւ Հանգիթճեալի Մէջ	48
Նիկիթիի Տրամարանու Բիւն	12	Օրինեալի Անունը	51
Առածներ (Կապադովկեան)	13	Մեհեմեդեւի Փարսոցը	51
Ազուէսին Հրովարտակը	14	Ազգաշ-Վարապաշ	52
Հշմարիտ Խօսք	14	Դիակեր Շուններ	52
Ազակը	15	Կարմիր Թանը	53
Հաւատացեալ Պառար	16	Շուններն ու Բարակը	53
Սատանին Մատը	17	Խաւստուն Սոփրան	54
Որտորդին Բարակը	17	Հշմարտախօս Զօհան	55
Անարդար Մեղադրանք	18	Զօհան եւ Հանրեցին	55
Ուզտին Յաւը	18	Սրամիտ Վեղերը	58
Կամակոր Կինը	20	Հատուն Վարունգներէն	58
Տիրացու Գալլը	20	Գիրտին Օնտը	59
Արդար Խօսք	21	Անաշառ Դատաւորները	60
Թանով Պատարագ	21	Մէջընկեան Բարապանը	61
Զօրաւոր Սուրբը	22	Արդար Խնդրանք	62
Կրօնականներ Անգլեանականի Մէջ	23	Խենթ Կարոն	63
Սարսակ Փոքրաւորը	24	Դժո՞ղք քէ Արքայութիւն	64
Անկաշառ Եղիսկոսար	25	Հա՛ Խօսք Ըլլալ	64
ժուժկալ Հարսնուկը	26	Ես Օտուննու՛մ	65
Խաղա Դմակը	27	Նոր Աշխարհի Հրագը	65
Երեսին Գոյներ	27	Մեղքէն Ծանր Արդարացում	66
Կնոջմէ Զվախցողը	28	Պարկ մը Ընկոյզ	67
Ատրի Տոգիշորը	28	Պառախ Անէ՛ծք	68
Կնոջ Ակոյալ	29	Աստուծոյ Անբաղդը	68
Այդչաի Ազուորը	30	Մեհեալ Ծնած Պէքրաշին	69
Համարձէք Մարդիկ	31	Պէքրաշիի Ազօրքը	70
Սակաւագետ Դատաւորը	32	Քաղցինի Մտայնութիւն	71
Երկու Ստատաններ	32	Անուշ երագը	72
ժամատէր Դատաւորին	33	Գինեմոլ Բահանան	73
Կեսարացի՛ն	34	Բերաճօրինէք	74
Սահեղուկ Հրեան	35	Տո՛ւր, Տո՛ւր	75
Խաւստուն Խօսքեր	35	Տէրտէրին Կարծեմը	76
Խաւստուն Ալեւորը	36	Գինեմոլ Բահանան	76
Մեր Քաջը	39	Երէցին Շապիկը	77
Հրեան եւ Կեսարացի Փոքրիկները	39	Գոմէշն ու Տէրտէրը	78
Խելօք Բոշան	40	Ջրահեղձ Տէրտէրը	78
Վալթերան Խալիշը	41	Մեծ Պահիքի Քարոզ	79
Տէլ-Անմէտ	41	Ամէկու Տէրտէրը	80
Մեր Մատկոթիշը	42	Տէր Եղիշին	80

	էջ		էջ
Ղազարոս Մեղաւ	81	Փետայ Կարապետիս	98
Մեղաւորները	82	Գէլկապ	98
Ափիկ Թագաւորը	83	Աստուծոյ Մտան	99
Ռախապահ Հանքեցի	84	Հորտի Մտայնութիւն	99
Հարպիկ Գողը	84	Մէրիկն ու Էրիկը	100
Զէյրունցուն Մեղքը	85	Ղաղջան	101
Աստուծոյ Համբան	85	Կտակ Աստուծոյ Հետ	102
Հռետր Տէրտէրը	86	Երեմ Լեզբողներ	102
Վարդապետին Վեղարը	87	Նամակագիր Մոլլան	103
Մուրատատուր Ափսրոյը	87	Բոլորը Հոս	103
Հայկոյիչ Վարդապետը	88	Տաւր Հայրնոց Զատիկը	104
Իմաստուն Խօսքեր	89	Յամառ Կինը	104
Արդար Եպիսկոպոսը	90	Պըլլորը (Սարման)	105
Խարեր Համար	91	Մերուկի Տրամաբանութիւն	106
Տէրտէրին «Փարատեա»ն	92	Մեհեմէտ Յաղբական	106
Եպիսկոպոսին «Արձակեա»ն	92	Յորենն ու Գարին	107
Փախուկ Ամուսինը	93	Պահեցողը	108
Բալասան Տալուն Հաշիւը	94	Փիլիսոփայ Հգնաւորը	109
Իսլամական ձեճեքը	95	Ռուզվէլթեան Տնտեսական Խրաւումներու Օրինագիծը	110
Հոգիներու Փրկութեան Համար	96		
Կորին Էրիկը	97		

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220041769

(10504)

A $\frac{11}{41269}$

ԳԻՆ ԵՐԿՈՒ ՏՈԼԱՐ

ՀԱՍՏԷ

REV. G. KALFAYAN
Yettem, California
U. S. A.